

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ หน่วยงานผู้ได้รับพิจารณาจากสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพให้เป็นคณะที่ปรึกษา
โครงการจัดทำมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม ระยะที่ ๒ (สาขางานศิลป์แผ่นดิน)

การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง
กับกลุ่มอาชีพอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม ระยะที่ ๒
(สาขางานศิลป์แผ่นดิน)

โครงการจัดทำมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ
สาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม ระยะที่ ๒
(สาขางานศิลป์แผ่นดิน)

เสนอ

คณะรับรองมาตรฐานอาชีพ

โดย

คณะที่ปรึกษา

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ หน่วยงานผู้ได้รับพิจารณาจากสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพให้เป็นคณะที่ปรึกษา
โครงการจัดทำมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม ระยะที่ ๒ (สาขางานศิลป์แผ่นดิน)

คำนำ

รายงานฉบับนี้เป็นการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม ระยะที่ ๒ (สาขางานศิลป์แผ่นดิน) จำนวน ๕ อาชีพ ได้แก่ ๑) อาชีพช่างเขียน ๒) อาชีพช่างปั้น ๓) อาชีพช่างหัวโขน ๔) อาชีพช่างพัสดุกรณ และ ๕) อาชีพช่างรัก ซึ่งประกอบด้วย ก.) มาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพของสาขาวิชาชีพที่จัดทำมาตรฐานอาชีพของต่างประเทศ ที่เป็นตัวอย่างที่ดี รวมไม่น้อยกว่า ๓ ประเทศ ได้แก่ ประเทศสมาชิกประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ได้แก่ มาเลเซีย และ ประเทศในกลุ่มยุโรป ได้แก่ ออสเตรเลีย และ สหรัฐอเมริกา โดยมีรายละเอียดการกำหนดระดับคุณวุฒิ รายละเอียดของมาตรฐานอาชีพ และตัวอย่างกระบวนการในการขอรับการรับรองสมรรถนะของบุคคลเพื่อการรับรองคุณวุฒิวิชาชีพตามมาตรฐานอาชีพ ข.) การกำหนดและรับรองความรู้ ความสามารถ หรือสมรรถนะของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มอาชีพที่จัดทำมาตรฐานอาชีพ ทั้งของไทยและสากล ที่ใช้ในประเทศไทยในปัจจุบัน ค.) ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิชาชีพที่จัดทำมาตรฐานอาชีพในประเทศไทย และ ง.) สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษา เพื่อให้ได้แนวทางในการจัดทำมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพของประเทศไทย ในสาขาวิชาชีพตามที่โครงการกำหนด และเสนอผลการศึกษาวิเคราะห์และรับฟังความคิดเห็นจากคณะรับรองมาตรฐานอาชีพ ผู้ประกอบการ บุคลากร ผู้ประกอบอาชีพ และผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชาชีพ องค์กรที่เกี่ยวข้องในสาขาวิชาชีพ เช่น สมาคม สมาพันธ์ ชมรม มูลนิธิ สภาวิชาชีพ สภาอุตสาหกรรม สภาหอการค้าและอื่น ๆ หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง และนำข้อเสนอแนะที่ได้มาพัฒนาปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ หน่วยงานผู้ได้รับพิจารณาจากสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพให้เป็นคณะที่ปรึกษา
โครงการจัดทำมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม ระยะที่ ๒ (สาขางานศิลป์แผ่นดิน)

สารบัญ

คำนำ	หน้า
การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มอาชีพ อนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม ระยะที่ ๒ (สาขางานศิลป์แผ่นดิน)	๑
● ก. ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพของสาขาวิชาชีพ ที่จัดทำมาตรฐานอาชีพของต่างประเทศ ที่เป็นตัวอย่างที่ดี รวมไม่น้อยกว่า ๓ ประเทศ	๑
(ก.๑) ประเทศสมาชิกประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ได้แก่ ประเทศมาเลเซีย	๒
(ก.๒) ประเทศในกลุ่มยุโรป ได้แก่	๑๑
๑) ประเทศสหรัฐอเมริกา	๑๑
๒) ประเทศออสเตรเลีย	๑๘
● ข. การกำหนดและรับรองความรู้ ความสามารถ หรือสมรรถนะของบุคคลที่เกี่ยวข้อง กับกลุ่มอาชีพที่จัดทำมาตรฐานอาชีพ ทั้งของไทยและสากล ที่ใช้ในประเทศไทยในปัจจุบัน	๓๐
● ค. ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิชาชีพที่จัดทำมาตรฐานอาชีพในประเทศไทย ประกอบด้วย ข้อมูลในอุตสาหกรรม บทบาทหน่วยงานภาครัฐและเอกชน กฎหมายที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลอื่น ๆ เช่น ยุทธศาสตร์ชาติ แผนการปฏิรูปประเทศ นโยบายของรัฐบาล แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนกระทรวง มาตรฐานอาชีพที่จัดทำของประเทศไทย ข้อมูลด้านเศรษฐกิจของทั้งภาครัฐและเอกชน ข้อมูลเชิงสถิติ และข้อมูลวิจัยที่เคยมีการศึกษาไว้แล้ว เป็นต้น	๖๐
● ง. สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาตามข้อ ก. ถึง ค. เพื่อให้ได้แนวทางในการ จัดทำมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพของประเทศไทย ในสาขาวิชาชีพตามที่โครงการกำหนด	๖๙
บรรณานุกรม	๗๕

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ หน่วยงานผู้ได้รับพิจารณาจากสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพให้เป็นคณะที่ปรึกษา
โครงการจัดทำมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม ระยะที่ ๒ (สาขางานศิลป์แผ่นดิน)

การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง กับกลุ่มอาชีพอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม ระยะที่ ๒ (สาขางานศิลป์แผ่นดิน)

คณะที่ปรึกษาดำเนินการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม ระยะที่ ๒ (สาขางานศิลป์แผ่นดิน) จำนวน ๕ อาชีพ รวมไม่น้อยกว่า ๑๐ ชั้นคุณวุฒิวิชาชีพ ได้แก่

- ๑) อาชีพช่างเขียน
- ๒) อาชีพช่างปั้น
- ๓) อาชีพช่างหัวโขน
- ๔) อาชีพช่างพัสดราภรณ์
- ๕) อาชีพช่างรัก

โดยดำเนินการ ดังนี้

ก. ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพของสาขาวิชาชีพที่จัดทำมาตรฐานอาชีพของต่างประเทศ ที่เป็นตัวอย่างที่ดี รวมไม่น้อยกว่า ๓ ประเทศ

ทั้งนี้ ต้องประกอบด้วย

- ๑) รายละเอียดการกำหนดระดับคุณวุฒิ เช่น กรอบคุณวุฒิแห่งชาติ หรือกรอบการรับรองความสามารถของบุคคลของสาขาวิชาชีพที่จัดทำมาตรฐานอาชีพ เป็นต้น
- ๒) รายละเอียดของมาตรฐานอาชีพอย่างน้อยต้องประกอบด้วย หน่วยสมรรถนะ (Unit of Competence) สมรรถนะย่อย (Element of Competence) เกณฑ์การปฏิบัติงาน (Performance Criteria) ขอบเขต (Range Statement) หลักฐานที่ต้องการ (Evidence Requirements) ทั้งหลักฐานการปฏิบัติงาน และหลักฐานความรู้ แนวทางการประเมิน (Assessment Guidance) หรือรายละเอียดของมาตรฐานสมรรถนะบุคคลอื่น ๆ ที่สามารถเทียบเคียงได้
- ๓) ตัวอย่างกระบวนการในการขอรับการรับรองสมรรถนะของบุคคล เพื่อการรับรองคุณวุฒิวิชาชีพตามมาตรฐานอาชีพ อย่างน้อย ๑ ประเทศ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ หน่วยงานผู้ได้รับพิจารณาจากสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพให้เป็นคณะที่ปรึกษา
โครงการจัดทำมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพพณิชยกรรมสำนักงานพื้นที่บ้านและศิลปหัตถกรรม ระยะที่ ๒ (สาขางานศิลป์แผ่นดิน)

(ก.๑) ประเทศสมาชิกประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ได้แก่ ประเทศมาเลเซีย

มาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพของกลุ่มอาชีพที่จัดทำมาตรฐานอาชีพ ของต่างประเทศที่เป็นตัวอย่างที่ดีในสวนของประเทศสมาชิกประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน คือ ประเทศมาเลเซีย ข้อมูลประกอบโดย ๒ ส่วนสำคัญ ได้แก่ การจัดระดับของคุณวุฒิวิชาชีพ และ มาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพของกลุ่มอาชีพที่มีความสอดคล้องใกล้เคียงกับ ๕ อาชีพเป้าหมาย โดยมีรายละเอียดดังนี้

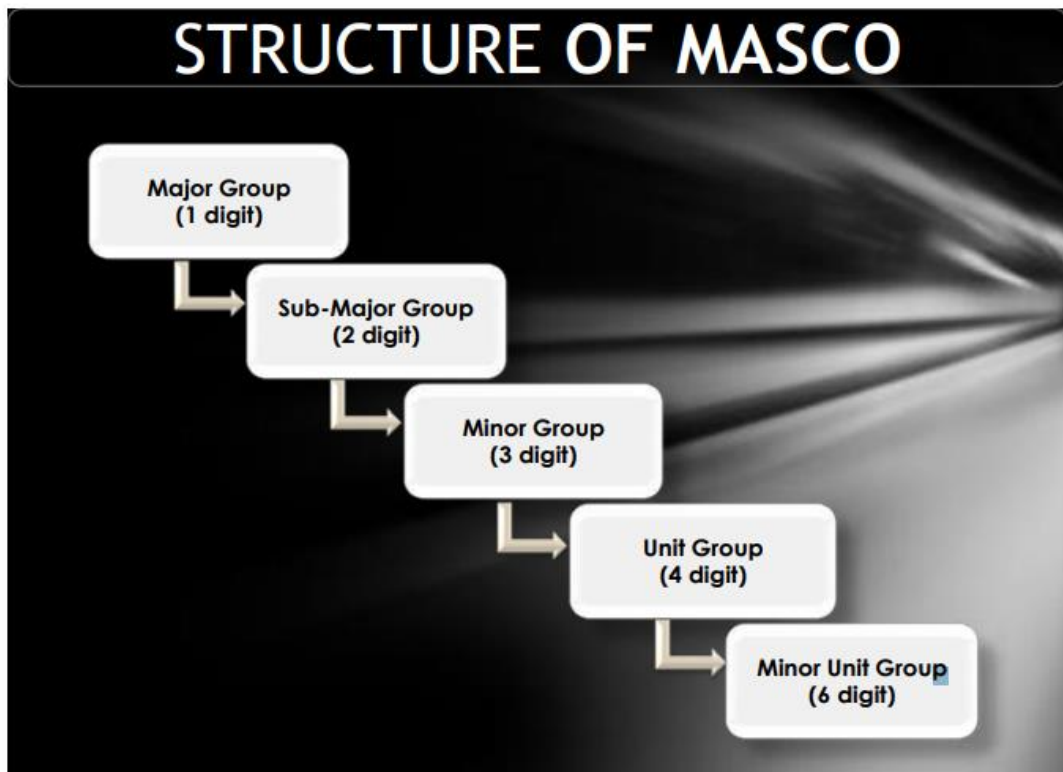
๑. การจัดระดับของคุณวุฒิวิชาชีพ

MQF Levels	Sectors			Lifelong Learning
	Skills	Vocational and Training	Higher Education	
8			Doctoral Degree	Accreditation for Prior Experiential Learning (APEL)
7			Master's Degree	
6			Postgraduate Certificate & Diploma	
			Bachelor's Degree	
			Graduate Certificate & Diploma	
5	Skills Advanced Diploma	Advanced Diploma	Advanced Diploma	
4	Skills Diploma	Diploma	Diploma	
3	Skills Certificate 3	Vocational & Technical Certificate	Certificate	
2	Skills Certificate 2			
1	Skills Certificate 1			

ภาพที่ ๑ แสดงการจัดระดับของคุณวุฒิวิชาชีพของประเทศมาเลเซีย (Malaysian Qualification Framework (https://en.wikipedia.org/wiki/Malaysian_Qualifications_Framework))

ประเทศมาเลเซียจัดชั้นคุณวุฒิวิชาชีพเป็น ๘ ชั้นคุณวุฒิ โดยสามารถจำแนกได้เป็น ๓ Sectors ได้แก่ ๑) Skills ๒) Vocational & Training และ ๓) Higher Education ดังแสดงในภาพที่ ๑ ซึ่งจะสามารถเทียบคุณวุฒิตามเส้นทางการเทียบโอนคุณวุฒิ ได้จาก ๑) ระบบการศึกษาในโรงเรียน วิทยาลัยเทคนิค โพลีเทคนิค วิทยาลัยชุมชน หรือหน่วยงานที่จัดการศึกษาแบบไม่ได้รับคุณวุฒิทางการศึกษา (School Certification, College University, Polytechnic, Community College, Non Degree Granting College) ๒) ระบบการศึกษาในมหาวิทยาลัย (University) และ ๓) ระบบการเทียบคุณวุฒิจากการ เรียนรู้และประสบการณ์ (Accreditation of Prior Experience and Learning (APEL) รายละเอียดดังภาพ

MASCO ได้จัดจำแนกหมวดมาตรฐานอาชีพ เป็นกลุ่มหลัก กลุ่มรองและกลุ่มรองย่อย ได้แก่ ๑) Major Group ๒) Sub-Major Group ๓) Minor Group ๔) Unit Group และ ๕) Occupation โดยมีโครงสร้าง
ดังภาพ (Malaysia Standard Classification of Occupations, 2008)

ภาพที่ ๒ โครงสร้างการจำแนกหมวดมาตรฐานอาชีพของ MASCO
(Malaysia Standard Classification of Occupations, 2008)

ประเทศมาเลเซีย ได้จัดมาตรฐานอาชีพ (Malaysia Standard Classification of Occupations)
(Malaysia Standard Classification of Occupations, 2008) โดยแบ่งเป็นระบบ Major, Sub – Major,
Minor and Unit Group ซึ่งได้แบ่ง Major Group ออกเป็น ๑๐ กลุ่ม อาชีพ ดังนี้

Major Group 1	Managers
Major Group 2	Professionals
Major Group 3	Technicians and Associate Professionals
Major Group 4	Clerical Support Workers
Major Group 5	Service Agricultural, Forestry and Fishery
Major Group 6	Skilled Agricultural, Forestry and Fishery Workers
Major Group 7	Craft and Related Trades Workers

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ หน่วยงานผู้ได้รับพิจารณาจากสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพให้เป็นคณะที่ปรึกษา
โครงการจัดทำมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม ระยะที่ ๒ (สาขางานศิลป์แผ่นดิน)

- Major Group 8 Plant and Machine – Operators and Assemblers
- Major Group 9 Elementary Occupations
- Major Group 0 Armed Forces Occupations

โดยได้จัดระดับทักษะ (Skill) ซึ่งจำแนกตามระดับการศึกษาและกลุ่มอาชีพ ออกเป็น ๔ ระดับ ทักษะ
ดังนี้ (โครงการจัดทำมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพธุรกิจจัดการพื้นที่สีเขียว, ๒๕๖๐)

ระดับทักษะ (Skill Level)	ระดับการศึกษาและเทียบ ระดับชั้นคุณวุฒิ (Educational Level)	กลุ่มอาชีพหลัก (Major Group)
สี่ (Fourth)	Tertiary education leading to a University or Postgraduate university degree; Malaysian Skills Advanced Diploma (DLKM) Level 5-8	2. Professionals
สาม (Third)	Tertiary education leading to an award not equivalent to a first University level; Malaysian Skills Certificate (SKM) Level 4, Malaysian Skills Diploma (DKM) Level 4	3. Technicians and Associate Professionals
สอง (Second)	Secondary or post – secondary education; Malaysian Skills Certificate (SKM) Level 1-3	4. Clerical Support Workers 5. Service Agricultural, Forestry and Fishery 6. Skilled Agricultural, Forestry and Fishery Workers 7. Craft and Related Trades Workers 8. Plant and Machine – Operators and Assemblers
หนึ่ง (First)	Primary Education	9. Elementary Occupations

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ หน่วยงานผู้ได้รับพิจารณาจากสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพให้เป็นคณะที่ปรึกษา
โครงการจัดทำมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม ระยะที่ ๒ (สาขางานศิลป์แผ่นดิน)

จะเห็นได้ว่า ประเทศมาเลเซียได้จัดแบ่งระดับทักษะออกเป็น ๔ ระดับ ดังนี้

ระดับสี่ เทียบระดับการศึกษาคือ ปริญญาตรีหรือสูงกว่าปริญญาตรี เทียบระดับชั้นคุณวุฒิ ในชั้นที่ ๕ - ๘ และจำแนกกลุ่มอาชีพไว้ในกลุ่มทักษะระดับสี่ ได้แก่ กลุ่ม 2. Professionals

ระดับสาม เทียบระดับการศึกษาคือ ระดับต่ำกว่าปริญญาตรี หรือ การจัดการศึกษาโดยหน่วยงานที่ไม่ใช่มหาวิทยาลัย หรือ การจัดการศึกษาโดยให้ใบรับรองคุณวุฒิ เทียบระดับชั้นคุณวุฒิ ในชั้นที่ ๔ และจำแนกกลุ่มอาชีพไว้ในกลุ่มทักษะระดับสาม ได้แก่ กลุ่ม 3. Technicians and Associate Professionals

ระดับสอง เทียบระดับการศึกษาคือระดับมัธยมศึกษา เทียบระดับชั้นคุณวุฒิ ในชั้นที่ ๑ - ๓ และจำแนกกลุ่มอาชีพไว้ในกลุ่มทักษะระดับสอง ได้แก่ กลุ่ม 4. Clerical Support Workers, 5. Service Agricultural, Forestry and Fishery, 6. Skilled Agricultural, Forestry and Fishery Workers, 7. Craft and Related Trades Workers, และ 8. Plant and Machine – Operators and Assemblers

ระดับหนึ่ง เทียบระดับการศึกษา คือ ระดับประถมศึกษา ไม่ได้เทียบชั้นคุณวุฒิและจำแนกกลุ่มอาชีพไว้ในกลุ่มทักษะระดับหนึ่ง คือ 9. Elementary Occupations

๒. มาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพของกลุ่มอาชีพที่มีความสอดคล้องใกล้เคียงกับ ๕ อาชีพเป้าหมาย

กรณีศึกษากลุ่มอาชีพหลักที่ ๒ (Major Group 2 - Professional) ที่สอดคล้องกับมาตรฐานอาชีพ สาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม ได้แก่

Major Group	2	Professional
Sub-Major Group	28	Social and Cultural Professional
Minor Group	284	Creative and Performing Artists
Unit Group	2841	Visual Artists

กรณีตัวอย่างการกำหนดภารกิจใน Unit Group 2841 Visual Artists (ศิลปิน)

Visual Artists create and execute artistic works by sculpting, painting, drawing, cartooning, engraving or using related techniques.

ศิลปินปฏิบัติงานสร้างสรรค์ศิลปะ ผ่านการสร้างงานประติมากรรม งานจิตรกรรม วาดเส้น เขียนการ์ตูนแกะสลัก หรือใช้เทคนิคที่เกี่ยวข้อง

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ หน่วยงานผู้ได้รับพิจารณาจากสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพให้เป็นคณะที่ปรึกษา
โครงการจัดทำมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม ระยะที่ ๒ (สาขางานศิลป์แผ่นดิน)

Tasks include:

1. planning, developing and providing services in the form of teaching, talks, seminars, courses, meetings, demonstrations and other activities;
2. preserving and developing ideas, designs and styles in literary works, writings and sculptures;
3. creating artistic designs or abstract three-dimensional or relief forms by shaping and combining materials such as wood, wax, stone, clay or metal;
4. creating representational or abstract drawings and paintings using pencil, ink, oil paints, watercolors or through the application of other techniques;
5. creating drawings and engraving or etching on metal, wood or other materials;
6. creating cartoons to depict persons and events, often in caricature;
7. creating and executing designs and illustrations for books, magazines, advertising and similar purposes;
8. restoring damaged, soiled and faded paintings and other art objects;
9. producing miniatures;
10. making decorative tattoos on customers;
11. performing related tasks; and
12. enhancing knowledge and coordinating work performance.

ภารกิจ

๑. การวางแผน พัฒนา และให้บริการในรูปแบบของการสอน การบรรยาย การสัมมนา หลักสูตร การประชุม การสาธิตและกิจกรรมอื่น ๆ
๒. การเก็บรักษา และพัฒนาแนวความคิด การออกแบบ และรูปแบบในงานวรรณกรรม งานเขียน และงานประติมากรรม
๓. การสร้างสรรค์งานออกแบบ หรือรูปแบบผลงานสามมิติที่เป็นนามธรรม หรือ งานประติมากรรม นูน โดยการสร้าง และผสมผสานวัสดุต่างๆ เช่น ไม้ ชี้ผึ้ง หิน ดินเหนียว หรือโลหะ
๔. การสร้างผลงานที่เป็นตัวแทน หรือผลงานนามธรรม โดยการใช้ดินสอ สีหมึก สีน้ำมัน สีน้ำ หรือ การสร้างสรรค์ผ่านการใช้เทคนิคอื่น ๆ
๕. สร้างสรรค์ผลงานวาดเส้น และการแกะสลัก หรือการแกะสลักบนโลหะ ไม้ หรือวัสดุอื่น ๆ
๖. การเขียนการ์ตูนเพื่อพรรณนาถึงบุคคล และเหตุการณ์ต่าง ๆ ซึ่งมักเป็นภาพล้อเลียน

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ หน่วยงานผู้ได้รับพิจารณาจากสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพให้เป็นคณะที่ปรึกษา
โครงการจัดทำมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม ระยะที่ ๒ (สาขางานศิลป์แผ่นดิน)

๗. สร้างสรรค์ และดำเนินการออกแบบ และภาพประกอบสำหรับหนังสือ นิตยสาร การโฆษณา และในวัสดุประสงค์ที่คล้ายคลึงกัน
๘. การฟื้นฟูภาพผลงานจิตรกรรมที่ชำรุด สกปรก และซีดจาง รวมถึงศิลปวัตถุอื่น ๆ
๙. การสร้างสรรค์ผลงานขนาดเล็ก
๑๐. การสร้างศิลปะรอยสักบนร่างกาย
๑๑. ปฏิบัติภารกิจที่เกี่ยวข้อง
๑๒. เสริมสร้างความรู้ และประสานงานการปฏิบัติงาน

อาชีพที่จัดอยู่ใน Unit Group 2841 Visual Artists (ศิลปิน)

2841 – 01	Sculptor (ประติมากร)
2841 – 02	Cartoonist (นักเขียนการ์ตูน)
2841 – 03	Painting Restorer (นักอนุรักษ์งานจิตรกรรม)
2841 – 04	Fine Art Engraver-Etcher (ศิลปินแกะสลัก)

กรณีศึกษากลุ่มอาชีพหลักที่ ๗ (Major Group 7 - Craft and Related Trades Workers)
ที่สอดคล้องกับมาตรฐานอาชีพสาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม ได้แก่

Major Group	7	Craft and Related Trades Workers
Sub-Major Group	73	Handicraft and Printing workers
Minor Group	731	Handicraft workers
Unit Group	7313	Jewellery and Precious Metal Workers
	7314	Potters and Related Workers
	7315	Glass Makers, Cutters, Grinders and Finishers
	7316	Sign Writers, Decorative Painters, Engravers and Etchers
	7317	Handicraft Workers in Wood, Basketry and Related Materials
	7318	Handicraft Workers in Textile, Leather and Related Materials
	7319	Handicraft Workers Not Elsewhere Classified

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ หน่วยงานผู้ได้รับพิจารณาจากสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพให้เป็นคณะที่ปรึกษา
โครงการจัดทำมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม ระยะที่ ๒ (สาขางานศิลป์แผ่นดิน)

กรณีตัวอย่างการกำหนดงานภารกิจใน Unit Group 7316 Sign Writers, Decorative Painters, Engravers and Etchers (ช่างเขียนป้าย ช่างเขียนตกแต่ง และช่างแกะสลัก)

Sign Writers, Decorative Painters, Engravers and Etchers design, illustrate and decorate silver, gold, steel or glass and other materials for personal, household use or for decorative purposes.

ช่างเขียนป้าย ช่างเขียนตกแต่ง ช่างแกะสลัก ประดับตกแต่งเงิน ทอง เหล็ก หรือแก้ว รวมไปถึงวัสดุอื่น ๆ ในงานประยุกต์ศิลป์เพื่อการตกแต่งต่างๆ

Tasks include:

1. cutting and designing surfaces in a variety of shapes and sizes that yield a variety of decorations;
2. cutting designs on glass surfaces with sandblasting equipment;
3. engraving monograms and ornamental designs on glassware; and
4. etching decorative designs, calibration markings and other figures on glass ware.

ภารกิจ

๑. การตัด และออกแบบพื้นผิวในรูปทรง ขนาดต่างๆ ผ่านการตกแต่งที่มีความหลากหลาย
๒. การออกแบบการตัดบนพื้นผิวกระจกด้วยอุปกรณ์พื้นทราย
๓. การแกะสลักโมโนแกรม และลวดลายประดับบนเครื่องแก้ว
๔. การแกะสลักลวดลายตกแต่ง เครื่องหมาย และรูปภาพอื่น ๆ บนเครื่องแก้ว

อาชีพที่จัดอยู่ใน Unit Group 7316 Sign Writers, Decorative Painters, Engravers and Etchers (ช่างเขียนป้าย ช่างเขียนตกแต่ง และช่างแกะสลัก)

7316-01	Etcher
7316-02	Engraver
7316-03	Sandblaster, Glass
7316-04	Ceramic Dipper

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ หน่วยงานผู้ได้รับพิจารณาจากสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพให้เป็นคณะที่ปรึกษา
โครงการจัดทำมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม ระยะที่ ๒ (สาขางานศิลป์แผ่นดิน)

กรณีตัวอย่างการกำหนดภารกิจใน Unit Group 7317 Handicraft Workers in Wood, Basketry and Related Materials (ช่างหัตถกรรมประเภทไม้ เครื่องจักสาน)

Handicraft Workers in Wood, Basketry and Related Materials apply traditional and/or modern techniques to prepare articles from wood, straw, rattan, reeds, stone, clay, shells and other materials, and carve, mould, assemble, weave or paint and decorate various articles for personal or household use or for decorative purposes.

ช่างหัตถกรรมประเภทไม้ เครื่องจักสาน รวมถึงวัสดุต่างๆที่ใช้ในเทคนิคแบบดั้งเดิม และ/หรือสมัยใหม่ ตั้งแต่การเตรียมวัสดุ เช่น หวาย กก หิน ดิน เปลือกหอย และวัสดุอื่น ๆ ไปสู่กระบวนการแกะสลัก การหล่อ การประกอบ การสาน การทาสี และการประดับตกแต่งสิ่งของสำหรับใช้สอยต่าง ๆ

Tasks include:

1. preparing wood, straw, rattan, reeds, stone, shells or similar materials;
2. carving, assembling, weaving, painting and decorating various articles for personal or household use such as salad bowls, spoons, cutting boards, trays, vases, jugs, baskets, straw hats, straw mats and similar objects;
3. carving, assembling, weaving and painting various decorative articles such as statues and other sculptures;
4. making wicker furniture from peeled and softened rattan, reeds, rushes, willow branches and similar materials;
5. making various kinds of baskets by interlacing rattan, reeds, rushes or similar materials;
6. selecting and preparing brush materials such as bristles, nylon, fibres and wire, and setting them in brush base;
7. making mats of coconut or palm fronds and grasses; and
8. performing related tasks.

ภารกิจ

๑. การเตรียมไม้ ฟางข้าว หวาย กก หิน เปลือกหอย หรือวัสดุที่คล้ายคลึงกัน
๒. การแกะสลัก การประกอบ การทอ การวาดภาพ และการตกแต่งสิ่งของต่าง ๆ สำหรับใช้สอย เช่น ชามสลัด ช้อน เขียง ถาด แจกัน เขยือก ตะกร้า หมวกฟาง เสื้อฟาง และสิ่งของที่คล้ายคลึงกัน

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ หน่วยงานผู้ได้รับพิจารณาจากสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพให้เป็นคณะที่ปรึกษา
โครงการจัดทำมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม ระยะที่ ๒ (สาขางานศิลป์แผ่นดิน)

๓. การแกะสลัก การประกอบ การทอ และการวาดภาพสิ่งของตกแต่งต่างๆ เช่น รูปปั้น และประติมากรรมอื่น ๆ
๔. การทำเฟอร์นิเจอร์จากเปลือกหอย กก กิ่งวิลโลว์ และวัสดุที่คล้ายกัน
๕. การทำตะกร้าชนิดต่าง โดยใช้หวาย กก หรือวัสดุที่คล้ายกันๆ
๖. การเลือกและเตรียมแปรงทาสี เช่น แปรงขนสัตว์ แปรงไนลอน แปรงจากเส้นใย แปรงลวด รวมถึงจัดวางไว้ในฐานแปรง
๗. การทำเสื่อจากมะพร้าว หรือต้นปาล์ม และหญ้า
๘. ปฏิบัติภารกิจที่เกี่ยวข้อง

อาชีพที่จัดอยู่ใน Unit Group 7317 Handicraft Workers in Wood, Basketry and Related Materials (ช่างหัตถกรรมประเภทไม้ เครื่องจักสาน และวัสดุที่เกี่ยวข้อง)

7317-01	Craft Instructor, Grade E17 (ครูช่าง)
7317-02	Mat Weaver (ช่างทอเสื่อ)
7317-03	Handicraft Worker, Wooden Articles (ช่างไม้)
7317-04	Basket Maker (ช่างสานตระกร้า)

กรณีตัวอย่างการกำหนดภารกิจใน Unit Group 7318 Handicraft Workers in Textile, Leather and Related Materials (ช่างทอผ้า ช่างหนัง)

Handicraft Workers in Textile, Leather and Related Materials apply traditional and/or modern techniques to produce various articles for personal or household use, as well as for decorative purposes.

ช่างหัตถกรรมสิ่งทอ เครื่องหนัง และวัสดุที่เกี่ยวข้อง ทั้งใช้เทคนิคแบบดั้งเดิม และ/หรือเทคนิคสมัยใหม่ในการผลิตงานประยุกต์ศิลป์เพื่อการตกแต่ง

Tasks include:

1. preparing carving, moulding, assembling, painting and decorating various decorative articles; weaving, knitting, embroidering and lace-making;
2. producing traditional footwear; and
3. producing handbags, belts and other accessories

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ หน่วยงานผู้ได้รับพิจารณาจากสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพให้เป็นคณะที่ปรึกษา
โครงการจัดทำมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม ระยะที่ ๒ (สาขางานศิลป์แผ่นดิน)

ภารกิจ

๑. การเตรียมการแกะสลัก การหล่อ การประกอบงาน การวาดภาพ และการตกแต่งสิ่งของ ตกแต่งต่างๆ ด้วยการทอ การถัก การปัก และการทำผ้าลูกไม้
๒. ผลิตรองเท้าแบบดั้งเดิม
๓. ผลิตกระเป๋าถือ เข็มขัด และเครื่องประดับอื่น ๆ

อาชีพที่จัดอยู่ใน Unit Group 7318 Handicraft Workers in Textile, Leather and Related Materials (ช่างทอผ้า ช่างหนัง)

7318-01	Weaver, Songket (ช่างทอ)
7318-02	Batik Painter (ช่างเขียนบาติก)
7318-03	Maker, Leather Goods (ช่างหนัง)
7318-04	Handicraft Worker, Carpets (ช่างทอพรม)

(ก.๒) ประเทศในกลุ่มยุโรป ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศออสเตรเลีย

๑) ประเทศสหรัฐอเมริกา

กรณีศึกษาจาก 2018 Standard Occupational Classification System (SOC)

2018 Standard Occupational Classification System (SOC) เป็นระบบการจำแนกอาชีพตามมาตรฐาน พัฒนาขึ้นมาเพื่อตอบสนองความต้องการที่เพิ่มสูงขึ้น รวมทั้งเพื่อรองรับระบบการจำแนกประเภทอาชีพตามมาตรฐานสากล ระบบดังกล่าวช่วยให้หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนสามารถเข้าถึงข้อมูล และนำข้อมูลมาเทียบเคียงกันได้ หน่วยงานที่จำเป็นต้องอาศัยข้อมูลด้านอาชีพมีอยู่จำนวนมาก อาทิ ผู้บริหารโครงการภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคอุตสาหกรรม ภาคแรงงาน นักศึกษาฝึกงาน ผู้วางแผนอาชีพ โรงเรียนสายอาชีพ และนายจ้างที่ต้องการกำหนดมาตรฐานเงินเดือน หรือต้องการขยายสถานประกอบการ เป็นต้น

หน่วยงานรัฐบาลกลางเป็นผู้รวบรวมข้อมูลด้านการประกอบอาชีพ ข้อมูลเหล่านี้จะถูกนำมาเข้ากระบวนการเปรียบเทียบระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งออกแบบมาเพื่อให้ครอบคลุมทุก ๆ อาชีพที่มีการจ่ายค่าตอบแทนเป็นรายได้หรือผลกำไร สะท้อนให้เห็นถึงโครงสร้างอาชีพภายในประเทศสหรัฐอเมริกาในปัจจุบัน

ระบบการจำแนกอาชีพตามมาตรฐาน พ.ศ. ๒๕๔๓ (SOC ๒๐๐๐) ดำเนินการภายใต้ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานรัฐบาลกลางทุกแห่งที่ใช้ระบบเดียวกัน อีกทั้งยังเป็นไปเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและหนุนเสริมประโยชน์สูงสุดในการนำข้อมูลการจำแนกอาชีพไปปรับใช้

2018 Standard Occupational Classification System (SOC) เป็นระบบการจำแนกอาชีพตามมาตรฐานและเก็บรวบรวมข้อมูลอาชีพต่าง ๆ ถึงแม้ในประเทศสหรัฐอเมริกาจะไม่มีกำหนดกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ แต่ได้จัดกลุ่มอาชีพไว้เป็นหมวดหมู่ ทำให้สามารถเปรียบเทียบสาขาอาชีพต่าง ๆ ได้ กลุ่มอาชีพ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ หน่วยงานผู้ได้รับพิจารณาจากสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพให้เป็นคณะที่ปรึกษา
โครงการจัดทำมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม ระยะที่ ๒ (สาขางานศิลป์แผ่นดิน)

ถูกจำแนกออกเป็น 23 Major Groups, 98 Minor groups, 459 broad occupations และ 867 detailed occupations. จากโครงสร้างดังกล่าว ได้กำหนดกลุ่มอาชีพหลัก(Major Group) ทั้ง ๒๓ กลุ่ม ไว้ดังนี้ (U.S. Bureau of Labor Statistics, 2018)

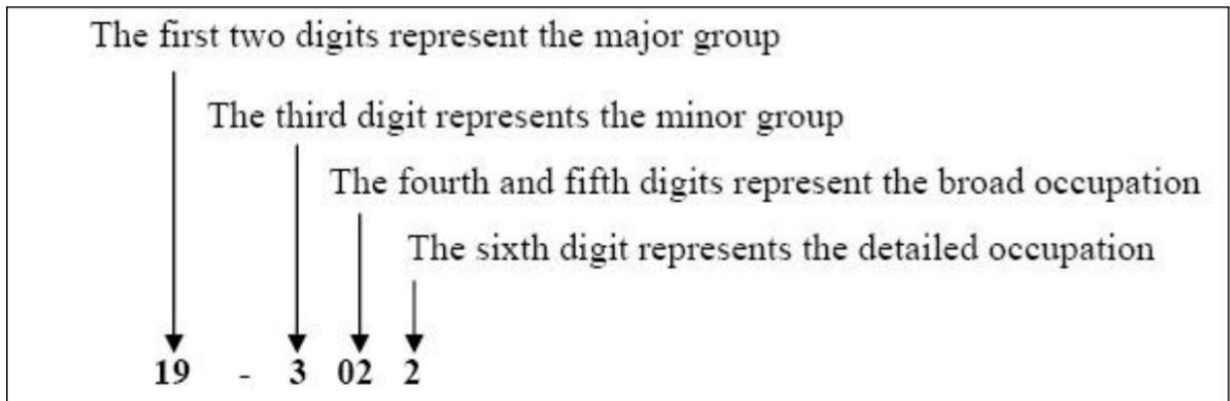
Major Group

- 11-0000 Management Occupations
- 13-0000 Business and Financial Operations Occupations
- 15-0000 Computer and Mathematical Occupations
- 17-0000 Architecture and Engineering Occupations
- 19-0000 Life, Physical, and Social Science Occupations
- 21-0000 Community and Social Service Occupations
- 23-0000 Legal Occupations
- 25-0000 Educational Instruction and Library Occupations
- 27-0000 Arts, Design, Entertainment, Sports, and Media Occupations**
- 29-0000 Healthcare Practitioners and Technical Occupations
- 31-0000 Healthcare Support Occupations
- 33-0000 Protective Service Occupations
- 35-0000 Food Preparation and Serving Related Occupations
- 37-0000 Building and Grounds Cleaning and Maintenance Occupations
- 39-0000 Personal Care and Service Occupations
- 41-0000 Sales and Related Occupations
- 43-0000 Office and Administrative Support Occupations
- 45-0000 Farming, Fishing, and Forestry Occupations
- 47-0000 Construction and Extraction Occupations
- 49-0000 Installation, Maintenance, and Repair Occupations
- 51-0000 Production Occupations
- 53-0000 Transportation and Material Moving Occupations
- 55-0000 Military Specific Occupations

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ หน่วยงานผู้ได้รับพิจารณาจากสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพให้เป็นคณะที่ปรึกษา
โครงการจัดทำมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม ระยะที่ ๒ (สาขางานศิลป์แผ่นดิน)

กลุ่มหลักทั้ง ๒๓ กลุ่ม ถูกแบ่งออกเป็นกลุ่มย่อย และแบ่งออกเป็นอาชีพกว้างๆ จากนั้นอาชีพในวงกว้าง จะแบ่งออกเป็นอาชีพที่มีรายละเอียดอย่างน้อยหนึ่งอาชีพ โดยแต่ละรายการใน Standard Occupational Classification System จะกำหนดรหัสไว้ทั้งหมด ๖ หลัก อธิบายรายละเอียดตามโครงสร้างดังภาพ

ที่มา :Standard Occupational Classification and Coding Structure, ๒๐๑๘

โครงสร้างวิธีการจำแนกอาชีพและการเข้ารหัส SOC ซึ่งอาชีพทั้งหมดถูกจัดเข้ากลุ่มอาชีพหลักทั้ง ๒๓ กลุ่ม ตามภาพนั้นจะแบ่งหมวดหมู่ออกเป็น ๔ ระดับ ได้แก่

๑. กลุ่มอาชีพหลัก
๒. กลุ่มอาชีพย่อย
๓. กลุ่มอาชีพโดยสังเขป
๔. กลุ่มอาชีพโดยละเอียด

ตัวอย่างการกำหนดรายละเอียดอาชีพของ ๒๐๑๘ Standard Occupational Classification System (SOC) ที่สอดคล้องกับ สาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม คือ Major Group 27-0000 Arts, Design, Entertainment, Sports, and Media Occupations (อาชีพด้านงานศิลปะ งานออกแบบ งานบันเทิง การกีฬา และงานสื่อ) โดยกำหนดรายละเอียดอาชีพทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับศิลปหัตถกรรม โดยรวมไว้ ดังนี้

- 27-0000 Arts, Design, Entertainment, Sports, and Media Occupations
 - 27-1000 Art and Design Workers
 - 27-1010 Artists and Related Workers
 - 27-1011 Art Directors (ผู้อำนวยการฝ่ายศิลป์)
 - 27-1012 Craft Artists (ช่างฝีมือ)

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ หน่วยงานผู้ได้รับพิจารณาจากสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพให้เป็นคณะที่ปรึกษา
โครงการจัดทำมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม ระยะที่ ๒ (สาขางานศิลป์แผ่นดิน)

27-1013 Fine Artists, Including Painters, Sculptors, and Illustrators (ศิลปินจิตรศิลป์ หมายรวมทั้งจิตรกร ประติมากร และนักวาดภาพประกอบ)

27-1014 Special Effects Artists and Animators (ศิลปินด้านงานเทคนิคพิเศษ และศิลปินแอนิเมชัน)

27-1019 Artists and Related Workers, All Other (ศิลปิน และผู้เกี่ยวข้องอื่นๆ ทั้งหมด)

27-1020 Designers นักออกแบบ

27-1021 Commercial and Industrial Designers (นักออกแบบเชิงพาณิชย์ และนักออกแบบผลิตภัณฑ์)

27-1022 Fashion Designers (นักออกแบบแฟชั่น)

27-1023 Floral Designers (นักจัดดอกไม้)

27-1024 Graphic Designers (นักออกแบบกราฟิก)

27-1025 Interior Designers (นักออกแบบตกแต่งภายใน หรือมัณฑนากร)

27-1026 Merchandise Displayers and Window Trimmers (นักออกแบบการจัดแสดงตัวอย่างสินค้าและนักออกแบบฉากงานแสดงสินค้า)

27-1027 Set and Exhibit Designers (นักออกแบบฉากและนักออกแบบงานจัดแสดงนิทรรศการ)

รายละเอียดอาชีพทั้งหมดที่สอดคล้องกับ สาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม ใน Major Group 27-0000 Arts, Design, Entertainment, Sports, and Media Occupations (อาชีพด้านงานศิลปะ งานออกแบบ งานบันเทิง การกีฬา และงานสื่อ) มีรายละเอียดขอบข่ายเนื้องานในแต่ละอาชีพ ดังนี้ (U.S. Bureau of Labor Statistics, 2018)

๑. Minor group 27-1010 Artists and Related Workers

๑.๑ Occupation 27-1011 Art Directors (ผู้อำนวยการฝ่ายศิลป์)

Formulate design concepts and presentation approaches for visual productions and media, such as print, broadcasting, video, and film. Direct workers engaged in artwork or layout design. Excludes "Set and Exhibit Designers" (27-1027).

มีขอบข่ายเนื้องานคือ กำหนดแนวความคิดการออกแบบ แนวทางการนำเสนองาน ตลอดจนผลิตงานภาพและสื่อ เช่น สิ่งพิมพ์ การแพร่ภาพกระจายเสียง และภาพยนตร์ นอกจากนี้ยังมีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงด้านงานศิลป์และการออกแบบเค้าโครง ทั้งนี้ จะไม่นับรวม "นักออกแบบฉากและนักออกแบบงานจัดแสดงนิทรรศการ" (๒๗-๑๐๒๗)

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ หน่วยงานผู้ได้รับพิจารณาจากสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพให้เป็นคณะที่ปรึกษา
โครงการจัดทำมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม ระยะที่ ๒ (สาขางานศิลป์แผ่นดิน)

๑.๒ Occupation 27-1012 Craft Artists (ช่างฝีมือ)

Create or reproduce handmade objects for sale and exhibition using a variety of techniques, such as welding, weaving, pottery, and needlecraft.

มีขอบข่ายเนื้องานคือ สร้างสรรค์หรือผลิตชิ้นงานด้วยมือ (แฮนด์เมด) เพื่อออกจำหน่ายและจัดแสดง ใช้เทคนิคหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็น การเชื่อม การทอ การทำเครื่องปั้นดินเผา ตลอดจนการเย็บปักถักร้อย

๑.๓ Occupation 27-1013 Fine Artists, Including Painters, Sculptors, and Illustrators (ศิลปินวิจิตรศิลป์ หมายรวมถึงจิตรกร ประติมากร และนักวาดภาพประกอบ)

Create original artwork using any of a wide variety of media and techniques.

มีขอบข่ายเนื้องานคือ สร้างสรรค์งานศิลปะต้นแบบโดยใช้สื่อและเทคนิคที่หลากหลายผสมผสาน

๑.๔ Occupation 27-1014 Special Effects Artists and Animators (ศิลปินด้านงานเทคนิคพิเศษ และศิลปินแอนิเมชัน)

Create special effects or animations using film, video, computers, or other electronic tools and media for use in products, such as computer games, movies, music videos, and commercials.

มีขอบข่ายเนื้องานคือ สร้างเทคนิค (เอฟเฟ็กต์) พิเศษ หรือภาพเคลื่อนไหวในภาพยนตร์ วิดีโอ คอมพิวเตอร์ หรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์อื่น ๆ เพื่อใช้ประกอบในผลิตภัณฑ์จำพวก เกมคอมพิวเตอร์ ภาพยนตร์ มิวสิควิดีโอ และโฆษณา

๑.๕ Occupation 27-1019 Artists and Related Workers, All Other (ศิลปิน และผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ ทั้งหมด)

All artists and related workers not listed separately.

หมายรวมถึงศิลปินและผู้สร้างสรรค์ผลงานที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ซึ่งจะไม่ได้นำมาจำแนกประเภทแบบแยกต่างหาก

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ หน่วยงานผู้ได้รับพิจารณาจากสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพให้เป็นคณะที่ปรึกษา
โครงการจัดทำมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม ระยะที่ ๒ (สาขางานศิลป์แผ่นดิน)

๒. Major Group 27-1020 Designers

๒.๑ Occupation 27-1021 Commercial and Industrial Designers (นักออกแบบเชิงพาณิชย์ และนักออกแบบผลิตภัณฑ์)

Design and develop manufactured products, such as cars, home appliances, and children's toys. Combine artistic talent with research on product use, marketing, and materials to create the most functional and appealing product design.

มีขอบข่ายเนื้องานคือ ออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ เช่น รถยนต์ เครื่องใช้ในบ้าน และของเล่นเด็ก จำเป็นต้องใช้ทั้งความสามารถทางศิลปะผนวกเข้ากับการวิจัย ด้านตัวผลิตภัณฑ์ วิธีใช้สอย การทำการตลาด และการเลือกใช้วัสดุ เพื่อให้ผลิตภัณฑ์มีความน่าสนใจและมีประสิทธิภาพสูงสุด

๒.๒ Occupation 27-1022 Fashion Designers (นักออกแบบแฟชั่น)

Design clothing and accessories. Create original designs or adapt fashion trends.

มีขอบข่ายเนื้องานคือ ออกแบบเสื้อผ้าและเครื่องประดับ สร้างสรรค์รูปแบบอันมีเอกลักษณ์ของตน โดยการประยุกต์ตามเทรนด์แฟชั่นนำสมัย

๒.๓ Occupation 27-1023 Floral Designers (นักจัดดอกไม้)

Design, cut, and arrange live, dried, or artificial flowers and foliage.

มีขอบข่ายเนื้องานคือ ออกแบบ ตัดแต่ง และจัดเรียงดอกไม้ ใบไม้ ทั้งแบบสด แบบแห้ง และดอกไม้ประดิษฐ์ให้มีความสวยงาม

๒.๔ Occupation 27-1024 Graphic Designers (นักออกแบบกราฟิก)

Design or create graphics to meet specific commercial or promotional needs, such as packaging, displays, or logos. May use a variety of mediums to achieve artistic or decorative effects. Excludes "Web and Digital Interface Designers" (15-1255).

มีขอบข่ายเนื้องานคือ ออกแบบหรือสร้างสรรค์งานกราฟิกให้ตอบสนองต่อความต้องการเชิงพาณิชย์ ช่วยในด้านส่งเสริมการขาย เช่น งานออกแบบบรรจุภัณฑ์ งานออกแบบพื้นที่จัดแสดงสินค้า และงานออกแบบโลโก้ โดยจะใช้สื่อที่หลากหลายในการสร้างลูกเล่นบนชิ้นงาน ทั้งนี้ จะไม่นับรวม “นักออกแบบหน้าเว็บไซต์และหน้าสื่อดิจิทัล” (๑๕-๑๒๕๕)

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ หน่วยงานผู้ได้รับพิจารณาจากสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพให้เป็นคณะที่ปรึกษา
โครงการจัดทำมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม ระยะที่ ๒ (สาขางานศิลป์แผ่นดิน)

๒.๕ Occupation 27-1025 Interior Designers (นักออกแบบตกแต่งภายใน หรือ
มัณฑนากร)

Plan, design, and furnish the internal space of rooms or buildings. Design interior environments or create physical layouts that are practical, aesthetic, and conducive to the intended purposes. May specialize in a particular field, style, or phase of interior design. Excludes "Merchandise Displayers and Window Trimmers" (27-1026).

มีขอบข่ายเนื้องานคือ วางแผน ออกแบบ และจัดวางเครื่องเรือนภายในพื้นที่ห้องหรืออาคาร รวมถึงออกแบบบรรยากาศ สภาพแวดล้อมให้สวยงาม จับต้องได้ ใช้งานได้จริง และเอื้อต่อวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ต้องมีความเชี่ยวชาญเป็นพิเศษในสาขาการออกแบบตกแต่งภายในโดยเฉพาะ ทั้งนี้ จะไม่นับรวม “นักออกแบบการจัดแสดงตัวอย่างสินค้าและนักออกแบบฉากงานแสดงสินค้า” (๒๗-๑๐๒๖)

๒.๖ Occupation 27-1026 Merchandise Displayers and Window Trimmers
(นักออกแบบการจัดแสดงตัวอย่างสินค้าและนักออกแบบฉากงานแสดงสินค้า)

Plan and erect commercial displays, such as those in windows and interiors of retail stores and at trade exhibitions

มีขอบข่ายเนื้องานคือ วางแผน และสร้างสรรค์การจัดแสดงสินค้าเชิงพาณิชย์ เช่น การตกแต่งหน้าต่างร้านค้า การตกแต่งภายในร้านค้าปลีก และการออกแบบงานจัดแสดงสินค้าในนิทรรศการ

๒.๗ Occupation 27-1027 Set and Exhibit Designers (นักออกแบบฉากและนัก
ออกแบบงานจัดแสดงนิทรรศการ)

Design special exhibits and sets for film, video, television, and theater productions. May study scripts, confer with directors, and conduct research to determine appropriate architectural styles.

มีขอบข่ายเนื้องานคือ ออกแบบการจัดแสดงและฉากพิเศษ สำหรับภาพยนตร์ วิดีโอ โทรทัศน์ และโรงละคร จำเป็นต้องศึกษาและสื่อสารกับผู้กำกับได้ และต้องทำการวิจัยเพื่อนำมาใช้กำหนดลักษณะสถาปัตยกรรมที่เหมาะสมกับชิ้นงาน

๒) ประเทศออสเตรเลีย

กรณีศึกษาจาก The Australian Qualifications Framework (AQF) ระบุมาตรฐานสำหรับวุฒิการศึกษาในประเทศออสเตรเลีย ได้รับการบริหารจัดการในระดับประเทศโดยกระทรวงอุตสาหกรรมของรัฐบาลออสเตรเลีย โดยการกำกับดูแลจากรัฐด้านทักษะการศึกษาในระดับอุดมศึกษารวมไปถึงการจ้างงาน AQF มีหน้าที่ระบุมาตรฐานคุณวุฒิวิชาชีพ ในส่วนองค์กรการศึกษาและการฝึกอบรมจะได้รับอนุญาตจากหน่วยงานรัฐรับรองเพื่อออกวุฒิการศึกษา โดยมีการกำหนดโครงสร้างตามเกณฑ์คุณสมบัติในระดับที่เหมาะสมทั้งสิ้น ๑๐ ระดับ ดังภาพ

ที่มา (<https://www.aqf.edu.au> , 2013)

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ หน่วยงานผู้ได้รับพิจารณาจากสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพให้เป็นคณะที่ปรึกษา
โครงการจัดทำมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม ระยะที่ ๒ (สาขางานศิลป์แผ่นดิน)

AQF Level	Description summaries	Qualifications
Level ๑	Graduates at this level will have knowledge and skills for initial work, community involvement and/or further learning. ผู้สำเร็จการศึกษาในระดับนี้จะมีความรู้ และทักษะในการทำงานเบื้องต้น การมีส่วนร่วมของชุมชน และ/หรือการเรียนรู้เพิ่มเติม	Certificate I
Level ๒	Graduates at this level will have knowledge and skills for work in a defined context and/or further learning. ผู้สำเร็จการศึกษาในระดับนี้จะมีความรู้ และทักษะสำหรับการทำงานในบริบทที่กำหนด และ/หรือการเรียนรู้เพิ่มเติม	Certificate II
Level ๓	Graduates at this level will have theoretical and practical knowledge and skills for work and/or further learning. ผู้สำเร็จการศึกษาในระดับนี้จะมีความรู้ และทักษะทางทฤษฎี และปฏิบัติสำหรับการทำงาน และ/หรือการเรียนรู้เพิ่มเติม	Certificate III
Level ๔	Graduates at this level will have theoretical and practical knowledge and skills for specialized and/or skilled work and/or further learning. ผู้สำเร็จการศึกษาในระดับนี้จะมีความรู้ และทักษะทางทฤษฎี และปฏิบัติสำหรับงานเฉพาะทาง และ/หรือมีทักษะ และ/หรือการเรียนรู้เพิ่มเติม	Certificate IV
Level ๕	Graduates at this level will have specialized knowledge and skills for skilled/paraprofessional work and/or further learning. ผู้สำเร็จการศึกษาในระดับนี้จะมีความรู้ และทักษะเฉพาะทางสำหรับการทำงานที่มีทักษะวิชาชีพ และ/หรือการเรียนรู้เพิ่มเติม	Diploma
Level ๖	Graduates at this level will have broad knowledge and skills for paraprofessional/highly skilled work and/or further learning. ผู้สำเร็จการศึกษาในระดับนี้จะมีความรู้ และทักษะในวงกว้างสำหรับการทำงานระหว่างวิชาชีพ มีทักษะสูง และ/หรือการเรียนรู้เพิ่มเติม	Associate degree Advanced diploma

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ หน่วยงานผู้ได้รับพิจารณาจากสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพให้เป็นคณะที่ปรึกษา
โครงการจัดทำมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม ระยะที่ ๒ (สาขางานศิลป์แผ่นดิน)

AQF Level	Description summaries	Qualifications
Level ๗	Graduates at this level will have broad and coherent knowledge and skills for professional work and/or further learning. ผู้สำเร็จการศึกษาในระดับนี้จะมีความรู้ และทักษะที่กว้างขวาง และสอดคล้องกับการทำงานในวิชาชีพ และ/หรือการเรียนรู้เพิ่มเติม	Bachelor degree
Level ๘	Graduates at this level will have advanced knowledge and skills for professional/highly skilled work and/or further learning. ผู้สำเร็จการศึกษาในระดับนี้จะมีความรู้และทักษะขั้นสูงสำหรับการทำงานระดับมืออาชีพ/ทักษะสูงและ/หรือการเรียนรู้เพิ่มเติม	Graduate diploma Graduate certificate Bachelor honours degree
Level ๙	Graduates at this level will have specialized knowledge and skills for research, and/or professional practice and/or further learning. ผู้สำเร็จการศึกษาในระดับนี้จะมีความรู้ และทักษะเฉพาะทางสำหรับการวิจัย และ/หรือการประกอบวิชาชีพ และ/หรือการเรียนรู้เพิ่มเติม	Master degree (extended) Master degree (coursework) Master degree (research)
Level ๑๐	Graduates at this level will have systematic and critical understanding of a complex field of learning and specialized research skills for the advancement of learning and/or for professional practice. ผู้สำเร็จการศึกษาในระดับนี้จะมีใจอย่างเป็นระบบและมีวิจารณ์ญาณในสาขา การเรียนรู้ที่ซับซ้อน และทักษะการวิจัยเฉพาะทางเพื่อความก้าวหน้าของการเรียนรู้ และ/หรือเพื่อการประกอบวิชาชีพ	Doctoral degree

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ หน่วยงานผู้ได้รับพิจารณาจากสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพให้เป็นคณะที่ปรึกษา
โครงการจัดทำมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม ระยะที่ ๒ (สาขางานศิลป์แผ่นดิน)

กรณีศึกษาจาก Australian and New Zealand Standard Classification of Occupations - ANZSCO (version 1.2)

Australian and New Zealand Standard Classification of Occupations (ANZSCO) version 1.2 ได้จำแนกและจัดหมวดมาตรฐานอาชีพออกเป็น 8 Major Groups ได้แก่ (Australian Bureau of Statistics, 2013)

1. Managers
2. Professionals
3. Technical and Trade Workers
4. Community and Personal Service Workers
5. Clerical and Administrative Workers
6. Sales Workers
7. Machinery Operators and Drivers
8. Laboureres

Australian Bureau of Statistics - Stats NZ		Stats NZ
Tatauranga Aotearoa		
ABS Cat. no. 1220.0 ANZSCO -- Australian and New Zealand Standard Classification of Occupations, Version 1.3		
Released at 11.30am (Canberra time) 5 November 2019		
Table 1: ANZSCO Version 1.3 Major Groups		
Major Group	Predominant Skill Levels	
1 Managers	1, 2	
2 Professionals	1	
3 Technicians and Trades Workers	2, 3	
4 Community and Personal Service Workers	2, 3, 4, 5	
5 Clerical and Administrative Workers	2, 3, 4, 5	
6 Sales Workers	3, 4, 5	
7 Machinery Operators and Drivers	3, 4	
8 Laboureres	4, 5	

ภาพที่ ๓ จัดหมวดมาตรฐานอาชีพของ Australian and New Zealand Standard Classification of Occupations version 1.2 (Australian Bureau of Statistics, 2013)

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ หน่วยงานผู้ได้รับพิจารณาจากสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพให้เป็นคณะที่ปรึกษา
โครงการจัดทำมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม ระยะที่ ๒ (สาขางานศิลป์แผ่นดิน)

ANZSCO ได้จัดจำแนกหมวดมาตรฐานอาชีพ เป็นกลุ่มหลัก กลุ่มรองและกลุ่มรองย่อย ได้แก่
1. Major Group 2. Sub-Major Group 3. Minor Group 4. Unit Group และ 5. Occupation โดยจัด
หมวดมาตรฐานอาชีพเป็น 8 Major Groups, 43 Sub-Major Groups & 97 Minor Groups

ตัวอย่างมาตรฐานอาชีพที่สอดคล้องกับ สาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม ได้แก่
Major Group – 2, Sub-Major Group – 21, Minor Group – 211, Unit Group – 2114 – Visual Arts
and Crafts Professionals, Occupation –211411– Painter (Visual Arts)

สรุปมาตรฐานอาชีพที่สอดคล้องกับ สาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม ตาม
Occupation ของ ANZSCO ดังภาพ ได้แก่ (Australian Bureau of Statistics, 2013)

1. 211411 Painter(Visual Arts) (จิตรกร)
2. 211513 Sculptor (ประติมากร)
3. 211499 Visual Arts and Crafts Professionals (ผู้เชี่ยวชาญทางศิลปหัตถกรรม)
4. 211499 Textile Artist (ศิลปินสิ่งทอ)

Australian Bureau of Statistics		Australian Bureau of Statistics - Stats NZ		Stats NZ	
				Tauranga Aotearoa	
ABS Cat. no. 1220.0 ANZSCO -- Australian and New Zealand Standard Classification of Occupations, Version 1.3					
Released at 11.30am (Canberra time) 5 November 2019					
Table 5: ANZSCO First Edition Version 1.3 Major, Sub-Major, Minor and Unit Groups and Occupations					
Major Group	Sub-Major Group	Minor Group	Unit Group	Occupation	Skill Level
2	PROFESSIONALS	21	Arts and Media Professionals		
		211	Arts Professionals		
			2114	Visual Arts and Crafts Professionals	
				211411 Painter (Visual Arts)	1
				211412 Potter or Ceramic Artist	1 Aus, 2 NZ
				211413 Sculptor	1
				211499 Visual Arts and Crafts Professionals nec	1 Aus, 2 NZ

ภาพที่ 4 แสดงการจำแนกหมวดมาตรฐานอาชีพ เป็นกลุ่มหลัก กลุ่มรองและ กลุ่มรองย่อย
ของ Australian and New Zealand Standard Classification of Occupations version 1.2
(Australian Bureau of Statistics, 2013)

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ หน่วยงานผู้ได้รับพิจารณาจากสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพให้เป็นคณะที่ปรึกษา
โครงการจัดทำมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม ระยะที่ ๒ (สาขางานศิลป์แผ่นดิน)

กรณีศึกษาจาก Australian Training Package (<https://training.gov.au> , 2008) โดยคณะกรรมการอุตสาหกรรมและทักษะแห่งออสเตรเลีย (AISC) ได้กำหนดหน่วยความสามารถ หน่วยและคุณสมบัติในการฝึกอบรมระดับชาติออสเตรเลีย ซึ่งอยู่ในความดูแลของ Australian Skills Quality Authority (ASQA) สํารวจ พัฒนาให้ข้อมูลทันสมัยตามการเปลี่ยนแปลงในสถานการณ์ปัจจุบันเพื่อรองรับโอกาสในการจ้างงานใหม่ ได้รับทักษะที่จำเป็นในสภาพเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป

การกำหนดหน่วยสมรรถนะของ Australian Training Package ที่สอดคล้องกับ สาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม คือ Visual Arts, Craft and Design Training Package (การฝึกอบรมทางทัศนศิลป์ งานหัตถกรรม และการออกแบบ) โดยกำหนดหน่วยสมรรถนะทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับศิลปหัตถกรรมโดยรวมไว้ ดังนี้

Units of competency

1. Develop and implement arts administration systems and procedures
2. Plan work space
3. Work within an arts organisation context
4. Work with arts professionals in an arts organisation
5. Develop concepts for arts organisations or projects
6. Source concept for own work
7. Develop and articulate concept for own work
8. Develop, refine and communicate concept for own work
9. Use drawing techniques to represent the object or idea
10. Produce drawings to represent and communicate the concept
11. Select and apply drawing techniques and media to represent and communicate the concept
12. Source information on history and theory and apply to own area of work
13. Review history and theory for application to artistic practice
14. Make scale models
15. Document the work progress
16. Store finished work
17. Prepare, store and maintain finished work
18. Originate and develop a concept
19. Develop self as artist

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ หน่วยงานผู้ได้รับพิจารณาจากสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพให้เป็นคณะที่ปรึกษา
โครงการจัดทำมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม ระยะที่ ๒ (สาขางานศิลป์แผ่นดิน)

20. Develop understanding of own Aboriginal or Torres Strait Islander identity
21. Develop and apply knowledge of Aboriginal or Torres Strait Islander Cultural Arts
22. Produce work which expresses own Aboriginal or Torres Strait Islander identity
23. Research and experiment with techniques for digital image enhancement and manipulation
24. Apply techniques to produce drawings
25. Produce drawings
26. Research and experiment with techniques to produce drawings
27. Apply techniques to produce paintings
28. Produce paintings
29. Research and experiment with techniques to produce paintings
30. Apply techniques to produce sculpture
31. Produce sculpture
32. Research and experiment with techniques to produce sculpture
33. Apply techniques to produce textile/fibre work
34. Produce textile/fibre work
35. Research and experiment with techniques to produce textile/fibre work

หน่วยสมรรถนะ

๑. การพัฒนาการปรับใช้ระบบ และขั้นตอนการบริหารงานศิลปะ
๒. วางแผนพื้นที่การทำงาน
๓. การทำงานในบริบทขององค์กรศิลปะ
๔. ทำงานร่วมกับผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะในองค์กรศิลปะ
๕. พัฒนาแนวคิดสำหรับองค์กร หรือโครงการด้านศิลปะ
๖. หาแนวคิดเพื่อการทำงานของตนเอง
๗. การพัฒนาและเชื่อมต่อแนวคิดในการทำงาน
๘. การพัฒนา คัดกรอง และสื่อสารแนวคิดการทำงาน
๙. การนำเสนอวัตถุประสงค์หรือความคิดด้วยการใช้เทคนิคการวาดเส้น
๑๐. สร้างสรรค์งานวาดเส้นเพื่อนำเสนอ และสื่อสารแนวคิด

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ หน่วยงานผู้ได้รับพิจารณาจากสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพให้เป็นคณะที่ปรึกษา
โครงการจัดทำมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม ระยะที่ ๒ (สาขางานศิลป์แผ่นดิน)

๑๑. การเลือก และใช้เทคนิคการวาดเส้น รวมถึงการใช้สื่อเพื่อนำเสนอและสื่อสาร
แนวความคิด
๑๒. หาแหล่งข้อมูลจากประวัติศาสตร์ รวมถึงทฤษฎีสำหรับการนำไปใช้กับผลงานของตน
๑๓. ทบทวนประวัติศาสตร์ รวมถึงทฤษฎีสำหรับการนำไปใช้ฝึกฝนด้านศิลปะ
๑๔. การทำโมเดลจำลอง
๑๕. การบันทึกข้อมูลความคืบหน้าการทำงานสร้างสรรค์
๑๖. เก็บข้อมูลที่สำเร็จเรียบร้อย
๑๗. การจัดเตรียม การเก็บ และการรักษาผลงานที่ทำสำเร็จแล้ว
๑๘. เริ่มสร้างคิดค้นและพัฒนาแนวคิด
๑๙. พัฒนาตนเองในฐานะศิลปิน
๒๐. พัฒนาความเข้าใจเกี่ยวกับบุคลิกลักษณะของชาวอะบอริจิน หรือชาวเกาะทอร์เรสเทรต
๒๑. พัฒนาและปรับใช้ความรู้เกี่ยวกับศิลปะวัฒนธรรมของชาวอะบอริจิน หรือชาวเกาะทอร์เรสเทรต
๒๒. การผลิต/สร้างชิ้นงานที่แสดงออกถึงบุคลิกลักษณะชาวอะบอริจิน หรือชาวเกาะทอร์เรสเทรต
๒๓. การวิจัยและทดลองโดยใช้การพัฒนา การจัดการด้านเทคนิคภาพดิจิทัล
๒๔. การใช้เทคนิคต่างๆในการสร้างสรรค์งานวาดเส้น
๒๕. สร้างสรรค์งานวาดเส้น
๒๖. การวิจัยและทดลองโดยใช้เทคนิคต่างๆในการสร้างสรรค์ผลงานวาดเส้น
๒๗. การใช้เทคนิคต่างๆในการสร้างสรรค์ผลงานทางจิตรกรรม
๒๘. สร้างสรรค์ผลงานทางจิตรกรรม
๒๙. การวิจัย และทดลองโดยใช้เทคนิคต่างๆในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม
๓๐. การนำเทคนิคต่างๆไปใช้สร้างสรรค์ผลงานประติมากรรม
๓๑. สร้างสรรค์ผลงานประติมากรรม
๓๒. การวิจัย และทดลองโดยใช้เทคนิคต่างๆในการสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรม
๓๓. การใช้เทคนิคต่างๆสร้างสรรค์ผลงานด้านเส้นใยหรือสิ่งทอ
๓๔. สร้างสรรค์ผลงานจากเส้นใยหรือสิ่งทอ
๓๕. การวิจัยและทดลองโดยใช้เทคนิคต่างๆในการสร้างสรรค์ผลงานจากเส้นใยหรือสิ่งทอ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ หน่วยงานผู้ได้รับพิจารณาจากสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพให้เป็นคณะที่ปรึกษา
โครงการจัดทำมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม ระยะที่ ๒ (สาขางานศิลป์แผ่นดิน)

ตัวอย่างการกำหนดหน่วยสมรรถนะของการฝึกอบรมทางทัศนศิลป์ งานหัตถกรรม และการออกแบบ
Australian Training Package ที่มีความสอดคล้องกับสาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม
ประกอบด้วย ๑. Certificate I in Visual Arts and Contemporary Craft ๒. Certificate I in Aboriginal
or Torres Strait Islander Cultural Arts ๓. Certificate II in Visual Arts and Contemporary Craft
๔. Certificate II in Aboriginal or Torres Strait Islander Cultural Arts

๑. Certificate I in Visual Arts and Contemporary Craft (ใบประกาศนียบัตร I ทางด้าน
ทัศนศิลป์และหัตถศิลป์ร่วมสมัย)

รายละเอียดคุณวุฒิ

Source concept for own work deleted with content integrated into holistic
basic studio practice unit. Use ideas and techniques for creative work

หาแนวความคิดสำหรับการสร้างงานของตนเองด้วยเนื้อหาที่บูรณาการไว้ในหน่วยการเรียนรู้
เชิงปฏิบัติแบบองค์รวม รวมถึงการใช้ความคิดและเทคนิคต่าง ๆ ในการสร้างสรรค์ผลงาน

Units of competency

1. Work effectively with diversity
2. Participate in OHS processes
3. Collect and organise content for broadcast or publication
4. Source concept for own work
5. Use drawing techniques to represent the object or idea
6. Apply techniques to produce drawings
7. Apply techniques to produce paintings

หน่วยสมรรถนะ

๑. ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพกับความหลากหลาย
๒. มีส่วนร่วมในกระบวนการ OHS (Occupational Safety and Health / สุขภาพและ
ความปลอดภัยในอาชีพ)
๓. รวบรวมและจัดระเบียบเนื้อหาสำหรับสิ่งพิมพ์ หรือออกอากาศ
๔. หาแหล่งที่มาของแนวความคิดในงานของตนเอง
๕. ใช้เทคนิคต่างๆในการวาดเส้นเพื่อแสดงถึงวัตถุหรือแนวความคิด
๖. การนำเทคนิคต่างๆไปใช้สร้างผลงานวาดเส้น
๗. การนำเทคนิคต่างๆไปใช้สร้างผลงานจิตรกรรม

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ หน่วยงานผู้ได้รับพิจารณาจากสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพให้เป็นคณะที่ปรึกษา
โครงการจัดทำมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม ระยะที่ ๒ (สาขางานศิลป์แผ่นดิน)

๒. Certificate I in Aboriginal or Torres Strait Islander Cultural Arts (ประกาศนียบัตร I ทางด้านศิลปวัฒนธรรมชาวอะบอริจิน หรือชาวเกาะทอร์เรสเทรต)

รายละเอียดคุณวุฒิ

Source concept for own work deleted with content integrated into holistic basic studio practice unit. Use ideas and techniques for creative work.

หาแนวความคิดสำหรับงานของตนเองที่ถูกกลบด้วยเนื้อหาที่บูรณาการไว้ในหน่วยการเรียนรู้
เชิงปฏิบัติแบบองค์รวม และใช้ความคิดและเทคนิคต่างๆในการสร้างสรรค์ผลงาน

Units of competency

1. Work effectively with diversity
2. Participate in OHS processes
3. Collect and organise content for broadcast or publication
4. Source concept for own work
5. Use drawing techniques to represent the object or idea
6. Develop understanding of own Aboriginal or Torres Strait Islander identity
7. Apply techniques to produce drawings
8. Apply techniques to produce paintings

หน่วยสมรรถนะ

๑. ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพกับความหลากหลาย
๒. มีส่วนร่วมในกระบวนการ OHS (Occupational Safety and Health / สุขภาพและความปลอดภัยในอาชีพ)
๓. รวบรวมและจัดระเบียบเนื้อหาสำหรับสิ่งพิมพ์ หรือการออกอากาศ
๔. หาแหล่งที่มาของแนวความคิดในงานของตนเอง
๕. ใช้เทคนิคต่างๆในการวาดเส้นเพื่อแสดงให้เห็นถึงวัตถุหรือแนวความคิด
๖. พัฒนาความเข้าใจเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของเฉพาะของชาวอะบอริจินหรือชาวเกาะทอร์เรสเทรต
๗. การนำเทคนิคต่างๆไปใช้สร้างสรรค์ผลงานวาดเส้น
๘. การนำเทคนิคต่างๆไปใช้สร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ หน่วยงานผู้ได้รับพิจารณาจากสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพให้เป็นคณะที่ปรึกษา
โครงการจัดทำมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม ระยะที่ ๒ (สาขางานศิลป์แผ่นดิน)

๓. Certificate II in Visual Arts and Contemporary Craft (ใบประกาศนียบัตร II ทางด้าน ทัศนศิลป์และหัตถศิลป์ร่วมสมัย)

รายละเอียดคุณวุฒิ

Develop and articulate concept for own work deleted with content integrated
into holistic studio practice unit

พัฒนาและเชื่อมโยงแนวความคิดสำหรับงานของตนเองที่ถูกลบด้วยเนื้อหาที่บูรณาการไว้ใน
หน่วยการเรียนรู้เชิงปฏิบัติแบบองค์รวม

Units of competency

1. Develop keyboard skills
2. Participate in OHS processes
3. Work with others
4. Develop and articulate concept for own work
5. Use drawing techniques to represent the object or idea
6. Source information on history and theory and apply to own area of work
7. Store finished work
8. Apply techniques to produce ceramics
9. Apply techniques to produce jewellery
10. Apply techniques to produce sculpture
11. Apply techniques to produce textile/fibre work

หน่วยสมรรถนะ

๑. พัฒนาทักษะการใช้แป้นพิมพ์
๒. มีส่วนร่วมในกระบวนการ OHS (Occupational Safety and Health / สุขภาพและ
ความปลอดภัยในอาชีพ)
๓. ทำงานร่วมกับผู้อื่น
๔. พัฒนาและเชื่อมโยงแนวความคิดสำหรับงานของตนเอง
๕. ใช้เทคนิคต่าง ๆ ในการวาดเส้นเพื่อแสดงให้เห็นถึงแนวความคิดหรือวัตถุนั้น ๆ
๖. การนำทฤษฎีและแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ไปปรับใช้ในงานของตนเอง
๗. จัดเก็บผลงานที่สำเร็จแล้ว
๘. ใช้เทคนิคต่าง ๆ ในการสร้างสรรค์ผลงานเซรามิก
๙. ใช้เทคนิคต่าง ๆ ในการสร้างสรรค์ผลงานเครื่องประดับ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ หน่วยงานผู้ได้รับพิจารณาจากสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพให้เป็นคณะที่ปรึกษา
โครงการจัดทำมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม ระยะที่ ๒ (สาขางานศิลป์แผ่นดิน)

๑๐. ใช้เทคนิคต่าง ๆ ในการสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรม
๑๑. ใช้เทคนิคต่าง ๆ ในการสร้างสรรค์ผลงานสิ่งทอ/เส้นใย

๔. Certificate II in Aboriginal or Torres Strait Islander Cultural Arts (ประกาศนียบัตร II ทางด้านศิลปวัฒนธรรมชาวอะบอริจิน หรือชาวเกาะทอร์เรสเทรต)

รายละเอียดคุณวุฒิ

Develop and articulate concept for own work deleted with content integrated into holistic studio practice unit. Make simple creative work.

พัฒนาและเชื่อมโยงแนวคิดสำหรับงานของตนเองที่ถูกกลบด้วยเนื้อหาที่บูรณาการไว้ในหน่วยการเรียนรู้เชิงปฏิบัติแบบองค์รวม ไปสู่การสร้างผลงานสร้างสรรค์แบบง่าย ๆ

Units of competency

1. Develop keyboard skills
2. Participate in OHS processes
3. Work with others
4. Work within an arts organisation context
5. Develop and articulate concept for own work
6. Use drawing techniques to represent the object or ide
7. Source information on history and theory and apply to own area of work
8. Store finished work
9. Develop understanding of own Aboriginal or Torres Strait Islander identity
10. Apply techniques to produce ceramics
11. Apply techniques to produce jewellery
12. Apply techniques to produce sculpture
13. Apply techniques to produce sculpture

หน่วยสมรรถนะ

๑. พัฒนาทักษะการใช้แป้นพิมพ์
๒. มีส่วนร่วมในกระบวนการ OHS (Occupational Safety and Health / สุขภาพและความปลอดภัยในอาชีพ)
๓. ทำงานร่วมกับผู้อื่น
๔. ทำงานภายในบริบทขององค์กรด้านศิลปะ
๕. พัฒนาและเชื่อมโยงแนวความคิดสำหรับงานของตนเอง

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ หน่วยงานผู้ได้รับพิจารณาจากสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพให้เป็นคณะที่ปรึกษา
โครงการจัดทำมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพอนุรักษ์รักษาพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม ระยะที่ ๒ (สาขางานศิลป์แผ่นดิน)

๖. ใช้เทคนิคต่าง ๆ ในการวาดเส้นเพื่อแสดงให้เห็นแนวความคิดหรือวัตถุนั้น ๆ
๗. การนำทฤษฎีและแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ไปปรับใช้ในงานของตนเอง
๘. เก็บผลงานที่ทำสำเร็จแล้ว
๙. พัฒนาความเข้าใจเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของชาวอะบอริจินหรือชาวเกะทอร์เรสเทรต
๑๐. ใช้เทคนิคต่าง ๆ เพื่อสร้างสรรค์งานเซรามิค
๑๑. ใช้เทคนิคต่าง ๆ เพื่อสร้างสรรค์งานเครื่องประดับ
๑๒. ใช้เทคนิคต่าง ๆ เพื่อสร้างสรรค์งานประติมากรรม
๑๓. ใช้เทคนิคต่าง ๆ เพื่อสร้างสรรค์งานเส้นใยหรือสิ่งทอ

ข. การกำหนดและรับรองความรู้ ความสามารถ หรือสมรรถนะของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มอาชีพ ที่จัดทำมาตรฐานอาชีพ ทั้งของไทยและสากล ที่ใช้ในประเทศไทยในปัจจุบัน

ช่างเขียน

ช่างเขียน คือ ผู้ที่มีความสามารถในการวาดลวดลาย วาดภาพ ตลอดจนสามารถแต่งแต้มสีสันให้เกิดความงามขึ้นได้ ช่างเขียนคือความสามารถอย่างแรกของทุก ๆ งานช่าง เนื่องจากเป็นพื้นฐานของการสร้างสรรค์ทุกชนิด กรมศิลปากร นิยามความหมายของช่างเขียนไว้ว่า “ช่างเขียน คือบุคคลที่มีคุณสมบัติแห่งความเป็นช่าง ที่จะต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ มีความชำนาญ มีประสบการณ์ มีสุนทรียศาสตร์ มีวิสัยทัศน์ มีความคิดอ่าน คิดค้นทางสร้างสรรค์ จึงจะเป็นช่างเขียนที่ดีได้” ซึ่งในอดีตนั้นงานช่างสิบหมู่มีหน้าที่สนองพระราชประสงค์ของพระมหากษัตริย์ในการปลูกสร้างวัดวาอาราม ปราสาท พระราชวัง โดยช่างสิบหมู่กลุ่มแรกที่ต้องเข้าถวายงานแด่พระมหากษัตริย์นั้นก็คือ “ช่างเขียน” ช่างเขียนจะถวายงานกับพระมหากษัตริย์ตั้งแต่เริ่มเขียนโครงสร้างร่างแบบของสิ่งปลูกสร้างตามรับสั่ง จากนั้นจึงนำรับสั่งมาสื่อสารกับช่างสิบหมู่ในหมวดอื่น ๆ ให้เข้าใจตามพระราชประสงค์ ช่างเขียนจึงถือเป็นจุดเริ่มต้น เป็นพื้นฐาน และยังเป็นหัวใจสำคัญแห่งงานช่างสิบหมู่ ช่างเขียนจึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งเพราะสามารถพัฒนาไปสู่วิชาช่างอื่น ๆ ได้ กรมศิลปากรให้ความเห็นเกี่ยวกับความสำคัญของช่างเขียนไว้ในหนังสือ ช่างไทย สิบหมู่ ความตอนหนึ่งว่า

“...ช่างเขียน จัดเป็นแม่บทของกระบวนช่างทั้งหลาย และเป็นที่ยอมรับกันในกระบวนช่างของไทยด้วย เพราะไม่ว่าจะเป็นงานช่างใดก็ตามการเริ่มต้นจะต้องมีการร่างภาพก่อนที่จะทำงานชิ้นนั้น เพื่อกำหนดรูปแบบให้ตนเองทราบขอบข่ายการทำงาน...” (กรมศิลปากร, ๒๕๕๑)

ในอดีตนั้นช่างเขียน เป็นช่างกลุ่มแรกที่ต้องเข้าถวายงานแด่พระมหากษัตริย์ มีหน้าที่สนองพระราชประสงค์ในการปลูกสร้างวัดวาอาราม ปราสาท พระราชวัง แม้ในปัจจุบันงานก่อสร้างพระราชวัง หรือวัดหลวงมิได้มีมากมายนัก แต่ช่างเขียนที่ถือเป็นช่างหลวงก็ยังคงมีบทบาทสำคัญ ในการถ่ายทอดเทคนิควิธีการ รวมถึงขั้นตอนการเขียนให้กับคนรุ่นหลัง โดยถ่ายทอดแสดงฝีมือของช่างหลวงให้เห็นได้ในงานบรมราชพิธีซึ่งไม่ได้

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ หน่วยงานผู้ได้รับพิจารณาจากสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพให้เป็นคณะที่ปรึกษา
โครงการจัดทำมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม ระยะที่ ๒ (สาขางานศิลป์แผ่นดิน)

เกิดขึ้นบ่อยนัก ในขณะที่เดียวกันช่างเขียนมีหน้าที่คอยอนุรักษ์ รักษา บำรุงรักษา ภาพเขียนในวัดในวัง ที่ลวดลาย
ตัวภาพเริ่มจางหายไปตามกาลเวลา ช่างรักษาผลงานเหล่านั้นให้อยู่สืบต่อไปซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นหน้าที่หลัก
ในปัจจุบัน

ผลงานของช่างเขียนทั้งในอดีตและปัจจุบันพบว่ามีส่วนเชื่อมโยงอย่างมาก คือเน้นในทางศิลปะเพื่อ
พระพุทธศาสนา และงานศิลปกรรมที่มีคติความเชื่อ ประเพณีวัฒนธรรม ซึ่งช่างเขียนทางพุทธศิลป์จะเป็นผู้
ถ่ายทอดความคิดของผู้ออกแบบ โดยการเขียนให้เหมือนและมีความสมบูรณ์ทั้งทางด้านรูปแบบ และ
รายละเอียดตามที่ผู้ออกแบบได้กำหนดไว้ เพื่อดำเนินการในขั้นต่อไปได้ เพื่อใช้ก่อสร้างพระอุโบสถ วิหารเจดีย์
สถูป มณฑป ปราสาท ราชมณฑป ราชสถาน ฯลฯ

สำหรับช่างเขียนในทางศิลปกรรมไทย เป็นการสร้างสรรค์ผลงานขึ้นจากจินตนาการที่มีพื้นฐานทาง
ธรรมชาติของสิ่งแวดล้อมทั้งคน สัตว์ และสิ่งของ สร้างขึ้นในคติทางศาสนา ขนบประเพณี และภาษา โดยมี
รูปแบบเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติ อันเกิดจากกระแสบันดาลใจ แปรเปลี่ยนเป็นรูปแบบ เป็นภูมิปัญญา
สร้างสรรค์เป็นแบบอย่างและความเชื่อของไทย สร้างสรรค์ความงามที่นอกเหนือธรรมชาติ เพื่อให้รับกับการ
ประดิษฐ์ด้วยความประณีต ซึ่งเป็นรสนิยมที่ยอมรับกันในสังคม มีลักษณะเฉพาะคลุกเคล้ากันระหว่างความคิด
ทางศิลปะกับฝีมือช่างศิลปกรรมไทย ซึ่งได้ชื่อว่าเป็นศิลปะตามแบบแผน คือ “แบบขนบประเพณี” ได้รับการ
ถ่ายทอดสืบต่อกันมาเป็นเวลาช้านาน....” (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุในนาม
คณะกรรมการอำนวยการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี, ๒๕๔๙)

กว่าจะมาเป็นช่างเขียนหนึ่งในช่างสิบหมู่ที่มีความสำคัญและถือเป็นหัวใจหลักของงานต่าง ๆ นั้น ต้อง
ผ่านการฝึกฝนการเขียนลวดลาย และการจดจำรายละเอียดต่าง ๆ โดยมีประเภทการสร้างสรรค์ ประกอบด้วย

๑. ลวดลาย โดยเริ่มต้นการฝึกเขียนด้วย “การกระทบเส้น” การกระทบเส้น คือ การขีดเส้นประยาวๆ
ต่อเนื่องกันไปทั้งเส้นโค้ง เส้นตรง เส้นก้นหอย เมื่อชำนาญและเขียนได้อย่างรวดเร็วขึ้น จึงสามารถฝึกในขั้น
ต่อไปคือฝึกการเขียนเส้นหนักที่เรียกว่า “คดให้วางตรงให้ได้เส้น” จนชำนาญช่างเขียนจึงสามารถสร้างสรรค์
“ลายไทย” ได้อย่างสมบูรณ์นั่นเอง

๒. ภาพไทย งานเขียนภาพไทยของช่างเขียน ที่ช่างทุกคนจะต้องเรียนรู้และจดจำองค์ประกอบของ
ภาพไทยต่าง ๆ และปฏิบัติจนเกิดความชำนาญ และความเข้าใจ กระทั่งนำไปใช้ได้อย่างเชี่ยวชาญนั้น มีลำดับ
ขั้นตอนการเรียนรู้ที่เรียกกันว่า กระหนก นารี กระปี่ คชะ โดยแต่ละหมวดมีรายละเอียดดังนี้

- กระหนก คือลวดลายประดิษฐ์ที่มีมาจากธรรมชาติ การฝึกเขียนนั้นเริ่มจากการเขียน
กระหนกตามต้นแบบ ซึ่งต้องทำความเข้าใจ รู้จัก ในส่วนประกอบต่าง ๆ ของลายกระหนกก่อน รู้จักจังหวะ
ฝึกการบากลาย ต้องฝึกให้เกิดความชำนาญจนชินมือ สามารถเขียนกระหนกได้ทุกทิศทุกทาง ฝึกกระหนก
พัฒนาการเขียนกระหนกให้เกิดความรู้สึกสะบัดคล้ายเปลวไฟ การเขียนกนกสามารถนำมาผูกกลายเป็น
กระหนกใบเทศ กระหนกก้านขด กระหนกเปลว

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ หน่วยงานผู้ได้รับพิจารณาจากสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพให้เป็นคณะที่ปรึกษา
โครงการจัดทำมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพอนุรักษ์รักษาพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม ระยะที่ ๒ (สาขางานศิลป์แผ่นดิน)

- นารี หรือภาพผู้หญิง การฝึกเขียนนั้นไม่ได้หมายความว่าถึงภาพผู้หญิงเพียงอย่างเดียว แต่หมายรวมไปถึง ภาพตัวพระ นาง เทวดา นางฟ้า การฝึกเขียนมักเริ่มจากตัวนางก่อน เนื่องจากมีความอ่อนช้อย แสดงท่วงท่าต่าง ๆ ในแบบนาฏลักษณะ บอกให้รู้ถึงฐานะของตัวภาพด้วย ท่าทาง เครื่องแต่งกาย เครื่องประดับ และลักษณะเฉพาะของแต่ละชนชั้น หากเขียนตัวนางได้งามแล้ว เทวดา ตัวพระในลักษณะท่าทางต่าง ๆ ก็จะสามารถตามแบบนารี เมื่อเขียนนารีจนชำนาญแล้ว จึงเขียนภาพของชาวบ้านที่สีหน้า ท่าทางเต็มไปด้วยการ แสดงออกทางอารมณ์มากกว่า ภาพของชาวบ้านเหล่านี้เรียกว่า ตัวกอก เป็นภาพบุคคลที่ไม่ได้เป็นตัวเอก หรือมีความสำคัญต่อเรื่องราวนั่นเอง

- กระบี่ แม้กระบี่จะแปลว่าลิง แต่การเขียนภาพในหมวดนี้ หมายรวมถึงทุกสิ่งที่มีใช้มนุษย์ เช่น อสูร ยักษ์ การเขียนเริ่มจากการเขียนลิง หรือมนุษย์ครึ่งลิงก่อน หากวาดมนุษย์ครึ่งลิงได้ชำนาญ ลำดับต่อไปคือ การเขียนลักษณะในแบบต่าง ๆ ทั้งด้านข้าง ด้านเฉียง เพราะใบหน้ายักษ์ ลิง มีลักษณะเฉพาะที่ แตกต่างกันในแต่ละตนตามบทในวรรณกรรม เช่น ตาโพลง ปากแฉะ ตาจระเข้ นอกจากนี้ยังต้องจดจำ สีกาย เครื่องหน้า เครื่องประดับ เครื่องแต่งกายของลิงและยักษ์ ซึ่งจะมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไป

- คช เป็นสัตว์คู่บ้านคู่เมือง ที่คนไทยให้ความสำคัญมาตั้งแต่อดีต ช้างเป็นสัตว์ ที่เขียนยากมีลายละเอียดและลักษณะเฉพาะตัว หากช่างเขียนใดสามารถเขียนช้างได้ถูกต้อง แม่นยำ และงดงามดีแล้ว ย่อมสามารถเขียนสัตว์อื่น ๆ ได้ไม่ยากนัก ในหมวด คช ยังหมายรวมไปถึงตัวภาพสัตว์อื่น ๆ ทั้ง สัตว์โดยทั่วไป และสัตว์ผสมในลักษณะพิเศษ ที่ถูกเรียกว่า สัตว์หิมพานต์

สาระสำคัญของวิชาช่างเขียนได้รับความนับถือเป็นหลักใหญ่ที่มีความสำคัญ กว่าวิชาการช่างศิลปะ แบบไทยประเพณีทั้งหลาย ดังจะเห็นได้ว่าในโอกาสที่ประกอบพิธีไหว้ครูช่างประจำปี มีการรับผู้เข้ามามอบ ตัวเป็นศิษย์ใหม่ในสำนักช่างนั้น ๆ บุคคลผู้เป็นครูช่างจะทำการครอบครูช่างให้แก่ผู้ที่เข้าฝากตัวเป็นศิษย์ใหม่ เป็นสิ่งแรกก็คือวิชาช่างเขียน โดยผู้ครอบจะจับมือศิษย์ใหม่ให้เขียนลวดลาย หรือ ตัวภาพตามรอยเส้นลายมือ ของครูเป็นประเดิม

งานของช่างเขียน มีการเขียนวาด เขียนสีระบาย และ เขียนน้ำยาชนิดต่าง ๆ อยู่หลากหลายชนิด ช่างเขียนภาพไทยประเพณีพอแยกออกได้ตามกรรมวิธีเขียนและวัสดุที่ใช้เขียนได้ ๓ วิธี คือ

๑. ช่างเขียนสีฝุ่นผสมกาว คือ การที่ช่างเขียนระบายภาพต่าง ๆ ด้วยสีฝุ่นที่ผสมกับน้ำกาว หรือยางไม้บางชนิดเพื่อให้สีจับติดพื้นที่ใช้รองรับสีนั้นอยู่นาน ช่างเขียนภาพแบบไทยประเพณีในสมัยก่อนจึง เรียกว่า ช่างเขียนสีน้ำกาว หรือ ช่างเขียนสีฝุ่นผสมกาว

๒. ช่างเขียนลายรดน้ำ คืองานช่างเขียนน้ำยาหรดาล ปิดทอง รดน้ำ ลักษณะโดยรวมปรากฏ เป็น “ลวดลาย” สีทองบนพื้นสีดำ ในขั้นตอนสุดท้ายคือการ “รดน้ำ” ขำระล้างน้ำยาหรดาลซึ่งได้เขียนไว้แต่ต้น ให้หลุดออกและคงเหลือแต่สีทองที่ปรากฏเป็นลวดลาย จึงได้ชื่อเรียกว่า “ลายรดน้ำ”

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ หน่วยงานผู้ได้รับพิจารณาจากสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพให้เป็นคณะที่ปรึกษา
โครงการจัดทำมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม ระยะที่ ๒ (สาขางานศิลป์แผ่นดิน)

๓. ช่างเขียนลายกำมะลอ หรือ “งานช่างเขียนสีผสมน้ำรัก” ซึ่งทำเทียมงานเขียนระบายสีน้ำ กาว แต่มิใช่เป็นงานเขียนระบายสีน้ำกาวตามขนบนิยม แต่เป็นการเขียนระบายภาพด้วยสีหม่นบนพื้น ซึ่งทำ ด้วยยางรักดำสนิท แสดงเส้นรอบรูป หรือ ลวดลายด้วยเส้นสีทอง มีลักษณะคล้ายคลึงกับงานช่างเขียนลายรด น้ำ เพียงแต่ในงานเขียนกำมะลอนั้นเพิ่มเติมบรรยากาศด้วยการเขียนสีฝุ่นลงบนภาพ หน้าที่ของช่างเขียนในปัจจุบัน

ทัศนคติของคนไทยที่ผูกพันอยู่กับแนวความคิดในพุทธศาสนา สะท้อนอยู่ในภาพจิตรกรรมแบบประเพณี ทั้งชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คน ประเพณี วัฒนธรรม ล้วนได้รับการถ่ายทอดจำลอง แทรกอยู่ในส่วนต่าง ๆ ของ จิตรกรรมฝาผนังด้วย นับเป็นคุณค่าทางประวัติศาสตร์อย่างหนึ่ง นอกเหนือจากคุณค่าที่เราได้เรียนรู้ถึงภูมิ ปัญญา และมีมือของช่างโบราณที่ถ่ายทอดเรื่องราวทางศาสนาออกมาเป็นภาพอย่างมีระเบียบแบบแผนงดงาม และแนบเนียน คุณค่าเหล่านี้มิได้เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว หากแต่ต้องใช้ระยะเวลาอันยาวนาน สั่งสม สืบทอดกันมา หลายศตวรรษ แม้ในปัจจุบันบริบทต่าง ๆ อาจเปลี่ยนไป หากยังคงมีกลุ่มช่างเขียนถ่ายทอดแสดงฝีมือให้เห็นได้ อย่างต่อเนื่อง กลุ่มของช่างเขียนในปัจจุบันอาจแบ่งได้ดังนี้

- ช่างเขียนในกอง/กรม ทางราชการ อาทิ ช่างเขียนในสำนักช่างสิบหมู่ หรือ ช่างเขียนในกลุ่ม อนุรักษ์จิตรกรรมและประติมากรรม กรมศิลปากร
- ช่างเขียนอิสระ ที่รับงานเขียนจิตรกรรมฝาผนังขึ้นใหม่ รวมถึงงานอนุรักษ์จิตรกรรมฝาผนัง ในวัดที่ไม่ได้อยู่ในความดูแลของกรมศิลปากร
- ศิลปิน ที่สร้างสรรค์ผลงานศิลปะไทย ทั้งแบบประเพณี และ แนวประเพณี

หน้าที่ของช่างเขียนที่เปลี่ยนไปตามกาลเวลานั้น สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางจิตรกรรมจากแบบ ประเพณีไทย มาเป็นแบบร่วมสมัยในปัจจุบัน ซึ่งถือเป็นอีกด้านของการอนุรักษ์ และสืบสานวิธีการเขียนใน รูปแบบต่าง ๆ ให้คงอยู่ ประยุกต์ให้เข้ากับยุคสมัย อย่างไรก็ตาม คุณค่าของจิตรกรรมแบบประเพณีไทย ยังเป็น ที่สนใจกันในกลุ่มจิตรกรรุ่นใหม่บางกลุ่ม ซึ่งพยายามหาวิธีสร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่ให้สอดคล้องกับยุคสมัย ส่วน หน้าที่ของจิตรกรรมไทยแบบประเพณี ก็เปลี่ยนไปจากภาพจิตรกรรมฝาผนังในอุโบสถ หรือวิหาร กลายเป็น ภาพแขวนประดับผนังโรงแรม ผนังสำนักงานทันสมัย หรือตามห้องแสดงภาพที่มีอยู่ทั่วไป

จะเห็นว่าจากอดีตถึงปัจจุบัน “ช่างเขียน” ยังคงมีบทบาทหน้าที่ในงานศิลปกรรมไทย ไม่ว่าจะ เป็น เรื่องการเขียนโครงสร้าง การร่างงานตัวอย่างให้กับช่างหมู่อื่น และยังคงรักษาศิลปกรรมไทยให้คงอยู่ถึงปัจจุบัน ไม่ใช่แค่ผลงานที่ทิ้งไว้ แต่ยังรวมถึงขั้นตอนการเขียนที่ถ่ายทอดกันมาอย่างครบถ้วน ถ่ายทอดให้กับคนรุ่นใหม่ และพัฒนารูปแบบการเขียนภาพลักษณะใหม่ๆ ให้เกิดขึ้นมาให้ทันยุคทันสมัย ช่างเขียนจึงเป็นหัวใจสำคัญใน ช่างสิบหมู่ที่ทำให้งานศิลปกรรมไทยยังคงอยู่ไม่เสื่อมหายไปและยังอนุรักษ์ทุกอย่างไว้อย่างสมบูรณ์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ หน่วยงานผู้ได้รับพิจารณาจากสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพให้เป็นคณะที่ปรึกษา
โครงการจัดทำมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม ระยะที่ ๒ (สาขางานศิลป์แผ่นดิน)

การกำหนดและรับรองความรู้ ความสามารถ

การกำหนดทักษะความสามารถในกลุ่มช่างเขียนนั้น ปรากฏคุณวุฒิการศึกษาที่มีการจัดการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ และปริญญาตรี ตลอดจนหน่วยงานต่าง ๆ ที่จัดให้มีการฝึกอบรม เพื่อให้เกิดทักษะตามความต้องการของกลุ่มอาชีพช่างศิลป์ไทย

กลุ่มอนุรักษ์จิตรกรรมและประติมากรรม ในเอกสารการปรับปรุงรายละเอียดความรู้ความสามารถสำหรับตำแหน่งข้าราชการพลเรือนสามัญของกรมศิลปากร ปี พ.ศ. ๒๕๖๒ โดยกลุ่มอนุรักษ์จิตรกรรมและประติมากรรม ได้กำหนดความรู้ความสามารถที่จำเป็นในการปฏิบัติงานสายงานนายช่างศิลปกรรม ด้านการอนุรักษ์จิตรกรรมและประติมากรรม โดยกำหนดความรู้เกี่ยวกับงานศิลปกรรมพื้นฐานในการปฏิบัติงาน ได้แก่

- ความรู้พื้นฐานทางศิลปกรรม (วาดเขียน ทฤษฎีสี ออกแบบ เขียนแบบ องค์ประกอบศิลป์)
- ความรู้ด้านศัพท์ช่าง
- ความรู้ลักษณะสีไทยโบราณ
- ความรู้เรื่องพุทธประวัติ ชาดก
- ความรู้ความสนใจเกี่ยวกับงานช่างศิลป์ไทย
- ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับงานจิตรกรรมไทย จิตรกรรมสากล ประติมากรรมไทย สถาปัตยกรรมไทย

สถาปัตยกรรมร่วมสมัย ประวัติศาสตร์ศิลปะ

- ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติงานช่าง

เกณฑ์ในการพิจารณาความรู้ ความสามารถที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติงาน ระดับ ๑

๑. มีความรู้พื้นฐานทางทฤษฎีและปฏิบัติด้านศิลปะ และวาดเส้น ได้แก่

- จิตรกรรมไทย
- จิตรกรรมสากล

๒. มีความรู้พื้นฐานด้านวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะไทย และตะวันตก

๓. มีความรู้พื้นฐานด้านสถาปัตยกรรมไทยเบื้องต้น

- งานเขียนแบบ
- งานก่อสร้าง

เกณฑ์ในการพิจารณาความรู้ ความสามารถที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติงาน ระดับ ๒

๑. มีความรู้ด้านองค์ประกอบสถาปัตยกรรมของโบราณสถาน คือ องค์ประกอบส่วนประดับตกแต่งสถาปัตยกรรมทั้งภายในและภายนอก ซึ่งมีลวดลายส่วนประกอบต่าง ๆ

๒. มีความรู้ความเข้าใจถึงยุคสมัย และลักษณะลวดลายศิลปกรรมและโบราณสถานที่สำคัญพบ

๓. มีความรู้กระบวนการอนุรักษ์ลวดลายศิลปกรรมหรือโบราณสถานในเบื้องต้น

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ หน่วยงานผู้ได้รับพิจารณาจากสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพให้เป็นคณะที่ปรึกษา
โครงการจัดทำมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม ระยะที่ ๒ (สาขางานศิลป์แผ่นดิน)

๔. มีความรู้ด้านวัสดุก่อสร้าง เพื่อกำหนดแนวทางอนุรักษ์ลวดลายศิลปกรรมหรือโบราณสถาน
๕. มีความรู้ความเข้าใจกฎหมายว่าด้วยโบราณสถาน โบราณวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ

จากเอกสารการปรับปรุงรายละเอียดความรู้ความสามารถสำหรับตำแหน่งข้าราชการพลเรือนสามัญของกรมศิลปากร ปี พ.ศ. ๒๕๖๒ นั้นสะท้อนความสำคัญของสมรรถนะวิชาชีพที่มีความจำเป็นต่อการปฏิบัติราชการ ซึ่งหน่วยงานจะนำมาใช้เพื่อสอบคัดเลือกตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

อย่างไรก็ตาม การสร้างเสริมทักษะความรู้และความสามารถในกลุ่มช่างเขียน ปรากฏในหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนในระดับปริญญาตรี ที่ยังคงเน้นเรื่องระเบียบแบบแผนของการสร้างสรรค์งานช่างเขียนโบราณไว้

หลักสูตรศิลปบัณฑิต สาขาวิชาจิตรกรรมไทย วิทยาลัยเพาะช่าง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ หลักสูตรปรับปรุง ๒๕๖๑ มีรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับช่างเขียน ดังนี้ (ตารางที่ ๑)

ตารางที่ ๑ รายวิชาหลักสูตรจิตรกรรมไทย วิทยาลัยเพาะช่าง (ช่างเขียน)

รายวิชา	คำอธิบายรายวิชา
THP ๒๓๐๑ จิตรกรรมไทยแบบประเพณี	รูปแบบงานจิตรกรรมไทย องค์ประกอบงานจิตรกรรมไทยแบบโบราณ เทคนิควิธีการเขียนภาพระบายสีงานจิตรกรรมไทย การเขียนภาพ กนก นารี กระปี่ คชชะ
THP ๓๓๐๒ จิตรกรรมไทยประยุกต์	รูปแบบและประเภทงานศิลปะประยุกต์ของไทย การออกแบบตกแต่งงานประณีตศิลป์ ผลิตภัณฑ์และมณฑลศิลป์ของไทย ด้วยเทคนิคและรูปแบบจิตรกรรมไทย
THP ๓๓๐๔ ภาพไทย ลายไทย	การเขียนโครงสร้างสัดส่วน ลายไทย ภาพไทย กระบวนแบบแม่ลาย การต่อลายและผูกเกลาลาย เทคนิควิธีการเขียนสี ลายไทย ภาพไทย แบบประเพณี
THP ๑๒๐๑ จิตรกรรมไทยศึกษา	พื้นฐานเกี่ยวกับความเป็นมา วัตถุประสงค์ ลักษณะเฉพาะ ประเภทของงานจิตรกรรมไทยเรื่องราวตามขนบนิยมในการถ่ายทอด รูปทรงในการแสดงออก วัสดุที่สำคัญ รูปแบบงานสมัยต่างๆ ของงานจิตรกรรมไทย
THP ๑๒๐๒ ภาพบุคคลแบบชนบประเพณี	รูปแบบงานจิตรกรรมไทย สกุลช่างแบบประเพณี การเขียนภาพบุคคล พระนาง เครื่องแต่งกาย นาฏลักษณะแบบชนบประเพณี
THP ๑๒๐๓ ลวดลายไทย	การเขียนลายตามแบบอย่างวิวัฒนาการแม่ลายไทย โครงสร้างเกลาลาย องค์ประกอบเกลาลายในพื้นที่ การตกแต่งลายเขียนสี

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ หน่วยงานผู้ได้รับพิจารณาจากสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพให้เป็นคณะที่ปรึกษา
โครงการจัดทำมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม ระยะที่ ๒ (สาขางานศิลป์แผ่นดิน)

รายวิชา	คำอธิบายรายวิชา
THP ๑๒๐๔ แบบภาพมนุษย์จากเทวนิยาย	วาดเส้นและระบายสี ภาพมนุษย์ รูปแบบสกุลช่าง จัดองค์ประกอบภาพจากเนื้อเรื่องวรรณกรรม
THP ๒๒๐๕ องค์ประกอบจิตรกรรมไทย	การนำเสนอรูปแบบภาพ โครงสร้างจิตรกรรมในพุทธสถาน ขนบวัฒนธรรมทางสังคมกับการจัดวาง องค์ประกอบเล่าเรื่องในสิ่งแวดล้อม
THP ๒๒๐๖ เทคนิคจิตรกรรมไทยแบบประเพณี	ขั้นตอนการเขียนภาพ การเตรียมพื้นและสี รูปแบบการแสดงออกของภาพธรรมชาติ สถาปัตยกรรม ด้วยการคัดลอกองค์ประกอบภาพจิตรกรรมไทยแบบประเพณี
THP ๒๒๐๗ วาดเส้นไทย	การแสดงออกด้วยเส้นในงานศิลปกรรมไทย การถ่ายทอดรูปแบบอุดมคติจากรูปทรง คน สัตว์ ต้นไม้ การสร้างสรรค์ผลงานวาดเส้นแบบอุดมคติ
THP ๒๒๐๘ จิตรกรรมไทยฝาผนัง	ออกแบบภาพจิตรกรรมแบบพรรณนาเรื่อง ออกแบบและเขียนภาพจิตรกรรมแบบประเพณีขยายเนื้อหาและการนำเสนอผลงาน
THP ๒๒๐๙ วิเคราะห์จิตรกรรมไทย	หลักการวิเคราะห์งานจิตรกรรมไทยแบบประเพณีและแบบร่วมสมัย แนวความคิด เนื้อหา รูปแบบ วัสดุ เทคนิควิธีการ การแสดงออก สุนทรียภาพ และบริบทแวดล้อม

ที่มา : หลักสูตรศิลปบัณฑิต สาขาวิชาจิตรกรรมไทย วิทยาลัยเพาะช่าง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
หลักสูตรปรับปรุง ๒๕๖๑

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ หน่วยงานผู้ได้รับพิจารณาจากสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพให้เป็นคณะที่ปรึกษา
โครงการจัดทำมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม ระยะที่ ๒ (สาขางานศิลป์แผ่นดิน)

หลักสูตรศิลปบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์ (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๐) สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
วิชาเอกศิลปะไทย มีรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับช่างเขียน ดังนี้ (ตารางที่ ๒)

ตารางที่ ๒ รายวิชาหลักสูตรทัศนศิลป์ (วิชาเอกศิลปะไทย) คณะศิลปวิจิตร สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ (ช่างเขียน)

รายวิชา	คำอธิบายรายวิชา
๑๐๑-๒๖๐๐๑ เทคนิคศิลปะไทยประเพณี	ประเภท ลักษณะ เทคนิค ขั้นตอน กระบวนการ ทฤษฎี ตลอดจน เครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ ในงานลายรดน้ำ งานปั้นปูนสด ปฏิบัติงาน จิตรกรรมลายรดน้ำ และงานปั้นปูนสดขั้นพื้นฐาน
๑๐๑-๒๖๐๐๒ จิตรกรรมไทยศึกษา	แนวคิด ลักษณะรูปแบบ และแบบอย่างงานจิตรกรรมไทย ประเพณี สมัยอยุธยาตอนปลาย รัตนโกสินทร์รัชกาลที่ ๑-๓ และ สมัยรัชกาลที่ ๔ เทคนิคกรรมวิธีการเตรียมพื้นโบราณแบบต่างๆ สำหรับเขียนภาพแบบ ประเพณี คัดลอกจิตรกรรมไทยประเพณี จากงานต้นแบบศิลปกรรมที่สำคัญ

ที่มา: หลักสูตรศิลปบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์ (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๐) คณะศิลปวิจิตร สถาบัน
บัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม

หลักสูตรศิลปบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์ (๕ ปี) (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๑) ภาควิชาศิลปะไทย
คณะจิตรกรรม ประติมากรรม และภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร มีรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับช่างเขียน ดังนี้
(ตารางที่ ๓)

ตารางที่ ๓ รายวิชาหลักสูตรทัศนศิลป์ (๕ ปี) ภาควิชาศิลปะไทย คณะจิตรกรรม ประติมากรรม และภาพพิมพ์
มหาวิทยาลัยศิลปากร (ช่างเขียน)

รายวิชา	คำอธิบายรายวิชา
๒๐๐ ๑๑๓ ศิลปกรรมไทย	ศึกษาพื้นฐานรูปแบบและกระบวนการสร้างสรรค์ศิลปกรรมไทยที่มี คุณค่าในอดีต จิตรกรรม ประติมากรรม ประณีตศิลป์ ลาย ประดับตกแต่ง เพื่อเข้าถึงคุณค่าและเอกลักษณ์ของศิลปกรรมไทย
๒๑๔ ๑๒๑ ศิลปะไทย ๑	ศิลปะไทย คติความเชื่อโดยมีรากฐานจากพุทธศาสนา ประเพณี พิธีกรรม วิถีชีวิตไทย ศิลปกรรม ไทยในอดีต อันมีคุณค่าและ เอกลักษณ์เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ที่มีลักษณะไทย
๒๑๔ ๑๒๒ ศิลปะไทย ๒	คติความเชื่อโดยมีรากฐานจากพุทธศาสนา ประเพณี พิธีกรรม วิถี ชีวิตไทย ศิลปกรรมไทย ในอดีต อันมีคุณค่าและเอกลักษณ์ การ ทดลองปฏิบัติงานสร้างสรรค์ที่มีลักษณะไทยเฉพาะบุคคล

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ หน่วยงานผู้ได้รับพิจารณาจากสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพให้เป็นคณะที่ปรึกษา
โครงการจัดทำมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม ระยะที่ ๒ (สาขางานศิลป์แผ่นดิน)

รายวิชา	คำอธิบายรายวิชา
๒๑๔ ๑๕๑ ศิลปกรรมไทยศึกษา	รูปแบบ ลักษณะเด่น และกระบวนการสร้างสรรค์ เอกลักษณ์และคุณค่าในงาน จิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรมไทย ที่สัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม
๒๑๔ ๑๘๑ ลายไทย	ประวัติ ที่มา คุณลักษณะ และรูปแบบของลายไทยประเภทต่าง ๆ ปฏิบัติการเขียนลาย การผูกลาย และการออกแบบลายให้เหมาะสมกับพื้นที่และประเภทของงาน
๒๑๔ ๑๘๒ งานช่างสิบหมู่	งานช่างสิบหมู่ คุณลักษณะ เทคนิคกระบวนการและวัสดุต่าง ๆ งานปูนปั้น งานรัก งานจิตรกรรมไทย และอื่น ๆ
๒๑๔ ๑๘๓ ศิลปะพื้นบ้าน	ประวัติความเป็นมา คติความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี รูปแบบ วิธีการ คุณค่า ความงามและเอกลักษณ์ การสร้างสรรค์ศิลปะของช่างพื้นบ้านในแต่ละท้องถิ่น

ที่มา: หลักสูตรศิลปบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์(๕ ปี) (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๑) คณะจิตรกรรม ประติมากรรม และภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีการกำหนดและรับรองความรู้ด้วยการเรียนการสอนในรูปแบบการฝึกอบรม การศึกษานอกโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัยที่มีรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับช่างเขียน ดังนี้ ตารางที่ ๔

ตารางที่ ๔ การฝึกอบรมที่มีรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับช่างเขียน

หน่วยงาน สถานศึกษาที่เปิดอบรม งานช่างเขียน	รายวิชา	ระยะเวลาอบรม
โรงเรียนช่างฝีมือในวัง (ชาย)	วิชาช่างเขียน	๘๐๐ ชั่วโมง (๑ ปี)
วิทยาลัยสารพัดช่างสี่พระยา (สาขา เอี่ยมล่อ)	วาดเขียนเบื้องต้น ช่างเขียนลายรดน้ำ	๖๐ ชั่วโมง ๗๕ ชั่วโมง
ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกาญจนา ภิเษก (วิทยาลัยในวัง)	หมู่ช่างเขียน จิตรกรรมไทย	๘ เดือน

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ หน่วยงานผู้ได้รับพิจารณาจากสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพให้เป็นคณะที่ปรึกษา
โครงการจัดทำมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพอนุรักษ์รักษาพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม ระยะที่ ๒ (สาขางานศิลป์แผ่นดิน)

สรุป

ช่างเขียน เป็นผู้มั่งคั่งความรู้ที่เป็นพื้นฐานของงานช่างศิลปะทุกแขนง อีกทั้งยังเป็นพื้นฐานรายวิชาที่มี การกำหนดและรับรองความรู้ด้วยการเรียนการสอนในระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย การฝึกอบรมทั้งที่เป็นหลักสูตรระยะสั้น และหลักสูตรระยะยาว โดยมีรายวิชาและคำอธิบายรายวิชาจาก สถาบันการศึกษาต่าง ๆ มีรายละเอียดที่สะท้อนเจตคติที่มีต่ออาชีพช่างเขียน การให้ความสำคัญต่อทักษะความสามารถที่นำไปสู่การ สร้างสรรค์ จิตรกรรม ประติมากรรม และงานประณีตศิลป์ ช่างเขียนจึงเป็นฐานความสามารถสำคัญสู่งานช่าง ประเภทอื่นได้

ช่างปั้น

ช่างปั้น เป็นช่างฝีมือที่มีความรู้ความสามารถเชิงช่างในการนำวัสดุต่าง ๆ ทั้งดินเหนียว ชี้ผึ้ง ปูน มา สร้างสรรค์งานศิลปกรรมให้เกิดมิติ เกิดคุณค่า ทั้งคุณค่าในตนเอง และคุณค่าที่ส่งเสริมประดับตกแต่งให้งาน ศิลปกรรมอื่น ๆ

ลักษณะงานปั้นแบ่งเป็นแขนงต่าง ๆ คือ ปั้นดินเหนียว บางอย่างปั้นด้วยดินแล้วปิดกระดาษหีบเพื่อ รักษาเนื้อดิน และบางอย่างนั้นปั้นด้วยกระดาษโดยมีลวดลายตาข่ายเป็นโครงอยู่ภายใน ช่างปั้นนอกจากนี้ มีช่างปูน ปั้นแขนง ปั้นชี้ผึ้ง ซึ่งช่างใช้วัสดุและกรรมวิธีที่แตกต่างกันไป เช่นปั้นดินเป็นแกนใน และขึ้นหุ่นด้วย ชี้ผึ้งเพื่อเป็นแบบในการหล่อโลหะ ปั้นปูนเป็นรูปหรือลายโดยไม่ต้องหล่อส่วนการปั้นด้วยดินมีทั้งที่ปั้นแล้ว ปล่อยให้ดินแห้งจนแข็งตัว และนำรูปดินปั้นที่แห้งแล้วไปเผาไฟให้เนื้อดินแกร่งขึ้น มีสีผิวเป็นสีอิฐ

งานของช่างปั้นในปัจจุบันอาจเปลี่ยนแปลงไปบ้างโดยเฉพาะรูปบุคคลนิยมปั้นเป็น “รูปเหมือน” ตาม ความนิยมที่เป็นสากล แต่สำหรับพระพุทธรูปยังคงสร้างสรรค์ตามแนวศิลปะแบบประเพณีของไทยอยู่อย่างเดิม คือปั้นให้มีรูปลักษณะที่เป็นแบบรูปประดิษฐ์ประดับตกแต่งที่เรียกว่า “แบบอุดมคติ” ตามคติความเชื่อที่สืบทอดกันมาแต่อดีต โดยสร้างเสริมความสำคัญและความงามให้ปรากฏ โดยยึดรูปแบบตามคตินิยมอันมีรูปแบบ ลักษณะที่เรียกว่า “บุคลาธิษฐาน” ซึ่งมีความงามเหนือธรรมชาติเสมือนหนึ่งเทพยดาเป็นผู้สร้าง (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุในนามคณะกรรมการอำนวยการจัดงานฉลองสิริราช สมบัติครบ ๖๐ ปี, ๒๕๔๙)

งานปั้นแบบไทยประเพณี ประกอบไปด้วย

- งานปั้นดิน ทั้งงานปั้นดินดิบที่ใช้ดินเหนียวจากแหล่งดินธรรมชาติ นอกจากปั้นดินดิบแล้วยังมีงานปั้น ที่นำวัสดุบางประเภทมาผสมกับเนื้อดินเพื่อเสริมโครงสร้างเนื้อดินให้มีความแข็งแรง เช่นงานปั้นดินผสม กระดาษฟางหรือกระดาษข่อย งานปั้นดินผสมไฟเงิน

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ หน่วยงานผู้ได้รับพิจารณาจากสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพให้เป็นคณะที่ปรึกษา
โครงการจัดทำมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม ระยะที่ ๒ (สาขางานศิลป์แผ่นดิน)

- งานปั้นดินเผา ใช้วัตถุดิบที่เป็นดินเหนียวจากแหล่งดินธรรมชาติ แต่เนื้อดินมีคุณสมบัติเฉพาะ คือ ต้องมีส่วนผสมทรายแม่น้ำเนื้อละเอียด ซึ่งเมื่อนำไปเผาไฟดินสุกแล้วมีความแข็งแกร่งทนทาน เกิดสีดินเผา หรือสีอิฐ งานปั้นดินเผามักสร้างกับงานปั้นขนาดเล็กเช่นพระพิมพ์ ตัวหมากruk ตุ๊กตาศาลพระภูมิ

- งานปั้นปูน ปูนเป็นวัสดุที่ได้จากหินปูนหรือเปลือกหอย ส่วนใหญ่ใช้หอยน้ำจืด นำมาเผาไฟให้เป็นผง ทั้งปูนหิน ปูนหอย ซึ่งเป็นสีขาวเราจึงมักเรียกว่าปูนขาว วัสดุเป็นเนื้อละเอียด เหนียวทนทาน ยืดหยุ่นแห้งช้า เนื้อปูนที่แห้งแล้วจับตัวแข็งและคงรูปไม่เปลี่ยนแปลงทนต่อดินฟ้าอากาศมีอายุอยู่ได้เป็นร้อยปี งานปั้นปูนปั้นจัดได้ว่าเป็นงานปั้นแบบไทยประเพณีของช่างปั้นไทยแต่โบราณสืบทอดเป็นมรดกทางศิลปกรรมไทย เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ อันทรงคุณค่าและมีความสำคัญยิ่ง

...ศิลปะปูนปั้นแสดงถึงออกถึงความสามารถและภูมิปัญญาของผู้สร้าง โดยใช้ภูมิปัญญาที่ตนเองหรือบรรพบุรุษสืบทอดกันมา นำมาสอดแทรกความคิดสร้างสรรค์ ตลอดจนความเชื่อ และหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา ทั้งในส่วนของรูปปริศนาธรรม หรือรูปทรงแปลก ๆ เรื่องราวต่าง ๆ โดยส่วนใหญ่มีคติความเชื่อในทางพระพุทธศาสนา การสร้างสรรค์งานศิลปะปูนปั้น เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าทางด้านศาสนา และภาพสัตว์ต่าง ๆ ที่นำมาปั้นประกอบกับเทวดา เช่น ยักษ์ พระอิศวร พระอินทร์ พระพรหม พระนารายณ์ สัตว์ในนวนิยายในป่าหิมพานต์ การสร้างคุณค่าทางวัฒนธรรมของศิลปะปูนปั้น สามารถสรุปได้ ๖ ด้านด้วยกัน คือ ด้านศิลปกรรม ด้านจิตรกรรม ด้านประติมากรรม ด้านสถาปัตยกรรม ด้านวรรณกรรม และด้านวัฒนธรรม การสร้างมูลค่าทางวัฒนธรรม ของศิลปะปูนปั้น อันก่อให้เกิดเป็นมูลค่าหรือราคาในการสร้างสรรค์งานปูนปั้น โดยได้กำหนดแนวทางในการสร้างมูลค่าไว้ ๓ ด้าน ดังนี้ ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว การสร้างรายได้ การฝึกอบรม (พระครูสังฆรักษ์ศุภณัฐ ภูริวฑฒโน, ๒๕๖๐)

...ผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นส่วนใหญ่แสดงทัศนะว่า ศิลปะปูนปั้นจัดเป็นศิลปะแบบประเพณีไทยใช้ประดับสถาปัตยกรรมและประติมากรรมประเภทต่าง ๆ งานปูนปั้นที่มีความสวยงามมากคือ งานปูนปั้นที่วัดนางพญา จังหวัดสุโขทัย วัดเขานันไดอิฐ จังหวัดเพชรบุรี และวัดโลยม จังหวัดลพบุรี ศิลปะปูนปั้นไทยมีคุณค่ามากที่สุดในด้านความงาม (ด้านรูปแบบ การจัดองค์ประกอบ และการถ่ายทอดความรู้สึก) ด้านคุณค่าทางประวัติศาสตร์อันเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ศิลป์ที่สำคัญ ในด้านภูมิปัญญาของศิลปินช่างปูนปั้นที่สร้างงานได้สะท้อนความคิดสร้างสรรค์ และคุณค่าในด้านที่สะท้อนถึงมรดกทางวัฒนธรรมอันเกี่ยวข้องกับคติความเชื่อและแนวคิดตามพุทธศาสนาในประเทศไทย ... ศิลปะปูนปั้นไทยเป็นศิลปะที่ควรอนุรักษ์และสืบทอด ควรมีการนำเข้าสู่กระบวนการจัดการศึกษาในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ โดยให้มีการเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ และเน้นการสอนให้เห็นคุณค่าศิลปะปูนปั้นไทยเพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้ ชื่นชม และมีความตระหนักในการที่จะอนุรักษ์และสืบทอดต่อไป (ปฤถัต แสงสว่าง, ๒๕๔๑)

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ หน่วยงานผู้ได้รับพิจารณาจากสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพให้เป็นคณะที่ปรึกษา
โครงการจัดทำมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพอนุรักษ์รักษาพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม ระยะที่ ๒ (สาขางานศิลป์แผ่นดิน)

ประเภทของงานปูนปั้นนั้นมีความหลากหลายทั้งด้านรูปแบบ เนื้อหา แตกต่างกันไปในแต่ละยุคสมัย
โดยแบ่งได้เป็น ๒ ประเภทหลัก คือ

๑. งานปั้นปูนประดับตกแต่งสถาปัตยกรรม มีทั้งการปั้นปูนแบบนูนต่ำและนูนสูง เป็นเรื่องราว และ
ลวดลายต่าง ๆ ประดับซุ้มประตู-หน้าต่าง หน้าบัน ฐานใบเสมา ฯลฯ

...ลวดลายประเภทพรรณพฤกษาเป็นแบบลวดลายสำคัญที่ปรากฏหลักฐานมาตลอดในงานประดับ
สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น โดยเป็นลวดลายทางเลือกสำหรับการประดับองค์ประกอบปลีกย่อยที่ช่างต้องการ
ปรับให้มีความหลากหลายของลวดลาย ทั้งยังปรากฏแบบแผนการออกลายประเภทก้านขด และเครือเถา
กระหนกในงานประดับหน้าบันอาคารกลุ่มหนึ่ง ที่แสดงความสัมพันธ์กับการออกลายอันมีพื้นฐานมาจากความ
เข้าใจในการออกลวดลายประเภทต่าง ๆ ว่ามีนิมิตจากลายเถาวัลย์ในธรรมชาติ และนับว่าเป็นเอกลักษณ์อย่าง
หนึ่งในงานศิลปะสกุลช่างเพชรบุรีที่มีการสืบทอดมาในงานปูนปั้นยุคปัจจุบัน (ดวงกมล บุญแก้วสุข, ๒๕๕๘)

๒. งานปั้นปูนประเภทลอยตัว อาทิ พระพุทธรูป ยักษ์เฝ้าประตู บันไดนาค เป็นต้น

หน้าที่ของช่างปั้นปูนในปัจจุบันเริ่มตั้งแต่การออกแบบประติมากรรมประดับตกแต่งอาคาร
สถาปัตยกรรม ปั้นปูนประดับตกแต่ง ทั้งการปั้นติดกับอาคาร สถาปัตยกรรม รวมถึงอาจปั้นแยก
ประติมากรรมประดับไว้ก่อนแล้วจึงนำมาประกอบกับอาคาร สถาปัตยกรรม ท้ายที่สุดคือการทำให้งานสำเร็จ
ด้วยเทคนิคต่าง ๆ เช่น เขียนสี ปิดกระจก ปิดทอง และอื่น ๆ

ขั้นตอนการทำงานของช่างปั้นปูนในปัจจุบัน

๑. ขั้นตอนการติดต่อประสานงาน ปรึกษาหารือ เพื่อเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของผู้ว่าจ้าง หรือเจ้าภาพ
ปรึกษาขอบเขตของงานที่จะต้องทำ ตกลงงบประมาณค่าใช้จ่ายคร่าว ๆ เบื้องต้น

๒. ขั้นตอนของการวางแผนงาน

- ศึกษาหาข้อมูลหรือวิเคราะห์เนื้อหา วรรณกรรม หรือเรื่องราวที่ตนจะปั้น เพื่อหาสัญลักษณ์
ของการสื่อสารที่จะใช้ในการออกแบบเพื่อปั้น

- ศึกษาต้นแบบ หรือรูปแบบแหล่งอ้างอิงก่อนการเขียนแบบและเริ่มปั้น

- เขียนแบบลายเส้น เพื่อปั้นปูน

- วางแผนขั้นตอนกระบวนการทำงาน และช่วงเวลาในการทำงาน

- คำนวณค่าใช้จ่ายในส่วนต่าง ๆ เสนอราคาที่ชัดเจนในการทำงาน

๓. ขั้นตอนการปั้น อาจขึ้นอยู่กับเทคนิคของช่างปั้นปูนแต่ละกลุ่ม แต่ละประเภท

- ขยายแบบที่จะปั้น

- ทำโครงสร้างงานประติมากรรม (ขึ้นโครงสร้างด้วยเหล็ก)

- ทำโครงสร้างงานประติมากรรม (โกลนโครงสร้างด้วยปูนซีเมนต์)

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ หน่วยงานผู้ได้รับพิจารณาจากสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพให้เป็นคณะที่ปรึกษา
โครงการจัดทำมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม ระยะที่ ๒ (สาขางานศิลป์แผ่นดิน)

- เตรียมปูนสำหรับปั้น
- ปั้นปูนประดับตามโครงสร้าง และเก็บรายละเอียดของการปั้น

๔. ขั้นตอนการปฏิบัติงาน

- ปฏิบัติงานด้วยเทคนิคต่าง ๆ เช่น ปิดทอง เขียนสี ประดับกระจก และอื่น ๆ

วิทยาลัยเพาะช่าง มหาวิทยาลัยราชภัฏรัตนโกสินทร์ ได้จัดโครงการประกวดปั้นปั้นแห่งประเทศไทย ซึ่งจัดขึ้นอย่างต่อเนื่องกันเป็นระยะเวลาเกือบ ๒๐ ปี ทำให้สังเกตเห็นช่างปั้นปูน หรือกลุ่มของช่างปั้นที่มาจากทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ และสามารถจัดกลุ่มของช่างปั้นปูนทั่วประเทศไทย ได้คร่าว ๆ ดังนี้

๑. กลุ่มนายช่างปั้นปูนตามสกุลช่าง

- ช่างปั้นปูนเพชรบุรี
- ช่างปั้นปูนสุพรรณบุรี
- ช่างปั้นปูนเชียงราย
- ช่างปั้นปูนภาคใต้
- ช่างปั้นปูนรุ่นใหม่

๒. กลุ่มผู้มีอาชีพช่างปั้นปูน เพื่อเป็นอาชีพเสริม

- ครู ข้าราชการ
- ช่างปั้นในกอง/กรม ทางราชการ
- ช่างปั้น หรือประติมากรทั่วไป

๓. กลุ่มช่างปั้นปูนขององค์กร หรือสถาบันทางวิชาชีพ หรือสถาบันการศึกษา

- ศูนย์ศิลปาชีพ เกาะเกิด
- ช่างปั้นปูน ผู้เป็นนักศึกษา

ประเภทของช่างปั้นปูนที่ไม่ได้เข้าร่วมประกวดปั้นปูน ได้แก่

๑. กลุ่มช่างปั้นปูนที่อุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนา (เช่น พระสงฆ์ผู้มุ่งสร้างและพัฒนาพุทธศาสนสถาน)

๒. กลุ่มช่างปั้นปูนพื้นบ้านทั่วไป มุ่งสร้างงานเพื่อทำมาหากิน

๓. กลุ่มช่างปั้นปูนมือสมัครเล่น หรือผู้ช่วยช่างปั้น

ศิลปะปูนปั้น เป็นมรดกทางศิลปวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่าอีกส่วนหนึ่งในงานศิลปะไทย ทั้งที่เป็นรูปเคารพและตกแต่งอาคารสถานที่ต่าง ๆ ซึ่งมีอยู่อย่างมากมายในประเทศไทยโดยเฉพาะบริเวณเมืองเก่าเช่น เชียงใหม่ เชียงราย น่าน พะเยา สุโขทัย กำแพงเพชร อโยธยา เพชรบุรี และกรุงเทพฯ วิทยาลัยเพาะช่าง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ ในฐานะสถาบันศิลปะที่เก่าแก่ รวมถึงเป็นองค์กรหลักในการสร้างบุคลากรไปสร้างสรรค์ผลงานเพื่อชาติ การจัดโครงการประกวดปั้นปั้นแห่งประเทศไทย จึงถือเป็น

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ หน่วยงานผู้ได้รับพิจารณาจากสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพให้เป็นคณะที่ปรึกษา
โครงการจัดทำมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม ระยะที่ ๒ (สาขางานศิลป์แผ่นดิน)

รักษาเอกลักษณ์ของชาติให้คงอยู่ ซึ่งปัจจุบันมีช่างปูนปั้นในอดีตได้เข้ามาร่วมกันทำงานกับช่างปั้นปูนรุ่นใหม่ ๆ ทำให้เกิดการสานต่อและสืบสานงานปั้นของประเทศไทยต่อไป

การสร้างเสริมทักษะความรู้และความสามารถในกลุ่มช่างปั้นพบว่า มีสถาบันการศึกษาที่มีการจัดการเรียนการสอน และรายวิชาที่สะท้อนสมรรถนะของช่างปั้นได้

หลักสูตรศิลปบัณฑิต สาขาวิชาประติมากรรมไทย (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๑) วิทยาลัยเพาะช่าง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ที่มีรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับช่างปั้น ตารางที่ ๕

ตารางที่ ๕ รายวิชาหลักสูตรหลักสูตรศิลปบัณฑิต สาขาวิชาประติมากรรมไทย วิทยาลัยเพาะช่าง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ หลักสูตรปรับปรุง ๒๕๖๑ (ช่างปั้น)

รายวิชา	คำอธิบายรายวิชา
THS ๒๓๐๑ เทคนิคประติมากรรมไทย	ศึกษากลวิธีในการใช้สื่อ วัสดุ เทคนิค ของช่างสิบหมู่ เพื่อนำไปพัฒนาสร้างสรรค์ผลงานให้สอดคล้องกับเนื้อหาในงานประติมากรรมไทย
THS ๒๓๐๒ การทำพิมพ์และการหล่อ	ศึกษาและปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้เครื่องมือ – วัสดุอุปกรณ์ การทำแม่พิมพ์ชนิดต่างๆ และการหล่อ โดยวัสดุชนิดต่างๆ
THS ๓๓๐๓ ประติมากรรมไทยและการแกะฉลุ	ศึกษาฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับวัสดุอุปกรณ์ ที่ใช้ในงานประติมากรรมไทย แกะฉลุ ขั้นตอนวิธีการในการแกะฉลุ ออกแบบเพื่อนำไปสร้างสรรค์ผลงานในรูปแบบงานประติมากรรมไทย
THS ๓๓๐๔ ประติมากรรมไทยดินเผา	ศึกษาและฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับวัสดุ อุปกรณ์ ชนิดของดิน ขั้นตอนการขึ้นรูปและการปั้น เทคนิควิธีการเผา ประติมากรรมไทยดินเผาประเภทเครื่องใช้ เครื่องประดับตกแต่ง ภาพเล่าเรื่อง
THS ๑๒๐๑ ประติมากรรมลวดลายไทย	การใช้เครื่องมือ – วัสดุอุปกรณ์ ขั้นตอน กลวิธีในการสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมไทยประเภทนูนต่ำและนูนสูง การปั้นลวดลายไทยในสมัยทวารวดี ศรีวิชัย เชียงแสน ลพบุรี สุโขทัย อยุธยาและรัตนโกสินทร์ โดยการนำมาจัดองค์ประกอบในพื้นที่ที่กำหนดพร้อมทำต้นแบบ
THS ๑๒๐๒ องค์ประกอบประติมากรรมไทย	การใช้ทัศนธาตุ การจัดวางองค์ประกอบงานศิลปกรรมไทยแบบประเพณี และแบบร่วมสมัยศิลปะไทยสาขาต่าง ๆ และสิ่งแวดล้อมด้านวัฒนธรรมด้านกายภาพที่สัมพันธ์กัน เปรียบเทียบกับหลักองค์ประกอบศิลป์แบบตะวันตก การสร้างงานองค์ประกอบศิลปตามแบบแผนโบราณและแบบร่วมสมัยในปัจจุบัน

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ หน่วยงานผู้ได้รับพิจารณาจากสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพให้เป็นคณะที่ปรึกษา
โครงการจัดทำมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม ระยะที่ ๒ (สาขางานศิลป์แผ่นดิน)

รายวิชา	คำอธิบายรายวิชา
THS ๑๒๐๓ ประติมากรรมภาพบุคคล	การใช้เครื่องมือ – วัสดุอุปกรณ์ ขั้นตอน กลวิธีในการสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมไทยประเภทหุ่นต่ำและหุ่นสูง การปั้นเรื่องราววิถีชีวิต การละเล่น ประเพณีพื้นบ้าน โดยศึกษาโครงสร้าง สัดส่วนมนุษย์ สัตว์และบรรยากาศ โดยการนำมาจัดองค์ประกอบในพื้นที่ที่กำหนดพร้อมทำต้นแบบ
THS ๒๒๐๔ กายวิภาคไทย	รูปร่างสัดส่วนที่มาจากร่างกายมนุษย์และสัตว์ที่เป็นลักษณะกายวิภาคศาสตร์ลักษณะรูปร่างสัดส่วนที่เป็นลักษณะอุดมคติแบบแผนไทย
THS ๒๒๐๕ ประติมากรรมไทยภาพจับ	การใช้เครื่องมือ – วัสดุอุปกรณ์ ขั้นตอน กลวิธีในการสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมไทยประเภทหุ่นต่ำและหุ่นสูง ปั้นภาพจับเรื่องราว ความรัก การต่อสู้ การเป็นยานพาหนะระหว่างของลูกน้องและเจ้านายโดยศึกษาโครงสร้าง สัดส่วน เครื่องแต่งกาย ของตัวพระ ตัวนาง ตัวยักษ์ ตัวลิง และบรรยากาศตามเนื้อเรื่องโดยการนำมาจัดองค์ประกอบในพื้นที่ที่กำหนดพร้อมทำต้นแบบ
THS ๒๒๐๖ กระบวนการในงานประติมากรรมไทย	แนวคิดต่าง ๆ ในการสร้างงานในงานประติมากรรมไทยปัจจุบัน การกำหนดความคิดรวบยอด กระบวนการสร้างสรรค์และปัญหาในการสร้างสรรค์
THS ๒๒๐๗ ประติมากรรมไทยลอยตัว	การใช้เครื่องมือ – วัสดุอุปกรณ์ ขั้นตอน กลวิธีในการสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมไทย ประเภทลอยตัว การปั้นสัตว์หิมพานต์ โครงสร้างสัดส่วน โดยการนำมาจัดองค์ประกอบชิ้นใหม่ และการปั้นภาพจับ เรื่องราว ความรัก การต่อสู้ โดยศึกษาโครงสร้าง สัดส่วน เครื่องแต่งกาย ของตัวพระกับตัวนางและบรรยากาศ

ที่มา : หลักสูตรศิลปบัณฑิต สาขาวิชาประติมากรรมไทย วิทยาลัยเพาะช่าง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ หลักสูตรปรับปรุง ๒๕๖๑

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ หน่วยงานผู้ได้รับพิจารณาจากสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพให้เป็นคณะที่ปรึกษา
โครงการจัดทำมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม ระยะที่ ๒ (สาขางานศิลป์แผ่นดิน)

หลักสูตรศิลปบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์ (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๐) สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
วิชาเอกศิลปะไทย ที่มีรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับช่างปั้น ดังนี้ (ตารางที่ ๖)

ตารางที่ ๖ รายวิชาหลักสูตรทัศนศิลป์ (วิชาเอกศิลปะไทย) คณะศิลปวิจิตร สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ (ช่างปั้น)

รายวิชา	คำอธิบายรายวิชา
๑๐๑-๒๖๐๐๑ เทคนิคศิลปะไทยประเพณี	ประเภท ลักษณะ เทคนิค ขั้นตอน กระบวนการ ตลอดจนวิธีการ ตลอดจนเครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ ในงานลายรดน้ำ งานปั้นปูนสด ปฏิบัติงาน จิตรกรรมลายรดน้ำ และงานปั้นปูนสดขั้นพื้นฐาน

ที่มา: หลักสูตรศิลปบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์ (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๐) คณะศิลปวิจิตร สถาบัน
บัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม

หลักสูตรศิลปบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์ (๕ ปี) (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๑) ภาควิชาศิลปะไทย
คณะจิตรกรรม ประติมากรรม และภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ที่มีรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับช่างปั้น
(ตารางที่ ๗)

ตารางที่ ๗ รายวิชาหลักสูตรทัศนศิลป์ (๕ ปี) ภาควิชาศิลปะไทย คณะจิตรกรรม ประติมากรรม และภาพพิมพ์
มหาวิทยาลัยศิลปากร (ช่างปั้น)

รายวิชา	คำอธิบายรายวิชา
๒๑๔ ๑๕๑ ศิลปกรรมไทยศึกษา	รูปแบบ ลักษณะเด่น และกระบวนการสร้างสรรค์ เอกลักษณ์และ คุณค่าในงาน จิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรมไทย ที่ สัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม
๒๑๔ ๑๘๒ งานช่างสิบหมู่	งานช่างสิบหมู่ คุณลักษณะ เทคนิคกระบวนการและวัสดุต่าง ๆ งานปูนปั้น งานรัก งานจิตรกรรมไทย และอื่น ๆ

ที่มา: หลักสูตรศิลปบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์ (๕ ปี) (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๑) คณะจิตรกรรม
ประติมากรรม และภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ หน่วยงานผู้ได้รับพิจารณาจากสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพให้เป็นคณะที่ปรึกษา
โครงการจัดทำมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพพณิชยกรรมสำนักงานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม ระยะที่ ๒ (สาขางานศิลป์แผ่นดิน)

นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีการกำหนดและรับรองความรู้ด้วยการเรียนการสอนในรูปแบบการฝึกอบรม การศึกษานอกโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัยที่มีรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับช่างปั้น ดังนี้ ตารางที่ ๘ ตารางที่ ๘ การฝึกอบรมที่มีรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับช่างปั้น

หน่วยงาน สถานศึกษาที่เปิดอบรม งานช่างปั้น	รายวิชา	ระยะเวลาอบรม
โรงเรียนช่างฝีมือในวัง (ชาย)	วิชาช่างปั้น	๘๐๐ ชั่วโมง (๑ ปี)
ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กาญจนานาภิเชก (วิทยาลัยในวัง)	วิชาปั้นปูนสด	๘๐๐ ชั่วโมง (๘ เดือน)

สรุป

ช่างปั้น เป็นผู้ที่มีความสามารถในการสร้างสรรค์งาน ๓ มิติ มีความแม่นยำในโครงสร้าง และมีความชำนาญในการคำนวณเพื่อให้ผลงานสร้างสรรค์นั้นเกิดความสมดุล การกำหนดมาตรฐานความรู้ ความสามารถของสถาบันการศึกษาต่าง ๆ สะท้อนเทคนิคและภูมิปัญญาโบราณควบคู่ไปกับการพัฒนาทางด้านวัสดุ สำหรับการฝึกอบรมในหลักสูตร และรายวิชาของช่างปั้นนั้น ค่อนข้างใช้ระยะเวลาในการเรียน เนื่องจาก เพื่อให้การฝึกปฏิบัติมีความครบถ้วนตามมาตรฐานของหน่วยงานเหล่านั้นกำหนด

งานช่างรัก

งานช่างรัก เป็นกลุ่มงานช่างที่ใช้รักเป็นวัสดุประสาน ได้แก่ กลุ่มช่างผู้สร้างสรรค์งานประเพณี งานลงรักปิดทอง งานประดับมุก งานลายรดน้ำ งานเครื่องเงิน งานประดับกระจก งานเครื่องเงิน เป็นต้น ผู้ที่ทำงานรักจะต้องใช้ด้วยความระมัดระวัง และต้องอาศัยความชำนาญในการควบคุมคุณภาพของยางรัก การเตรียมสำหรับการใช้ในงานที่แตกต่างกัน

สมศักดิ์ บุญแจ้ง (๒๕๖๑) ใน ลักษณะเฉพาะของยางรักใหญ่และการยึดติดบนพื้นผิวเซรามิก วิจัยเกี่ยวกับคุณสมบัติของยางรักที่ใช้ในงานตกแต่ง ซึ่งสะท้อนคุณค่าของยางรักที่มีคุณสมบัติคงทน แข็งแรง และเป็นวัสดุที่มีความสำคัญต่อการสร้างสรรค์งานศิลปะไทยมาตั้งแต่อดีต ซึ่งสมศักดิ์ บุญแจ้งทำการทดลองทางวิทยาศาสตร์ เพื่อหาคำตอบว่า เหตุใดยางรักจึงมีความสามารถในการยึดเกาะสูง ซึ่งคุณสมบัติที่มีความยึดเกาะสูงนี้เองที่ทำให้ได้ข้อเสนอมว่าสามารถนำไปตกแต่งผลิตภัณฑ์เซรามิกได้

ศิลปกรรมของไทยที่มีการปิดทอง ประดับกระจก หรือประดับมุก ล้วนแต่ใช้ยางรักในการเชื่อมประสานและยึดเกาะ อีกทั้งเมื่อนำมาผสมกับสมุก เช่น ใบตองเผาเป็นผงถ่านเมื่อนำมาผสมกับยางรักแล้วสามารถใช้ทำพื้น หรือใช้สำหรับการกระหน่ำลายลงบนแม่พิมพ์หินสบู่อุดเป็นลวดลายสำหรับงานประดับต่าง ๆ ช่างรักจึงมีความสำคัญทั้งในฐานะของผู้สร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ที่ใช้ยางรักเป็นองค์ประกอบหลักอย่างเครื่องเงิน งานประดับมุก เป็นต้น ตลอดจนการตกแต่งลวดลายต่าง ๆ ที่ใช้รักสมุกเป็นวัสดุหลัก

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ หน่วยงานผู้ได้รับพิจารณาจากสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพให้เป็นคณะที่ปรึกษา
โครงการจัดทำมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม ระยะที่ ๒ (สาขางานศิลป์แผ่นดิน)

ธนารักษ์ จันทระประสิทธิ์. (๒๕๕๕). ในบทความเรื่องการทดสอบคุณสมบัติสีน้ำมันเพื่อใช้เป็นวัสดุ
ทดแทนรักในงานลงรักปิดทอง กล่าวถึงผลการทดลองว่า “ขั้นตอนการทำงานเมื่อเปรียบเทียบกับยางรักพบว่า
สีน้ำมันมีขั้นตอนในการเตรียมปิดทองสั้นกว่า ปิดทองได้ตลอดเวลา และมีการยึดเกาะอย่างเดียวกัน (ธนารักษ์
จันทระประสิทธิ์, ๒๕๕๕, หน้า ๑๓)

ยางรักมีข้อพึงระวังประการสำคัญคือ อันตรายต่อผิวหนัง อาจเกิดการพุพองขึ้นได้จึงต้องใช้ความ
ระมัดระวัง ช่างผู้มีความชำนาญและอาจจะไม่มีอาการแพ้ยางรัก เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ช่างในกลุ่มดังกล่าว
สามารถดำเนินงานและพัฒนาผลงานได้อย่างก้าวหน้า ในขณะที่ปัจจุบันมีวัสดุทดแทนสำหรับใช้ในการ
สร้างสรรค์ แม้ว่ามีคุณสมบัติใกล้เคียงกับยางรักก็ตาม แต่พิษที่เกิดจากเคมีอาจก่อให้เกิดอันตรายในระยะยาว
ได้เช่นกัน จึงอาจกล่าวได้ว่า กระบวนการในการสร้างสรรค์งานศิลปะไทยโดยมีกรรมวิธีของช่างรักเป็นพื้นฐาน
นั้น จำเป็นต้องใช้ช่างที่มีความรู้ ความชำนาญและเข้าใจถึงคุณสมบัติของการป้องกันตนเองจากพิษของยางรัก
เพื่อนำมาสร้างสรรค์งานศิลปะ และงานหัตถกรรมที่เป็นเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันได้ เช่น เครื่องเงิน ที่สามารถ
แสดงความสามารถของช่างรักได้อย่างโดดเด่น เพราะขั้นตอนต่าง ๆ ของการทำเครื่องเงินนั้นในองค์ความรู้ของ
ช่างรักแทบทั้งสิ้น อย่างไรก็ตาม วัตถุประสงค์ในการสร้างสรรค์มีส่วนสำคัญให้แนวทางในการผลิตผลิตภัณฑ์ หรือ
การนำวัสดุโบราณอย่างยางรักมาใช้ในงานศิลปกรรมไทยนั้นไม่แพร่หลายเท่าที่ควร ซึ่งอาจจะพบมากในบริเวณ
ภาคเหนือของไทย ซึ่งมีวัฒนธรรมร่วมในการสร้างสรรค์เครื่องใช้อย่างเครื่องเงิน เช่นเดียวกับประเทศ
เพื่อนบ้าน

ศูนย์วัฒนธรรมศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา (๒๕๕๘) ใน เวียงเจ็ดลิน นำเสนอ
บทความเกี่ยวกับความรู้ด้านเครื่องเงินจากการจัดการเสวนา International Lacquerware ซึ่งกล่าวถึง
สถานการณ์การผลิตเครื่องเงินในประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม เครื่อง
เงินญี่ปุ่น และการผลิตเครื่องเงินในไทย ซึ่งมีลักษณะร่วมและลักษณะต่าง แต่โดยรวมแล้วมีการใช้ยางรัก การ
ชุบ การตกแต่ง กระดาษห่อลาย ซึ่งนำไปสู่การจัดการฝึกอบรมขึ้นเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับการทำงานเครื่อง
เงินซึ่งเป็นช่างรักอย่างหนึ่งด้วย ดังความตอนหนึ่งที่ศูนย์วัฒนธรรมศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล
ล้านนา (๒๕๕๘) กล่าวถึงการฝึกอบรม ความว่า

“หลักสูตรเครื่องเงิน เป็นหลักสูตรแบบใบประกาศ เน้นไปที่การศึกษาและเรียนรู้การทำเครื่องเงิน
ตลอดจนการออกแบบตกแต่ง โดยมีจำนวนชั่วโมงการสอนทั้งหมด ๘๐๐ ชั่วโมงตลอดหลักสูตร แบ่งเป็นการ
เรียนรู้พื้นฐานการทำเครื่องเงิน ๔๘ ชั่วโมง การฝึกทักษะการขึ้นโครงเครื่องเงิน ๓๕๐ ชั่วโมง การตกแต่งเครื่อง
เงิน ๔๔๐ ชั่วโมง และการจัดการแสดงผลงานนักศึกษา ๑๖ ชั่วโมง” (ศูนย์วัฒนธรรมศึกษา มหาวิทยาลัย
เทคโนโลยีราชมงคลล้านนา , ๒๕๕๘, หน้า ๔-๕)

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ หน่วยงานผู้ได้รับพิจารณาจากสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพให้เป็นคณะที่ปรึกษา
โครงการจัดทำมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม ระยะที่ ๒ (สาขางานศิลป์แผ่นดิน)

สำนักช่างสิบหมู่ กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม จัดการอบรมให้แก่บุคคลทั่วไปเกี่ยวกับงานช่างรัก อย่างสม่ำเสมอ อาทิการฝึกอบรมด้านศิลปกรรมสำหรับบุคคลทั่วไป ครั้งที่ ๑ เรื่องงานประดับมุก และครั้งที่ ๒ งานลายรดน้ำ ซึ่งจัดขึ้นในปี พ.ศ. ๒๕๖๑ โครงการฝึกอบรมอาชีพระยะสั้นงานช่างประดับกระจก ซึ่งจัดขึ้นในปี พ.ศ. ๒๕๖๒ และ โครงการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการช่างสิบหมู่(แก่พระสงฆ์) จัดขึ้นในปี พ.ศ. ๒๕๖๓ จัดโดย สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จากตัวอย่างโครงการฝึกอบรมที่กล่าวมานี้ สะท้อนความสำคัญของช่างรักที่ยังคงมีความสำคัญในฐานะของวัสดุหลักในการสร้างสรรค์งานศิลปะไทย การได้ฝึกอบรมในระยะสั้น และโครงการระยะยาวเป็นความพยายามที่ทั้งภาครัฐและเอกชนต้องการรักษาคุณค่าขององค์ความรู้นี้ไว้ เมื่อเกิดช่างรักที่มีคุณภาพมากขึ้นแล้ว ในการทำงานบำรุงศิลปกรรมต่าง ๆ จะสามารถเกิดผลสำเร็จได้ดี เนื่องจากช่างมีความรู้ความเข้าใจในคุณสมบัติของวัสดุ และเรียนรู้ทักษะทางความงาม ดังจะเห็นว่าในปี พ.ศ. ๒๕๖๓ สำนักงานพระพุทธศาสนาได้จัดอบรมให้แก่พระสงฆ์ ซึ่งนับว่าเป็นปรากฏการณ์สำคัญที่ทำให้ทบทวนว่า ความขาดแคลนช่างรักนั้นสมควรได้รับการฟื้นฟู เพื่อเป็นกำลังหลักในการทำงานบูรณะโบราณสถาน โบราณวัตถุให้มีอายุสืบไป

หลักสูตรที่เปิดการเรียนการสอนเกี่ยวกับงานรัก ปรากฏในทั้งรายวิชาลายรดน้ำ งานประดับมุก หัวโขน และงานกำมะลอ ในการจัดการเรียนการสอนระดับปริญญาตรี

หลักสูตรศิลปบัณฑิต สาขาวิชาหัตถศิลป์ วิทยาลัยเพาะช่าง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์จัดให้มีการเรียนการสอนที่มีรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับช่างรัก ดังนี้ (ตารางที่ ๙)

ตารางที่ ๙ หลักสูตรศิลปบัณฑิต สาขาวิชาหัตถศิลป์ วิทยาลัยเพาะช่าง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ หลักสูตรปรับปรุง ๒๕๖๑ (ช่างรัก)

รายวิชา	คำอธิบายรายวิชา
THC ๓๓๐๓ ลายกำมะลอ	ความรู้ ประวัติความเป็นมา รูปแบบ วิธีการแสดงออก ในสกุลช่างแต่ละยุคสมัย วัสดุอุปกรณ์ในการทำงานปฏิบัติงานตามกระบวนการการสร้างสรรค์ผลงานตามขั้นตอนและเทคนิคต่าง ๆ ด้วยวัสดุเทคนิควิธีการอย่างโบราณหรือประยุกต์วัสดุสมัยใหม่
THC ๓๓๐๔ หัวโขนจำลอง	ประวัติความเป็นมา ความรู้ คติ ความเชื่อ แนวคิด รูปแบบ วัสดุ อุปกรณ์ ขั้นตอนกระบวนการสร้างหัวโขนจำลองขนาดย่อด้วยวัสดุวิธีการ และเทคนิคแบบสมัยใหม่
THC ๑๒๐๔ ลายรดน้ำและเครื่องมุก	ความเป็นมา รูปแบบวิธีการของลายรดน้ำและงานเครื่องมุก ในงานสกุลช่างแต่ละยุคสมัย วัสดุอุปกรณ์ เทคนิควิธีการในสร้างผลงานปฏิบัติงานตามแบบโบราณหรือประยุกต์ด้วยวัสดุเทคนิควิธีการสมัยใหม่
THC ๓๒๑๓ ศิวารักษ์-หัวโขน	ประวัติความเป็นมา คติความเชื่อ แนวคิด แรงบันดาลใจ รูปแบบ วัสดุ อุปกรณ์ ขั้นตอนวิธีการทำแบบอย่างโบราณและการประยุกต์สมัยใหม่ ในการสร้างสรรค์ผลงาน

ที่มา : หลักสูตรศิลปบัณฑิต สาขาวิชาหัตถศิลป์ วิทยาลัยเพาะช่าง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
หลักสูตรปรับปรุง ๒๕๖๑

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ หน่วยงานผู้ได้รับพิจารณาจากสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพให้เป็นคณะที่ปรึกษา
โครงการจัดทำมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม ระยะที่ ๒ (สาขางานศิลป์แผ่นดิน)

หลักสูตรศิลปบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์ (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๐) สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
วิชาเอกศิลปะไทย ที่มีรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับช่างรัก ดังนี้ (ตารางที่ ๑๐)

ตารางที่ ๑๐ รายวิชาหลักสูตรทัศนศิลป์ (วิชาเอกศิลปะไทย) คณะศิลปวิจิตร สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ (ช่างรัก)

รายวิชา	คำอธิบายรายวิชา
๑๐๑-๒๖๐๐๑ เทคนิคศิลปะไทยประเพณี	ประเภท ลักษณะ เทคนิค ขั้นตอน กระบวนการวิธีการ ตลอดจน เครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ ในงานลายรดน้ำ งานปั้นปูนสด ปฏิบัติงาน จิตรกรรมลาย รดน้ำ และงานปั้นปูนสดขั้นพื้นฐาน

ที่มา: หลักสูตรศิลปบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์ (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๐) คณะศิลปวิจิตร สถาบัน
บัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม

หลักสูตรศิลปบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์ (๕ ปี) (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๑) ภาควิชาศิลปะไทย
คณะจิตรกรรม ประติมากรรม และภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ที่มีรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับช่างรัก (ตารางที่ ๑๑)

ตารางที่ ๑๑ รายวิชาหลักสูตรทัศนศิลป์ (๕ ปี) ภาควิชาศิลปะไทย คณะจิตรกรรม ประติมากรรม และภาพ
พิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร (ช่างรัก)

รายวิชา	คำอธิบายรายวิชา
๒๑๔ ๑๕๑ ศิลปกรรมไทยศึกษา	รูปแบบ ลักษณะเด่น และกระบวนการสร้างสรรค์ เอกลักษณ์และ คุณค่าในงาน จิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรมไทย ที่สัมพันธ์ กับสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม
๒๑๔ ๑๘๒ งานช่างสิบหมู่	งานช่างสิบหมู่ คุณลักษณะ เทคนิคกระบวนการและวัสดุต่าง ๆ งานปูน ปั้น งานรัก งานจิตรกรรมไทย และอื่น ๆ

ที่มา: หลักสูตรศิลปบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์(๕ ปี) (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๑) คณะจิตรกรรม
ประติมากรรม และภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ หน่วยงานผู้ได้รับพิจารณาจากสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพให้เป็นคณะที่ปรึกษา
โครงการจัดทำมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม ระยะที่ ๒ (สาขางานศิลป์แผ่นดิน)

นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีการกำหนดและรับรองความรู้ด้วยการเรียนการสอนในรูปแบบการ
ฝึกอบรม การศึกษานอกโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัยที่มีรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับช่างรัก ดังนี้ ตารางที่ ๑๒

ตารางที่ ๑๒ การฝึกอบรมที่มีรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับช่างรัก

หน่วยงาน สถานศึกษาที่เปิดอบรม งานช่างรัก	รายวิชา	ระยะเวลาอบรม
โรงเรียนช่างฝีมือในวัง (ชาย)	ช่างลายรดน้ำ ช่างฝีมือประดับมุก	๘๐๐ ชั่วโมง (๑ ปี)
ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกาญจนา ภิเษก (วิทยาลัยในวัง)	วิชาประดับมุก	๘๐๐ ชั่วโมง (๘ เดือน)
ศูนย์ศิลปะและการช่างไทย	งานช่างประดับกระจก งานประดับมุก งานลายรดน้ำ	๕ วัน ๕ วัน ๕ วัน
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จ เจ้าพระยา	การเขียนลายรดน้ำ ลงรักปิดทอง	๑ วัน
พิพิธภัณฑสถานฯ	กิจกรรมเชิงปฏิบัติการ “งาน เขียนลายรดน้ำ”	๑ วัน
สำนักศิลปะและวัฒนธรรม	๑. เรียนรู้ภูมิปัญญาการเจาะ เก็บยางรัก ๒. การทำเครื่องเงินชั้นพื้นฐาน ๓. เครื่องเงินกับงานศิลปะ ๔. “รัก” ในงานวิจัย	๑ วัน

สรุป

ช่างรัก เป็นผู้ที่มีความสามารถในการใช้ยางรักเป็นวัสดุสำคัญในการสร้างสรรค์งานประณีตศิลป์ อาทิ
การลงรักปิดทอง งานลายรดน้ำ งานประดับมุก งานประดับกระจก ช่างหัวโขน เป็นต้น ซึ่งความสามารถในการ
ควบคุมยางรักให้เกิดประสิทธิภาพ ไม่เพียงช่วยให้ผลงานประณีตศิลป์มีความงดงามตามรูปแบบของงานช่าง
ศิลป์ไทยเท่านั้น แต่ยางรักยังมีคุณสมบัติที่ดีในการรักษาเนื้องานให้มีความแข็งแรง ยืดอายุและถนอมคุณค่า
ของงานประณีตศิลป์ไว้ได้ ช่างรักจึงเป็นผู้ที่มีทักษะในการใช้ยางรักและทักษะในการคิดค้นการทำรักสมุก เพื่อ
ใช้ในองค์ประกอบของการสร้างสรรค์งานประณีตศิลป์ เช่นการทำพื้นผิวด การเคลือบ การปิดทอง งานรักจึงเป็น
ทักษะที่ส่งผลต่องานช่างในประเภทอื่น ๆ ด้วย

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ หน่วยงานผู้ได้รับพิจารณาจากสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพให้เป็นคณะที่ปรึกษา
โครงการจัดทำมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม ระยะที่ ๒ (สาขางานศิลป์แผ่นดิน)

ช่างหัวโขน

หัวโขนเป็นหนึ่งในเครื่องประกอบการแสดงโขน มีความสำคัญในการแสดงถึงตัวละครโดยให้ผู้แสดงสวมใส่ตลอดการแสดง ซึ่งการแสดงโขนของไทยได้แก่เรื่องรามเกียรติ์ เป็นการแสดงในราชสำนักที่สืบเค้าได้ว่ามีมาตั้งแต่สมัยอยุธยา สำหรับหัวโขนที่พบหลักฐานเก่าสุด คือ หัวโขนที่สร้างขึ้นในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ผู้ที่เป็นช่างหัวโขนจึงเป็นผู้ที่มีความรู้ทั้งในเรื่องศาสตร์ทางคติความเชื่อ จารีตในการสร้างสรรค์โดยไม่ผิดเพี้ยน เพื่อให้ผู้แสดงได้สามารถสวมบทบาทตามวรรณคดีได้อย่างถูกต้อง อีกทั้งยังเป็นผู้ที่มีความสามารถในทางศิลปะที่หลากหลาย ได้แก่ ความสามารถในการเขียน คือการเขียนแบบ เขียนลาย การแต่งแต้มสีส้น ความสามารถในการปั้น คือปั้นตกแต่งภายหลังขั้นตอนการปิดกระดาษ การกระหนะลาย และปั้นเสริมเครื่องยอด ความสามารถงานรัก เนื่องจากยารักเป็นส่วนสำคัญในการใช้ขั้นตอนการปิดทอง การกระหนะลาย เป็นต้น ความสามารถอันหลากหลายของช่างหัวโขนนี้ จึงทำให้หัวโขนของไทยมีลักษณะทางความงามที่แตกต่างจากหัวโขนในกลุ่มวัฒนธรรมอาเซียนด้วยกัน

กรมส่งเสริมวัฒนธรรมกล่าวถึงคุณค่าของการประดิษฐ์หัวโขน ความตอนหนึ่งว่า “หน้าโขนหรือหัวโขน จัดสร้างขึ้นด้วยศิลปะชั้นสูง มีลักษณะและสีส้นที่แตกต่างตามเรื่องรามเกียรติ์ ผู้เป็นนาฏศิลปินและผู้ที่อยู่ในวงการดนตรีนาฏศิลป์ให้ความสำคัญเคารพนับถือว่าหัวโขนเป็นครู ช่างที่เป็นผู้สร้างหัวโขนก็ต้องดำเนินตามขนบที่สืบทอดมาแต่โบราณ (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, ๒๕๖๒, หน้า ๑๓๗)

ประภาพร ตราชูชาติ (๒๕๕๙) สำนักช่างสิบหมู่ได้เรียบเรียงเรื่องเกี่ยวกับการทำหัวโขนไว้ใน ความรู้ด้านการสร้างหัวโขนแบบประยุกต์ อธิบายถึงประเภทของหน้าโขนไว้ ดังนี้

๑. หน้ามนุษย์ และหน้าเทพยดา ลักษณะหน้าโขนพวกนี้จะปั้นให้ลม้ายคล้ายมนุษย์ มักมีอาการร่าเริง
๒. หน้าอมนุษย์ เช่นยักษ์ มีโครงสร้างตั้งเมจากมนุษย์ มักมีนิสัยโมโหร้าย จึงมีใบหน้าแสดงอาการโกรธ
๓. หน้าลิงและสัตว์ต่าง ๆ มีทั้งที่เป็นแบบครอบทั้งศีรษะและแบบเปิดหน้า ช่างมักสร้างให้หัวเหล่านี้แลดูเป็นธรรมชาติ (ประภาพร ตราชูชาติ, ๒๕๕๙, หน้า ๖-๗)

หน้าโขนที่มีลักษณะแตกต่าง ๆ กันนี้มีกระบวนการทำที่ซับซ้อนยากขึ้นไปตามลำดับของตัวละคร ช่างที่มีความชำนาญจะสามารถถ่ายทอดความงามได้ทั้งขนบและความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตนได้ แต่อย่างไรก็ตาม ช่างทำหัวโขนต่างเป็นช่างชั้นสูง เพราะต้องมีความรู้ความเชี่ยวชาญทั้งในด้านเครื่องมือ วัสดุ และสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ ตลอดจนจนสามารถซ่อมแซมหัวโขนที่ชำรุดให้คืนสภาพสามารถใช้งานได้ ผู้ที่เป็นช่างทำหัวโขนจะต้องมีการเครื่องมือที่อาจเกิดจากการประดิษฐ์ขึ้นเอง หรือปรับปรุงมาจากเครื่องมือเครื่องใช้อื่น ๆ ให้เหมาะสมกับกรรมวิธีในการทำหัวโขน เคนดาว ศิลปานนท์ (เรียบเรียง) ในงานช่างพื้นถิ่น กล่าวถึงการเตรียมเครื่องมือของช่างหัวโขนไว้ว่า การเตรียมเครื่องมือได้แก่ แม่พิมพ์หินสบู่ หรือแม่พิมพ์หินอ่อน ไม้ตีกระยั้ง ไม้เสนียด ไม้กลิ้งรัก ไม้ตัดกระดาษ เพชรตัดกระดาษ ไม้ตบคิบบระจก กรรไกร เข็มเย็บผ้าและด้าย สิ่งหน้าต่าง ๆ และตุ้ดตุ้ เชียงไม้ แปรงทาสี พู่กันขนาดต่าง ๆ เป็นต้น (เคนดาว ศิลปานนท์ (เรียบเรียง), ๒๕๕๓, หน้า๗๑)

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ หน่วยงานผู้ได้รับพิจารณาจากสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพให้เป็นคณะที่ปรึกษา
โครงการจัดทำมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม ระยะที่ ๒ (สาขางานศิลป์แผ่นดิน)

เครื่องมือของช่างทำหัตถ์ที่มีแตกต่างกันไปบ้าง เนื่องจากการออกแบบลวดลายด้านหลังหรือที่เรียกว่า ลายผ้าโพกนั้น เป็นพื้นที่ที่ช่างจะสามารถออกแบบลวดลาย และเทคนิคเชิงช่างต่าง ๆ ได้อย่างมีอิสระ และสอดคล้องกับหัตถ์หน้าต่าง ๆ บ้างเขียนสืออย่างจิตรกรรมไทย บ้างประดิษฐ์เป็นลายรดน้ำ งานประดับมุก งานประดับกระจก หรือปั้นนูนต่ำปิดทอง ดังนั้น ช่างที่มีความสามารถด้านความคิดสร้างสรรค์จะสามารถสร้างหัตถ์ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะจนอาจกล่าวได้ว่า สกุลช่างหรือกลุ่มบ้านช่างได้เกิดขึ้นจากการคิดค้นออกแบบ การประดิษฐ์หัตถ์ที่มีกรรมวิธีตามขนบจารีตให้มีลักษณะเฉพาะเป็นเอกลักษณ์ได้

กลุ่มช่างทำหัตถ์ที่มีชื่อเสียง และได้รับการยกย่องเชิดชู ซึ่งกล่าวไว้ในหนังสือ งานช่างพื้นถิ่น ได้แก่ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นวรวังษ์ศุภากร ทรงเป็นนายช่างประดิษฐ์หัตถ์ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ พระเทพยนต์ (จรัส ยันตระปรการณ) เป็นนายช่างประดิษฐ์หัตถ์ในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ และ นายจิตร พิมพโกวิท เป็นนายช่างผู้ประดิษฐ์หัตถ์ในสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๗ (เด่นดาว ศิลปานนท์ และคณะ, ๒๕๕๓, หน้า ๗๕) สำหรับช่างที่เป็นแบบอย่างในการเป็นช่างที่มีฝีมือ และความสามารถขั้นสูงในสมัยรัชกาลที่ ๙ ได้แก่ นายปราโมทย์ คำเจริญ ซึ่งเป็นช่างผู้ประดิษฐ์และซ่อมหัตถ์ของกรมศิลปากรในระยะที่กรมศิลปากรทำการฟื้นฟูและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมทางด้านดนตรีและนาฏศิลป์ (เด่นดาว ศิลปานนท์ และคณะ, ๒๕๕๓, หน้า ๗๖)

กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม (๒๕๖๒) ใน โขน: มรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของมนุษยชาติรายการแรกประเทศไทย กล่าวถึงคุณค่าของการแสดงโขนว่า ในปี พ.ศ. ๒๕๖๑ องค์การยูเนสโกได้ประกาศขึ้นทะเบียน “โขน” เป็นรายการตัวแทนมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของมนุษยชาติรายการแรกของประเทศไทย ส่งผลให้ประเทศไทยได้รับการผลักดันและส่งเสริมให้เกิดกิจกรรม โครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการแสดงโขน หมายรวมถึงช่างทำหัตถ์ที่มีจำนวนเพิ่มขึ้นจากความสนใจเหล่านี้ เกิดช่างทำหัตถ์รุ่นใหม่ขึ้นจากการฝึกอบรม จากการเรียนรู้ในสถานศึกษา อาทิ โรงเรียนฝึกช่างฝีมือในวัง (ชาย) แผนกงานช่างหัตถ์ สาขาวิชาหัตถ์ศิลป์ วิทยาลัยเพาะช่าง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ และช่างพื้นบ้านต่าง ๆ ที่จัดให้มีการเผยแพร่ความรู้ในกลุ่มเฉพาะ

ภายหลังจากที่องค์การยูเนสโก ได้ประกาศให้โขนเป็นมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ขึ้นแล้ว จึงเกิดนิทรรศการ หัตถ์ชิ้นครูขึ้น เพื่อเป็นการรวบรวมเครือข่ายและสำรวจครูผู้ที่ยังคงประดิษฐ์หัตถ์ หรือผู้ที่เป็นนักสะสมหัตถ์โบราณนำมาจัดแสดง ณ หอศิลป์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ จัดแสดงระหว่างวันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๓ ถึงวันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๓ จำนวนทั้งสิ้น ๑๐๑ หัตถ์ ได้รับความสนใจอย่างมาก ทั้งจากช่างทำหัตถ์รุ่นใหม่ และจากผู้ที่ยังคงมีผู้สืบทอดวิธีการทำมาจนถึงปัจจุบัน

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ หน่วยงานผู้ได้รับพิจารณาจากสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพให้เป็นคณะที่ปรึกษา
โครงการจัดทำมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม ระยะที่ ๒ (สาขางานศิลป์แผ่นดิน)

จากการสำรวจของกรมส่งเสริมวัฒนธรรมเพื่อจัดทำทำเนียบนามคณะโขนที่มีอยู่ในปัจจุบันของประเทศไทย พบว่ามีคณะโขนที่ยังคงมีการซ้อมและการจัดแสดงอยู่ทั่วประเทศจำนวน ๒๐๔ แห่ง (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, ๒๕๖๒, หน้า ๒๐๔) ซึ่งทำเนียบนี้เป็นข้อมูลที่ทำให้เชื่อมโยงกับประเด็นของกลุ่มวิชาช่างหัวโขนที่ยังคงมีช่างทั้งที่เป็นช่างชั้นครู และช่างรุ่นใหม่ที่ยังคงทำหัวโขนเพื่อสนับสนุนให้กิจการการแสดงโขนยังคงดำรงอยู่ต่อไป

การเรียนการสอนเกี่ยวกับงานช่างหัวโขน ในระดับปริญญาตรี ปรากฏในหลักสูตรศิลปบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์ วิทยาลัยเพาะช่าง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์จัดให้มีการเรียนการสอน และคำอธิบายรายวิชา ดังนี้ (ตารางที่ ๑๓)

ตารางที่ ๑๓ รายวิชาหลักสูตรศิลปบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์ วิทยาลัยเพาะช่าง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ หลักสูตรปรับปรุง ๒๕๖๑ (ช่างหัวโขน)

รายวิชา	คำอธิบายรายวิชา
THC ๓๓๐๔ หัวโขนจำลอง	ประวัติความเป็นมา ความรู้ คติ ความเชื่อ แนวคิด รูปแบบ วัสดุอุปกรณ์ ขั้นตอนกระบวนการสร้างหัวโขนจำลองขนาดย่อด้วยวัสดุวิธีการ และเทคนิคแบบสมัยใหม่
THC ๓๒๑๓ ศิราภรณ์-หัวโขน	ประวัติความเป็นมา คติความเชื่อ แนวคิด แรงบันดาลใจ รูปแบบ วัสดุอุปกรณ์ ขั้นตอนวิธีการทำแบบอย่างโบราณและการประยุกต์สมัยใหม่ในการสร้างสรรค์ผลงาน

ที่มา : หลักสูตรศิลปะบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์ วิทยาลัยเพาะช่าง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
หลักสูตรปรับปรุง ๒๕๖๑

นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีการกำหนดและรับรองความรู้ด้วยการเรียนการสอนในรูปแบบการฝึกอบรม การศึกษานอกโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัยที่มีรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับช่างหัวโขน ดังนี้ ตารางที่ ๑๔

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ หน่วยงานผู้ได้รับพิจารณาจากสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพให้เป็นคณะที่ปรึกษา
โครงการจัดทำมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม ระยะที่ ๒ (สาขางานศิลป์แผ่นดิน)

ตารางที่ ๑๔ การฝึกอบรมที่มีรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับช่างหัวโชน

หน่วยงาน สถานศึกษาที่เปิดอบรม งานช่างหัวโชน	รายวิชา	ระยะเวลาอบรม
โรงเรียนช่างฝีมือในวัง (ชาย)	ช่างหัวโชน	๘๐๐ ชั่วโมง (๑ ปี)
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี	โครงการฝึกอบรมการผลิตหัวโชน และเครื่องแต่งกายโชนสด	๑๕ วัน
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์	การเขียนหน้าโชนเล็ก (ปิดทอง) การหล่อหัวโชนเล็ก	๒ วัน ๒ วัน
มหาวิทยาลัยนเรศวร	การประดิษฐ์หัวโชนจิว	๒ วัน
วิทยาลัยเทคโนโลยีไทยอาชีพศึกษา	โครงการอบรมการทำหัวโชน	๑ วัน
ศูนย์การเรียนรู้สืบสานงาน ช่างโชน วัดใหม่ผดุงเขต	อบรมการทำหัวโชน	ไม่ระบุระยะเวลา

สรุป

ช่างหัวโชน เป็นผู้ที่มีความสามารถในการประสานเทคนิคต่าง ๆ ของช่างศิลป์ไทย ได้แก่ ความสามารถในการเขียน ความสามารถในการปั้น ความสามารถในการประดับลวดลาย และความสามารถในการใช้วัสดุอย่างแยกรัก ช่างหัวโชนจึงจำเป็นต้องมีความสามารถที่หลากหลาย ครอบคลุมกระบวนการการทำหัวโชน เพื่อเข้าใจในวัสดุ โครงสร้างของหัวโชน ตลอดจนวิธีการแก้ไขปัญหา ทั้งนี้ในการประดับลวดลาย ช่างหัวโชนจะมีความสามารถในการแกะสลักแม่พิมพ์หินสบู่ ซึ่งเป็นภูมิปัญญาดั้งเดิมของไทยด้วย

ช่างพัสดราภรณ์

พัสดราภรณ์ คือ หนึ่งในองค์ประกอบของเครื่องแต่งกายโชน ละคร ได้แก่เครื่องนุ่งห่มที่เป็นผ้าที่ใช้วิชาการช่างปักในการตกแต่งลวดลายให้เป็นไปตามขนบทางด้านรูปแบบ สี ตามขนาดของเครื่องแต่งกาย พักตราภรณ์จึงเป็นงานช่างที่ต้องอาศัยประสบการณ์และการฝึกฝนจากชั้นพื้นฐานไปสู่ระดับสูง เป็นงานช่างที่สนับสนุนให้เครื่องโชน ละคร มีความวิจิตรงดงาม

ผู้ที่มีทักษะในการปักผ้าในงานช่างพัสดราภรณ์ จะต้องมีความเข้าใจในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ลวดลาย จังหวะช่องไฟของลาย การเลือกใช้วัสดุ กรรมวิธีในการปัก ตลอดจนขั้นตอนการเก็บรักษา เพราะวัสดุที่ใช้ในงานปักผ้าของช่างพัสดราภรณ์นั้นต้องใช้ความระมัดระวังไม่ให้เกิดการเสียหายขึ้น โดยมากวัสดุที่ใช้ได้แก่ ดิ้น ข้อ ดิ้นโปร่ง ไหมเงิน ไหมทอง เป็นต้น ซึ่งกระบวนการต่าง ๆ ช่างแต่ละกลุ่มอาจจะมีเทคนิควิธีการที่สร้างเอกลักษณ์เฉพาะขึ้น ความมั่งคั่งของงานปักนั้นจึงไม่ใช่เพียงแค่สามารถปักไปตามลวดลายที่กำหนดเท่านั้น หากแต่ยังมีชั้นเชิงของความประณีตที่เพิ่มเติมมูลค่าให้แก่ผลงานได้อีกด้วย

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ หน่วยงานผู้ได้รับพิจารณาจากสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพให้เป็นคณะที่ปรึกษา
โครงการจัดทำมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพอนุรักษ์รักษาพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม ระยะที่ ๒ (สาขางานศิลป์แผ่นดิน)

กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน หลักสูตรการฝึกยกระดับฝีมือ สาขา การออกแบบผลิตภัณฑ์ จากงานปักผ้า ระยะเวลาฝึกอบรม ๓๐ ชั่วโมง มีวัตถุประสงค์ในการสร้างความรู้และทัศนคติที่ดีในการประกอบอาชีพปักผ้า ซึ่งพื้นฐานในการอบรมนั้นเป็นการใช้หลักการทางการปักผ้าสากล อย่างไรก็ตาม การฝึกอบรมให้ผู้เข้าร่วมมีความรู้พื้นฐานในการปักผ้าสามารถพัฒนาส่งเสริมให้ปักร่วมกับวัสดุอย่างเช่น ดิน ไหม เลื่อม ซึ่งเป็นวัสดุที่ใช้ในการช่างพัสดุกรรม (http://eit.dsd.go.th/เข้าถึงเมื่อ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๓) หลักสูตรที่ส่งเสริมให้เกิดการสร้างฝีมือด้านงานปักผ้าเป็นความพยายามของกรมพัฒนาฝีมือแรงงานที่ต้องการให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่อาจจะมีความสนใจในงานด้านปักผ้า หรือผู้ที่พอมีประสบการณ์ได้สามารถเข้าสู่ระบบของการรับรองการฝึกฝีมืออาชีพนำไปสู่การได้รับใบประกาศอันเป็นเครื่องยืนยันความรู้ และทักษะที่ผ่านการฝึกอบรม

แต่เดิมนั้นผู้ที่มีความสามารถในด้านงานช่างพัสดุกรรม หรือการปักนั้นหากมีฝีมือมากจะได้รับการยกย่อง หรือได้รับค่าตอบแทน รางวัลที่สูงพอควร จากเอกสารเรื่อง วชิรญาณวิเศษ ซึ่งเป็นวารสารที่กล่าวถึงความรู้ต่าง ๆ ในช่วงเวลารัตนโกสินทร์ศก ๑๐๙ ตรงกับปี พ.ศ. ๒๔๓๓ รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ กล่าวถึงช่างปักไว้ช่วงหนึ่ง ความว่า

“อนึ่ง ทรงพระราชดำริที่ว่า ฝ้านาโตะที่ปักขึ้นในเมืองไทย เจ้าของต้องลงทุนออกความคิดลงแรงก็มาก แลเป็นวิชาช่างแท้ควรจะอุดหนุนวิชาของไทยบ้าง แต่เกรงจะมีคนครหาว่าเพราะโตะหลวง แลโตะข้างใน ใช้ฝ้านาโตะปัก เห็นคนอื่นจะไม่ได้รางวัลแล้ว จึงได้พระราชทาน จึงมิได้ประกาศมาแต่แรก บัดนี้เห็นว่าฝ้านาโตะข้างนอก ก็มีปักเมืองไทยหลายผืน ก็ควรที่จะมีรางวัลเพราะมีผู้ที่ทำน้อยกว่าไม่ทำ ผู้ทำคงต้องขวนขวายมากกว่าผู้ไม่ทำอยู่เป็นธรรมดา โดยว่ารางวัลสูง ๆ จะตกอยู่ที่ฝ้านาข้างในมาก ก็นับว่าเป็นการบำรุงใจช่างที่ทำของหลวง เป็นราชการก็อยู่ในเป็นพระราชทานรางวัลอย่างหนึ่ง นอกจากเงินซึ่งจะต้องพระราชทานอยู่แล้ว แต่จะได้ทราบความเห็นคนมาก ๆ ด้วยกันว่าเห็นงามอย่างไร จะได้เป็นตัวอย่างที่จะได้ทำต่อไปอีก” (วชิรญาณวิเศษ เล่ม ๕ แผ่น ๕๐ หน้า ๕๙๐)

จากวชิรญาณวิเศษ แสดงให้เห็นถึงการยกย่องงานช่างปักที่จะต้องอาศัยความคิด และทักษะในการปัก เพื่อให้เกิดความงาม และเป็นแบบอย่างให้แก่ผู้ที่มีใจรักในงานช่างประเภทนี้ต่อไป วชิรญาณวิเศษไม่ได้บรรจุให้ งานช่างพัสดุกรรมเป็นอาชีพชาวสยาม ทั้งนี้อาจจะเป็นเหตุผลอย่างหนึ่งว่า งานช่างชั้นสูงที่ต้องใช้ความประณีตในการสร้างสรรค์นั้นเป็นกลุ่มช่างที่ได้รับการอุปถัมภ์อาจจะเป็นช่างหลวง หรือช่างชาวบ้าน และมีคู่ทางในการจำหน่ายเฉพาะ ไม่ใช่อาชีพที่คนทั่วไปจะสามารถทำได้ ดังนั้นองค์ความรู้ที่มีลักษณะจำเพาะ จึงไม่มีตำราที่ครอบคลุมเทคนิควิธีการทั้งหมดไว้ในเล่มเดียว เนื่องจากความชำนาญของช่างมีมากน้อยต่างกันจะก่อให้เกิดเทคนิคและเอกลักษณ์เฉพาะขึ้นมาได้ ซึ่งส่งผลให้ในปัจจุบัน การเรียนรู้และถ่ายทอดงานปักผ้าจะต้องใช้วิธีการสอนเท่านั้นจึงจะสามารถเข้าใจและลงมือปฏิบัติได้ โดยมีช่างที่มีประสบการณ์เป็นผู้ประเมินว่า มีความเหมาะสมที่จะปักเพื่อใช้งานต่าง ๆ ได้แล้ว

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ หน่วยงานผู้ได้รับพิจารณาจากสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพให้เป็นคณะที่ปรึกษา
โครงการจัดทำมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม ระยะที่ ๒ (สาขางานศิลป์แผ่นดิน)

นักวิชาการที่ตั้งข้อสังเกตว่า องค์ความรู้เกี่ยวกับงานช่างต่าง ๆ อาจจะค่อย ๆ เลือนหายไปเนื่องจาก องค์ความรู้อยู่กับตัวช่าง มิได้ถ่ายทอดออกมาเป็นเอกสาร หรือตำราตามวิชาชีพ ซึ่งจากการค้นคว้าพบงานวิจัย จำนวนหนึ่งที่ได้แสดงให้เห็นถึง ความพยายามในการถ่ายทอดเทคนิค วิธีการของงานช่างปัสตราภรณ์ไว้ ไม่เพียงเท่านี้ ยังมีงานวิจัยที่ส่งเสริมการบันทึกองค์ความรู้ด้านการช่างปัสตราภรณ์เครื่องโชน ละครด้วยการใช้ โปรแกรมคอมพิวเตอร์เข้ามาเป็นเสมือนคลังข้อมูลที่ได้รับการบันทึกไว้

พิชญ์ คนองชัยยศ (๒๕๕๒) ในโครงการวิจัยระบบคอมพิวเตอร์ช่วยออกแบบเครื่องแต่งกายยืนเครื่อง โชน : ส่วนต่อประสานผู้ใช้ กล่าวถึงขั้นตอนในการเก็บข้อมูลเพื่อบรรจุเป็นแม่แบบของการสร้างลวดลายปักของ ชุดเครื่องโชน ละคร มีการออกแบบโปรแกรมที่ใช้สำหรับการบันทึกรูปแบบของลวดลายเครื่องโชน ซึ่งเป็นการ นำเสนอกระบวนการจัดทำกรบันทึกลวดลายที่สามารถใช้ได้ในยุคปัจจุบันด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ กล่าวว่า เป็นการช่วยอนุรักษ์ศิลปะการตัดเย็บเครื่องแต่งกายไม่ให้ผิดเพี้ยน ซึ่งงานวิจัยดังกล่าวสะท้อนความคิดในการที่ จะเสริมสร้างให้การออกแบบและสร้างสรรค์งานเครื่องโชนเป็นไปได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว ลดความผิดเพี้ยน อันเกิดมาจากประสบการณ์ของช่างที่มีไม่เท่ากันนั้นด้วยโปรแกรมการออกแบบและบันทึกด้วยโปรแกรม คอมพิวเตอร์ อย่างไรก็ตาม ช่างปัสตราภรณ์ที่ยังคงต้องการความชำนาญในลักษณะเฉพาะด้าน ความงามที่มีเอกลักษณ์โปรแกรมดังกล่าวที่สามารถใช้กับเครื่องปักจักรนั้น อาจจะไม่สอดคล้องกับแนวทางในการพัฒนาด้าน ฝีมืออาชีพ

ความพยายามในการสร้างชุดจัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับลวดลายเพื่อให้ช่างปัสตราภรณ์สามารถผลิตผลงาน ได้อย่างรวดเร็ว ตรงตามแบบ และสามารถสร้างคลังข้อมูลเมื่อมีการออกแบบลวดลายใหม่ๆขึ้นนั้น เป็นผลดีขึ้น พื้นฐานสำหรับการใช้เป็นโครงสำหรับการสร้างสรรค์ผลงาน เพราะคุณค่าของงานช่างที่ใช้ทักษะฝีมือในการทำ นั้นยังสะท้อนผ่านการทำด้วยมือเป็นสำคัญ สอดคล้องกับแนวคิดในการที่จะสืบค้นและฟื้นฟูโอกาสให้กลุ่ม ช่างปัสตราภรณ์เดิมได้สามารถถ่ายทอดความรู้ สร้างเครือข่ายและได้รับการยกย่องให้เป็นคลังความรู้ที่มีชีวิต เช่นที่ ชุมชนเขียนนิวาสน์ ตรอกไก่อแจ้ กรุงเทพมหานคร ที่ยังมีช่างปัสตราภรณ์สร้างสรรค์ผลงานอย่างต่อเนื่อง

เสาวภา ไพทยวัฒน์ (๒๕๕๗) ใน บทความเรื่องการส่งเสริมงานอนุรักษ์งานปักผ้าเครื่องแต่งตัวชุดโชน ละครรำไทยของชุมชนเขียนนิวาสน์ ตรอกไก่อแจ้ กรุงเทพมหานคร สะท้อนความจริงในเรื่องของความนิยมใน อาชีพช่างปัสตราภรณ์ในสังคมปัจจุบันว่า นับวันยิ่งลดลง ช่างที่มีอยู่เดิมมีอายุมาก เพราะค่าตอบแทนที่ไม่ เหมาะสมกับการดำรงชีพ ส่งผลให้คนรุ่นต่อมามีแนวโน้มไปทำอาชีพอื่น ๆ ที่สามารถเลี้ยงชีพได้ จากการเก็บข้อมูล ของเสาวภา ไพทยวัฒน์ ได้ข้อสังเกตว่า กลุ่มช่างดั้งเดิมของชุมชนเขียนนิวาสน์ ตรอกไก่อแจ้ กรุงเทพมหานคร เหล่านี้ เชื่อมโยงกับเครือข่ายของการแสดงโชน ละครของหน่วยงานราชการ มีทักษะฝีมือดี และมีความ ต้องการถ่ายทอดเป็นความรู้แก่บุคคลทั่วไป เพื่อรักษาความรู้เชิงช่างไม่ให้สูญหายไป

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ หน่วยงานผู้ได้รับพิจารณาจากสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพให้เป็นคณะที่ปรึกษา
โครงการจัดทำมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม ระยะที่ ๒ (สาขางานศิลป์แผ่นดิน)

อย่างไรก็ตาม การพลิกฟื้นให้งานช่างปัสตราภรณ์มีบทบาทในการที่จะเป็นอาชีพหนึ่งที่สามารถเลี้ยงชีพได้ สามารถแข่งขันได้ จำเป็นต้องได้รับการผลักดันให้ผลงานเป็นที่ต้องการของตลาด หรืออาจนำทักษะของงานช่างนั้นปรับเปลี่ยนบทบาทเป็นสินค้าที่ระลึกที่สามารถเพิ่มโอกาสทางการจำหน่ายได้อีกทางหนึ่ง เสาวภา ไพทยวัฒน์ ยังให้ความเห็นว่า การอนุรักษ์และส่งเสริมอาชีพปักผ้าเครื่องแต่งตัวชุดโชน ละครไทยในชุมชนเขื่อนนิวาสัน ทรอกไก่อแจ้ กรุงเทพมหานคร สมควรให้การฝึกฝนด้วยการสร้างแรงจูงใจให้กับกลุ่มวัยทำงานในชุมชนได้เข้ามาฝึกงานระดับง่ายไปสู่ระดับที่สามารถประกอบอาชีพเพื่อทดแทนบุคลากรกลุ่มเดิม การถ่ายทอดความรู้ทั้งหมดสามารถจัดเก็บเป็นเอกสารระบบอิเล็กทรอนิกส์เพื่อการเผยแพร่ โดยที่ชุมชนจะต้องฝึกกำลังในเครือข่ายของตนเองและทำการเชื่อมโยงกับหน่วยงานภายนอกเพื่อดำรงอาชีพงานปักชุดโชน ละครไทย ให้สืบสานเป็นงานชุมชนแห่งนี้ (เสาวภา ไพทยวัฒน์, ๒๕๕๙, หน้า ๑๒)

การนำองค์ความรู้จากงานช่างปัสตราภรณ์ไปต่อยอดทางธุรกิจมีอย่างต่อเนื่อง แม้ว่าความสำคัญของเครื่องโชน ละครเป็นหัวใจสำคัญของกลุ่มงานช่างนี้ อย่างไรก็ตามการดำรงอยู่ของกลุ่มช่างที่ผันตนเองเข้าสู่การนำมรดกทางวัฒนธรรมมาใช้ในการประกอบอาชีพจึงมีความสำคัญในฐานะการอนุรักษ์องค์ความรู้ทางด้านปัสตราภรณ์ทางอ้อมด้วย ศิวรี อริญารณ (๒๕๖๒) บทความเรื่องหัตถศิลป์ผ้าปักไทย-เวียดนาม : ประวัติศาสตร์วัฒนธรรมและวิถีชีวิต กล่าวถึงประวัติความเป็นมาและความเจริญสูงสุดของการช่างปักของไทยไว้อย่างน่าสนใจว่าอยู่ในช่วงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ มีการรับเทคนิควิธีการปักที่หลากหลายมากขึ้นจากชาติตะวันตกเกิดเป็นลักษณะเฉพาะขึ้น ได้แก่ การปักไหมผสมวัสดุมีค่า เช่น ดิ้นทอง เลื่อม แล่ง ปักแมลงทับ ตลอดจนการปักหุ่นบนเส้นด้ายเพื่อให้งานเกิดมิติ อีกทั้งยังมีการปักชอยเพื่อเป็นการไล่สีบนชิ้นงานให้เกิดมิติด้วย (ศิวรี อริญารณ, ๒๕๖๒, หน้า ๔)

การศึกษาเปรียบเทียบการพัฒนางานหัตถศิลป์ปักผ้าไทยกับเวียดนามนั้น ได้ข้อสังเกตบางประการว่าการปักผ้าชั้นสูงมีสถาบันสิริกิติ์ (โรงฝึกศิลปาชีพสวนจิตรลดา) เป็นศูนย์ฝึกกลางในการฝึกอบรมศิลปาชีพแก่นักเรียนศิลปาชีพ (ศิวรี อริญารณ, ๒๕๖๒, หน้า ๔) ในขณะที่งานช่างหัตถศิลป์ปักผ้าของประเทศเวียดนามปัจจุบันเป็นการปักผ้าในลักษณะเทคนิคดั้งเดิมทั้งในระบบแรงงานคนและระบบอุตสาหกรรมเครื่องจักร ศิวรี อริญารณกล่าวถึงจุดอ่อนของการปักผ้าของไทยว่าเป็นศาสตร์องค์ความรู้ที่ไม่มีตำราหรือการบันทึก วัสดุมีราคาสูงส่วนใหญ่เป็นวัสดุนำเข้า อย่างไรก็ตาม จุดแข็งที่สามารถสะท้อนความสำคัญของกลุ่มอาชีพช่างปัสตราภรณ์ที่ ศิวรี อริญารณกล่าวไว้มีประเด็นน่าสนใจคือ มีประเพณี ราชพิธีที่เกี่ยวข้องอีกทั้งยังมีอัตลักษณ์ด้านความประณีตบรรจง (ศิวรี อริญารณ, ๒๕๖๒, หน้า ๙) ในขณะที่งานปักผ้าของเวียดนามเน้นด้านการประยุกต์ใช้และมีจุดอ่อนที่คุณค่างานปักดั้งเดิมสูญหายไปตั้งแต่ช่วงภายหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒

ช่างปัสตราภรณ์เป็นกลุ่มงานช่างที่เชื่อมโยงกับงานช่างอื่น ๆ ในกลุ่มของงานศิลป์แผ่นดิน กล่าวคือในการแสดงโชน ละคร ยังคงต้องใช้เครื่องแต่งกายที่สะท้อนความประณีต ผลงานที่สร้างโดยช่างจึงยังต้องได้รับการฝึกฝน การมีประสบการณ์ จนเกิดความชำนาญในระดับที่สามารถถ่ายทอดได้ จึงจะเป็นประโยชน์ในลักษณะของการอนุรักษ์ สืบสาน และต่อยอดองค์ความรู้ ดังเช่นที่เอกสารสำคัญอย่างวชิรญาณวิเศษ กล่าวไว้ตอนหนึ่งว่า “ผ้าน่าโตะที่ปักขึ้นในเมืองไทย เจ้าของต้องลงทุนออกความคิดลงแรงก็มาก แลเป็นวิชาช่างแท้ควรจะอุดหนุนวิชาของไทยบ้าง” (วชิรญาณวิเศษ เล่ม ๕ แผ่น ๕๐ หน้า ๕๙๐) เมื่อได้รับการผลักดันให้สังคมเล็งเห็นคุณค่าของงานฝีมือ เกิดแรงสนับสนุนให้ช่างเหล่านั้นมีโอกาสทางอาชีพมากขึ้น การพัฒนาสมรรถนะ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ หน่วยงานผู้ได้รับพิจารณาจากสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพให้เป็นคณะที่ปรึกษา
โครงการจัดทำมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพพณิชยกรรมงานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม ระยะที่ ๒ (สาขางานศิลป์แผ่นดิน)

เพื่อให้เกิดการพัฒนาตนเองของช่างแต่ละคน จะเป็นการสร้างทรัพยากรทางด้านมรดกทางวัฒนธรรมในฐานะผู้ขับเคลื่อนให้งานช่างปัสตราภรณ์มีโอกาสทั้งในฐานะการอนุรักษ์เครื่องโขน การละคร และในฐานะที่สามารถผลักดันให้เทคนิคจากงานช่างปัสตราภรณ์นั้นสร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ที่เป็นการเพิ่มโอกาสทางอาชีพได้อีกทางหนึ่งด้วย

การเรียนการสอนเกี่ยวกับงานช่างปัสตราภรณ์ ในระดับปริญญาตรี ปรากฏในรายวิชาของหลักสูตรศิลปบัณฑิต สาขาวิชาหัตถศิลป์ วิทยาลัยเพาะช่าง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ จัดให้มีการเรียนการสอนและคำอธิบายรายวิชา ดังนี้ (ตารางที่ ๑๕)

ตารางที่ ๑๕ รายวิชาหลักสูตรศิลปบัณฑิต สาขาวิชาหัตถศิลป์ วิทยาลัยเพาะช่าง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ หลักสูตรปรับปรุง ๒๕๖๑ (ช่างปัสตราภรณ์)

รายวิชา	คำอธิบายรายวิชา
THC ๒๒๐๗ เครื่องปัสตราภรณ์	ออกแบบ การเขียนแบบ เครื่องแต่งกายของบุคคลชั้นสูงและบุคคล วรรณะต่างๆ และ เครื่องแต่งกายในการแสดงของไทยแบบโบราณ

ที่มา : หลักสูตรศิลปบัณฑิต สาขาวิชาหัตถศิลป์ วิทยาลัยเพาะช่าง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
หลักสูตรปรับปรุง ๒๕๖๑

หลักสูตรศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาศิลปะการออกแบบปัสตราภรณ์ (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๑) คณะศิลปกรรมศาสตร์ สาขาวิชาศิลปะการออกแบบปัสตราภรณ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มีรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับช่างปัสตราภรณ์ ดังนี้ (ตารางที่ ๑๖)

ตารางที่ ๑๖ รายวิชาหลักสูตรศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาศิลปะการออกแบบปัสตราภรณ์ (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๑) (ช่างปัสตราภรณ์)

รายวิชา	คำอธิบายรายวิชา
อพภ.๒๐๒ ศิลปะไทยเพื่อการออกแบบ ปัสตราภรณ์	คติความเชื่อ ความคิด อิทธิพลและวิวัฒนาการของศิลปะงานช่าง ยุคสมัยต่าง ๆ ที่พบในประเทศไทย ฝึกปฏิบัติ ด้วยการวาดเส้น และจิตรกรรมจากศิลปกรรมไทย เพื่อการนำมาประยุกต์ใช้ สำหรับการออกแบบปัสตราภรณ์
อบส ๓๑๑ การปัก	เทคนิคการปักด้วยมือ ลายพื้นฐาน ฝึกปฏิบัติการออกแบบลายปัก โดยประยุกต์จากลายพื้นฐาน
อบส ๒๑๖ การปักสร้างสรรค์	เทคนิคการปักด้วยจักรแบบต่าง ๆ และฝึกปฏิบัติการออกแบบลาย ปักโดยประยุกต์จากเทคนิคพื้นฐานสู่งาน ปักสร้างสรรค์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ หน่วยงานผู้ได้รับพิจารณาจากสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพให้เป็นคณะที่ปรึกษา
โครงการจัดทำมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม ระยะที่ ๒ (สาขางานศิลป์แผ่นดิน)

รายวิชา	คำอธิบายรายวิชา
อบช ๑๑๘ ศิลปะการปักและลวดลายแบบไทย ประเพณี	ศิลปะงานปักผ้าในลักษณะดั้งเดิมของไทย ในวิธีการปักลวดลายบนผ้า ด้วยวัสดุต่าง ๆ เช่น ดิ้น, ไหม, เลื่อม เป็นต้น

ที่มา: หลักสูตรศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาศิลปะการออกแบบทัศนศิลป์ (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๑)

นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีการกำหนดและรับรองความรู้ด้วยการเรียนการสอนในรูปแบบการฝึกอบรม การศึกษานอกโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัยที่มีรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับช่างทัศนศิลป์ ดังนี้ ตารางที่ ๑๗

ตารางที่ ๑๗ การฝึกอบรมที่มีรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับช่างทัศนศิลป์

หน่วยงาน สถานศึกษาที่เปิดอบรม งานช่างทัศนศิลป์	รายวิชา	ระยะเวลาอบรม
โรงเรียนช่างฝีมือในวัง (หญิง)	วิชาช่างปักสะตัง	๙๖๐ ชั่วโมง
ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กาญจนานิกิเชก	วิชาปักดินทองลายไทย	๓๐ ชั่วโมง
วิทยาลัยสารพัดช่างพระนคร	งานปักลวดลาย งานปักและประดิษฐ์ของใช้	๗๕ ชั่วโมง ๗๕ ชั่วโมง
กลุ่มอาชีพเฉพาะทาง กศน. อำเภอ เมืองกระบี่	การปักผ้า	๔๐ ชั่วโมง
สำนักงานพัฒนาฝีมือแรงงาน	การปักผ้าเบื้องต้น	๓๐ ชั่วโมง

สรุป

ช่างทัศนศิลป์ เป็นผู้ที่มีความชำนาญในการปักลวดลาย ทั้งที่เป็นการปักด้วยไหม และวัสดุโลหะ งานทัศนศิลป์มีความสัมพันธ์กับการแสดงนาฏศิลป์ ผู้ที่จะประกอบอาชีพช่างทัศนศิลป์จำเป็นต้องมีความเข้าใจในรูปแบบและกรรมวิธีการสร้างสรรค์ เป็นกลุ่มช่างประณีตศิลป์ที่มีความสำคัญโดยผลงานสร้างสรรค์ส่วนใหญ่ สะท้อนความเชื่อและจารีตประเพณี การจัดการเรียนการสอนและการฝึกอบรมมีหน่วยงานเฉพาะทางที่ให้การฝึกอบรมโดยเน้นที่การอนุรักษ์กระบวนการ รูปแบบ ลวดลายที่สืบทอดมาจากแบบแผนดั้งเดิม

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ หน่วยงานผู้ได้รับพิจารณาจากสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพให้เป็นคณะที่ปรึกษา
โครงการจัดทำมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม ระยะที่ ๒ (สาขางานศิลป์แผ่นดิน)

ค. ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิชาชีพที่จัดทำมาตรฐานอาชีพในประเทศไทย ประกอบด้วย ข้อมูลในอุตสาหกรรม บทบาทหน่วยงานภาครัฐและเอกชน กฎหมายที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลอื่น ๆ เช่น ยุทธศาสตร์ชาติ แผนการปฏิรูปประเทศ นโยบายของรัฐบาล แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนกระทรวง มาตรฐานอาชีพที่จัดทำของประเทศไทย ข้อมูลด้านเศรษฐกิจของทั้งภาครัฐและเอกชน ข้อมูลเชิงสถิติ และข้อมูลวิจัยที่เคยมีการศึกษาไว้แล้ว เป็นต้น

ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานอาชีพที่จัดทำของประเทศไทย

งานช่างศิลป์ของไทยเป็นกลุ่มอาชีพที่เข้าสู่ความเป็นแรงงานของอาชีพสร้างสรรค์ ซึ่งงานช่างศิลป์ไทยนี้มีแนวโน้มเป็นที่ต้องการอันเป็นผลมาจากนโยบายของรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการผลักดันให้เกิดความต้องการแรงงาน และนำไปสู่การสร้างมาตรฐานสมรรถนะขึ้น งานช่างศิลป์ไทยมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ อุตสาหกรรมสร้างสรรค์ เพราะเป็นการเชื่อมโยงคุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไว้ในงานศิลป์ไทย

กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม. (๒๕๕๓). กล่าวถึงเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ ไว้ในวารสารอุตสาหกรรมสาร. ปีที่ ๕๓ ฉบับเดือนกรกฎาคม - สิงหาคม ๒๕๕๓. ซึ่งกล่าวถึงความหมายและแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของไทย ว่า

เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ (creative economy) ถือเป็นการสร้างมูลค่าที่เกิดจากความคิดของมนุษย์ โดยอุตสาหกรรมเชิงสร้างสรรค์จะมีความแตกต่างกันออกไป ขึ้นกับลักษณะของโครงสร้างทางเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และ สังคม ในประเทศนั้นๆ สำหรับกลุ่มมรดกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา (heritage)” เป็นกลุ่มอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ โบราณคดี วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ โดยจำแนกเป็นกลุ่มการแสดงออกทางวัฒนธรรมแบบดั้งเดิม (traditional cultural expression) และกลุ่มที่ตั้งทางวัฒนธรรม (culture sites) ในขณะที่ “กลุ่มศิลปะ (arts)” เป็นกลุ่มอุตสาหกรรม สร้างสรรค์บนพื้นฐานของศิลปะทั้งในด้านวัตถุและงานแสดงต่างๆ (กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม, ๒๕๕๓, หน้า ๒๔) กลุ่มงานช่างศิลป์ไทยจึงเป็นอาชีพดั้งเดิมมีประวัติความเป็นมาและพัฒนาการที่ยาวนาน เชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ โบราณคดีและวัฒนธรรม

แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของไทยที่กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมวิเคราะห์ โดยให้ความเห็นว่าหลักสำคัญของแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์จะต้องประกอบด้วย นโยบายรัฐบาล แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนปฏิบัติการไทยเข้มแข็ง โดยมีองค์ประกอบสำคัญคือ

๑. มรดกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา และ ความหลากหลายทางชีวภาพ
๒. เอกลักษณ์ศิลปะและวัฒนธรรม
๓. งานช่างฝีมือและหัตถกรรม
๔. อุตสาหกรรมสื่อ บันเทิง และซอฟต์แวร์
๕. การออกแบบและพัฒนาสินค้าเชิงสร้างสรรค์
๖. การขับเคลื่อนและสนับสนุนการพัฒนา เศรษฐกิจสร้างสรรค์ (กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม, ๒๕๕๓, หน้า ๒๔-๒๕)

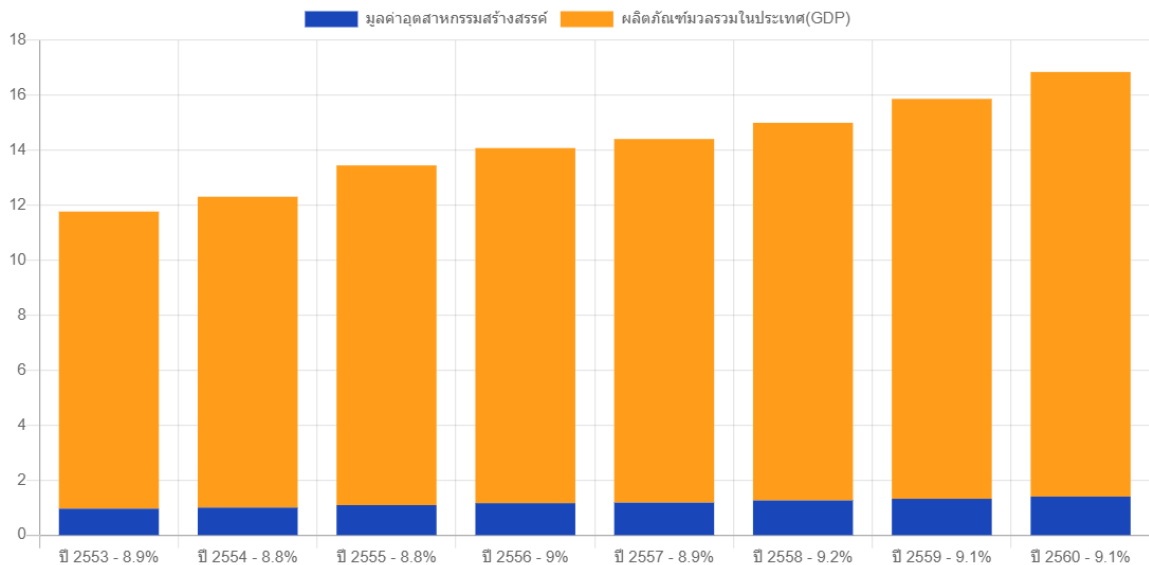

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ หน่วยงานผู้ได้รับพิจารณาจากสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพให้เป็นคณะที่ปรึกษา
โครงการจัดทำมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพพณิชยกรรมสำนักงานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม ระยะที่ ๒ (สาขางานศิลป์แผ่นดิน)

งานช่างฝีมือและหัตถกรรมเป็นหนึ่งในองค์ประกอบสำคัญที่กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมเล็งเห็นว่า
สามารถส่งเสริมให้เกิดการจ้างงาน และนำไปสู่การเสริมสร้างสมรรถนะได้ในอนาคต แนวทางดังกล่าวได้รับการ
ส่งเสริมมาตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๘ จนถึงปัจจุบัน (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและ
สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒)

อาชีพช่างศิลป์ไทย มีศักยภาพในฐานะอุตสาหกรรมฝีมือและหัตถกรรม โดยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
จัดทำข้อมูลการสำรวจกำลังแรงงานที่ครอบคลุมถึงกลุ่มงานช่างศิลป์ไทยไว้ ได้แก่สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจ
สร้างสรรค์ (องค์การมหาชน) นำเสนอข้อมูลและความเห็นเกี่ยวกับโอกาสและการเติบโตเกี่ยวกับมูลค่า
อุตสาหกรรมสร้างสรรค์ พ.ศ. ๒๕๖๐ ไว้ดังนี้

มูลค่าอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ ณ สิ้นปี ๒๕๖๐ ซึ่งแสดงแผนภูมิแสดงสัดส่วนมูลค่าอุตสาหกรรม
สร้างสรรค์ทั้งหมดต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) (ภาพที่ ๑) มีมูลค่า ๑.๔ ล้านล้านบาท คิดเป็น
ร้อยละ ๙.๑ ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) โดยใช้ข้อมูลมูลค่าอุตสาหกรรม TSIC ๔ หลัก (ไม่รวม
นับซ้ำ) นับรวมอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ภาคบริการ คำนวณจาก ๑๕ กลุ่มอุตสาหกรรม (รวมภาคบริการ) คือ
อุตสาหกรรมงานฝีมือและหัตถกรรม การออกแบบ ทัศนศิลป์ การพิมพ์ สถาปัตยกรรม แฟชั่น ภาพยนตร์และ
วีดิทัศน์ การกระจายเสียง การโฆษณา ซอฟต์แวร์ ดนตรี ศิลปะการแสดง อาหารไทย แพทย์แผนไทย และการ
ท่องเที่ยว ท่ามกลางกระแสความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น ในขั้นต้นเศรษฐกิจไทยควรคำนึงถึงการ
ก้าวข้ามการสร้างมูลค่าจากการพึ่งพิงทรัพยากรธรรมชาติและการใช้แรงงาน ไปเป็นเศรษฐกิจที่อยู่บนพื้นฐาน
ของการผลิตและบริการที่อิงกับการใช้ความรู้และความคิดสร้างสรรค์มากขึ้น เพื่อเป็นการสร้างความสามารถในการ
แข่งขันพร้อมไปกับวางรากฐานการเติบโตทางเศรษฐกิจในระยะยาว (สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์
(องค์การมหาชน), ๒๕๖๐, <https://www.cea.or.th/statistic-creative-industry-gdp>)

ภาพที่ ๕ แผนภูมิแสดงสัดส่วนมูลค่าอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ทั้งหมดต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP)

ที่มา: ศูนย์บริการวิชาการเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (๒๕๖๒). รายงานประมวลผลมูลค่าทางเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมสร้างสรรค์จำแนกตามการผลิต และข้อมูลจำนวนแรงงานที่อยู่ในกลุ่มอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ ภายใต้โครงการวิเคราะห์มูลค่าทางเศรษฐกิจ จำนวนแรงงานของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และออกแบบวิธีการและการคัดเลือกข้อมูลเพื่อใช้วัดผลตามตัวชี้วัด ด้านผลลัพธ์สร้างสรรค์ (Creative Output). สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (องค์การมหาชน)

ด้านแรงงานสร้างสรรค์ของไทยสำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (องค์การมหาชน) นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับแรงงานสร้างสรรค์ ณ สิ้นปี ๒๕๖๐ โดยอ้างอิงข้อมูลจากศูนย์บริการวิชาการเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ปี ๒๕๖๐ ข้อมูลแรงงานสร้างสรรค์ภายใต้โครงการจัดทำแผนพัฒนาอุตสาหกรรมสร้างสรรค์. ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ และข้อมูลสำรวจกำลังแรงงาน ปี ๒๕๖๐ สำนักงานสถิติแห่งชาติ สรุปได้ว่า

จำนวนแรงงานโดยรวมของไทยมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นประมาณ ร้อยละ ๐.๔๖ หรือเพิ่มขึ้นประมาณ ๓๑๐,๔๑๕ คน โดยสัดส่วนแรงงานอาชีพสร้างสรรค์คิดเป็นประมาณ ร้อยละ ๑ ของแรงงานทั้งหมดเท่านั้น

นอกจากนั้นจำนวนแรงงานอาชีพสร้างสรรค์มีแนวโน้มลดลงถึง ร้อยละ ๑๑ หรือประมาณ ๙๘,๕๐๐ คน โดยแรงงานอาชีพสร้างสรรค์ที่ลดจำนวนลงมากที่สุด คืองานฝีมือและหัตถกรรม หรือคิดเป็นถึงร้อยละ ๘๐ ของจำนวนแรงงานอาชีพสร้างสรรค์ที่ลดลง รองลงมาคือกลุ่มงานด้านออกแบบ หรือคิดเป็นร้อยละ ๑๘ ของจำนวนแรงงานที่ลดลง ๙๘,๕๐๐ คน

สาเหตุสำคัญของจำนวนแรงงานที่ลดลงมีอยู่ด้วยกัน ๒ ส่วน คือ กลุ่มงานฝีมือและหัตถกรรมเป็นกลุ่มงานฝีมือประณีตที่ต้องใช้เวลาในการป้อนเพาะจึงทำให้แรงงานรุ่นใหม่หันเหความสนใจไปทำงานในกลุ่มงานอื่น ๆ ขณะเดียวกันยังเกิดปัญหาแรงงานสูงอายุเริ่มเกษียณตัวเอง ขณะที่กลุ่มงานออกแบบโดยเฉพาะอย่างยิ่งนักออกแบบผลิตภัณฑ์และเครื่องแต่งกายที่อยู่ในอุตสาหกรรมแฟชั่นซึ่งกำลังเผชิญปัญหาไม่สามารถต่อสู้ต้นทุน

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ หน่วยงานผู้ได้รับพิจารณาจากสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพให้เป็นคณะที่ปรึกษา
โครงการจัดทำมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม ระยะที่ ๒ (สาขางานศิลป์แผ่นดิน)

ราคากับประเทศอื่น ๆ ในตลาดโลก ประกอบกับมีการเคลื่อนย้ายอุตสาหกรรมดังกล่าวไปยังประเทศเพื่อนบ้าน
จึงเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้จำนวนแรงงานอาชีพสร้างสรรค์ในทั้ง ๒ กลุ่มนี้มีแนวโน้มลดลง (ตารางที่
๑๙) (สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (องค์การมหาชน), ๒๕๖๐, <https://www.cea.or.th/statistic-creative-workforce>)

ตารางที่ ๑๙ จำนวนแรงงานของอาชีพสร้างสรรค์เปรียบเทียบ พ.ศ. ๒๕๕๙-๒๕๖๐

หน่วย: คน	๒๕๕๙	๒๕๖๐	การเปลี่ยนแปลง
จำนวนแรงงานรวม	๖๗,๓๔๗,๖๒๗	๖๗,๖๕๘,๐๔๒	๓๑๐,๔๑๕
จำนวนแรงงานของอาชีพสร้างสรรค์	๙๒๔,๕๒๖	๘๒๖,๐๒๖	-๙๘,๕๐๐
๑. การโฆษณา	๒๑๒,๑๒๑	๒๐๓,๐๑๔	-๙,๑๐๗
๒. สถาปัตยกรรม	๖๖,๒๕๒	๖๘,๑๙๙	๑,๙๔๗
๓. งานฝีมือและหัตถกรรม	๓๘๐,๑๙๘	๓๐๐,๘๒๙	-๗๙,๓๖๙
๔. การออกแบบ	๘๑,๔๐๔	๖๔,๐๘๘	-๑๗,๓๑๖
๕. ซอฟต์แวร์	๓๗,๑๘๔	๔๑,๒๔๙	๔,๐๖๖
๖. ภาพยนตร์ โทรทัศน์ วิทยุ และการถ่ายภาพ	๔๙,๓๑๖	๕๑,๗๐๑	๒,๓๘๕
๗. การพิมพ์	๑๗,๘๓๒	๑๓,๗๖๑	-๔,๐๗๐
๘. พิพิธภัณฑสถานและห้องสมุด	๑๐,๙๑๑	๑๓,๙๓๔	๓,๐๒๔
๙. ดนตรี ศิลปะการแสดง และ ทัศนศิลป์	๖๙,๓๐๙	๖๙,๒๕๐	-๕๘

ที่มา : ศูนย์บริการวิชาการเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (๒๕๖๒). รายงาน
ประมวลผลมูลค่าทางเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมสร้างสรรค์จำแนกตามการผลิต และข้อมูลจำนวนแรงงานที่อยู่ใน
ในกลุ่มอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ ภายใต้โครงการวิเคราะห์มูลค่าทางเศรษฐกิจ จำนวนแรงงานของเศรษฐกิจ
สร้างสรรค์ และออกแบบวิธีการและการคัดเลือกข้อมูลเพื่อใช้วัดผลตามตัวชี้วัด ด้านผลลัพธ์สร้างสรรค์
(Creative Output). สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (องค์การมหาชน)

มนทิณี ยงวิกุล และคณะ (บรรณาธิการ), (๒๕๖๒) ใน วารสาร CEA OUTLOOK กล่าวถึง
สถานการณ์ของกลุ่มผู้ประกอบการสร้างสรรค์ สาขางานฝีมือและหัตถกรรม ความว่า แนวทางการพัฒนา
อุตสาหกรรมงานฝีมือและหัตถกรรมในประเทศไทยนั้นถือว่ามีโอกาสในการพัฒนาอีกมาก เนื่องจากประเทศ
ไทยมีทุนทางวัฒนธรรมและทรัพยากรที่โดดเด่น ทั้งนี้ จากการศึกษา และสำรวจสถานการณ์ รวมถึงความ
ต้องการของผู้ประกอบการเบื้องต้น เพื่อกำหนดนโยบายการสนับสนุนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีสาระสำคัญ
ดังนี้

สถานการณ์ทางการแข่งขันในกลุ่มอุตสาหกรรมถือว่าอยู่ในระดับปานกลางผู้ประกอบการส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทั้งในแง่ของการออกแบบและการใช้งานที่ผสมผสานเอกลักษณ์และ
รูปแบบเฉพาะของทางแบรนด์ (Brand) ลงไปในผลิตภัณฑ์นั้น ๆ โดยผลิตภัณฑ์จากงานฝีมือที่ผ่านการออกแบบ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ หน่วยงานผู้ได้รับพิจารณาจากสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพให้เป็นคณะที่ปรึกษา
โครงการจัดทำมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม ระยะที่ ๒ (สาขางานศิลป์แผ่นดิน)

ค่อนข้างเป็นที่ต้องการของตลาดทั้งในและต่างประเทศ ทั้งนี้ ผลผลิตของไทยยังถือว่าไม่สูงมากนัก เมื่อเทียบกับผลผลิตจากงานฝีมืออื่น ๆ ในต่างประเทศ ในส่วนของปัจจัยแวดล้อม เช่น ทุนทางสังคม ทรัพยากรบุคคล เทคโนโลยีที่เหมาะสมและสภาพแวดล้อมต่างๆ ถือว่าอยู่ในเกณฑ์เหมาะสมปานกลาง โดยประเด็นด้านสังคมและวัฒนธรรม ควรมีการพัฒนาและส่งเสริมในเรื่องของการเข้าถึงฐานข้อมูลหรือองค์ความรู้ในเรื่องของภูมิปัญญา ตลอดจนการสืบสานในเรื่องของทักษะฝีมือ ซึ่งจะช่วยในการพัฒนาและต่อยอด เพื่อสร้างมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ สำหรับประเด็นด้านแรงงานฝีมือยังมีความจำเป็นที่ภาครัฐควรเร่งการสนับสนุนและส่งเสริมทักษะฝีมือให้แก่แรงงานในกลุ่มมากขึ้น เพราะแรงงานที่มีความเชี่ยวชาญส่วนใหญ่เริ่มเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ และเด็กวัยรุ่นมักไม่ให้ความสำคัญต่อการรับช่วงต่อ ซึ่งถือเป็นปัญหาสำคัญต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมต่อไปในอนาคต ในส่วนของการพัฒนาทางเทคโนโลยีและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม อาจจำเป็นต้องคอยปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสมให้เข้ากับการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการต่อไป (มนทิณี ยงวิกุล และคณะ (บรรณาธิการ), ๒๕๖๒, หน้า ๕๔)

จากข้อมูลและสถิติสะท้อนความสำคัญของการพัฒนาฝีมือแรงงานอุตสาหกรรมงานฝีมือและหัตถกรรมในประเทศไทยเพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาและสามารถดำเนินธุรกิจที่มีโอกาสเติบโตได้อย่างต่อเนื่อง ด้วยการสนับสนุนจากรัฐบาล หน่วยงานภาคส่วนต่าง ๆ ในการผลักดันให้เกิดการพัฒนาทักษะฝีมือ ทดแทนแรงงานที่มีความเชี่ยวชาญที่กำลังเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ หน่วยงานผู้ได้รับพิจารณาจากสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพให้เป็นคณะที่ปรึกษา
โครงการจัดทำมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพอนุรักษ์รักษาพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม ระยะที่ ๒ (สาขางานศิลป์แผ่นดิน)

ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ประเด็นยุทธศาสตร์ชาติ

ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน มีเป้าหมายการพัฒนาที่มุ่งเน้นการยกระดับศักยภาพของประเทศในหลากหลายมิติ บนพื้นฐานแนวคิด ๓ ประการ ได้แก่ (๑) “ต่อยอดอดีต” โดยมองกลับไปที่รากเหง้าทางเศรษฐกิจ อัตลักษณ์ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และจุดเด่นทางทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย รวมทั้งความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของประเทศในด้านอื่น ๆ นำมาประยุกต์ผสมผสานกับเทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของเศรษฐกิจและสังคมโลกสมัยใหม่ (๒) “ปรับปรุงจูน” เพื่อปูทางสู่ออนาคต ผ่านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศในมิติต่าง ๆ ทั้งโครงข่ายระบบคมนาคมและขนส่ง โครงสร้างพื้นฐานวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และดิจิทัล และการปรับสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมและบริการอนาคต และ (๓) “สร้างคุณค่าใหม่ในอนาคต” ด้วยการเพิ่มศักยภาพของผู้ประกอบการ พัฒนาคนรุ่นใหม่ รวมถึงปรับรูปแบบธุรกิจ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตลาดผสมผสานกับยุทธศาสตร์ที่รองรับอนาคต บนพื้นฐานของการต่อยอดอดีตและปรับปรุงจูน พร้อมทั้งการส่งเสริมและสนับสนุนจากภาครัฐให้ประเทศไทยสามารถสร้างฐานรายได้และการจ้างงานใหม่ ขยายโอกาสทางการค้าและการลงทุนในเวทีโลก ควบคู่ไปกับการยกระดับรายได้และการกินดีอยู่ดี รวมถึงการเพิ่มขึ้นของคนชั้นกลาง และลดความเหลื่อมล้ำของคนในประเทศได้ในคราวเดียวกัน (พระราชโองการประกาศ เรื่อง ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐). (๒๕๖๑, ๑๓ ตุลาคม), หน้า ๘)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ พ.ศ. ๒๕๖๐- ๒๕๖๔

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ มีประเด็นการพัฒนาที่เชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กล่าวถึงความเป็นมาและประเด็นที่เป็นเป้าหมายของแผนพัฒนาฯ ไว้ในคำนำ ความว่า

การพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ จึงเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญในการเชื่อมต่อกับยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปีในลักษณะการแปลงยุทธศาสตร์ระยะยาวสู่การปฏิบัติ โดยในแต่ละยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ ได้กำหนดประเด็นการพัฒนา พร้อมทั้งแผนงาน/โครงการสำคัญที่ต้องดำเนินการให้เห็นผลเป็นรูปธรรมในช่วง ๕ ปีแรกของการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติเพื่อเตรียมความพร้อมคน สังคม และระบบเศรษฐกิจของประเทศให้สามารถปรับตัวรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม ขณะเดียวกันยังได้กำหนดแนวคิดและกลไกการขับเคลื่อนและติดตามประเมินผลเพื่อกำกับให้การพัฒนาเป็นไปอย่างมีทิศทางและเกิดประสิทธิภาพ นำไปสู่การพัฒนาเพื่อประโยชน์สุขที่ยั่งยืนของสังคมไทย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๕๙, หน้าคำนำ)

กลุ่มงานช่างศิลป์ไทยเป็นส่วนหนึ่งที่จะได้รับการผลักดันและสนับสนุนให้เกิดผลสำเร็จในยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ ๑ การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ ทั้งนี้เนื่องจาก งานช่างศิลป์ไทยเป็นต้นทุนทางวัฒนธรรมและกลุ่มที่นำมาใช้ในอุตสาหกรรมจากแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่ได้ดำเนินการมาก่อนหน้าอย่างต่อเนื่อง

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ หน่วยงานผู้ได้รับพิจารณาจากสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพให้เป็นคณะที่ปรึกษา
โครงการจัดทำมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม ระยะที่ ๒ (สาขางานศิลป์แผ่นดิน)

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ นั้น ได้กล่าวถึงแผนในการพัฒนาไว้ว่า เป็นการพัฒนาศักยภาพคนให้มีทักษะความรู้ และความสามารถในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า ส่งเสริมแรงงานให้มีความรู้พัฒนาศูนยฝึกอบรมสมรรถนะแรงงานที่ได้มาตรฐานตามระบบคุณวุฒิวิชาชีพและมาตรฐานฝีมือแรงงาน จัดทำมาตรฐานอาชีพในอุตสาหกรรมเป้าหมายที่มีศักยภาพ และให้มีการประเมินระดับทักษะของแรงงานบนฐานสมรรถนะ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๕๙, หน้า ๖๘) ปรับปรุงแหล่งเรียนรู้ในชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์และมีชีวิต อาทิ พิพิธภัณฑ์ ห้องสมุด โบราณสถาน อุทยานประวัติศาสตร์ โรงเรียนผู้สูงอายุ รวมทั้งส่งเสริมให้มีระบบการจัดการความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๕๙, หน้า ๗๐)

แผนปฏิรูปประเทศ

แผนการปฏิรูปประเทศ ต้องดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ประกอบด้วย ประเทศชาติมีความสงบเรียบร้อย มีความสามัคคี สังคมมีความสงบสุข เป็นธรรม และมีโอกาสอันทัดเทียมกันเพื่อขจัดความเหลื่อมล้ำ มีคุณภาพชีวิตที่ดี และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ ทั้งนี้ การปฏิรูปประเทศต้องสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับยุทธศาสตร์ชาติ

แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น การพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต

๑๐๑๐๑ ครอบครัวยุคใหม่มีความเข้มแข็ง และมีจิตสำนึกความเป็นไทย ดำรงชีวิตแบบพอเพียงมากขึ้น

๑๐๓๐๑ วัยเรียน/วัยรุ่น มีความรู้และทักษะในศตวรรษที่ ๒๑ ครบถ้วน รู้จักคิดวิเคราะห์ รักการเรียนรู้ มีสำนึกพลเมือง มีความกล้าหาญทางจริยธรรม มีความสามารถในการแก้ปัญหา ปรับตัว สื่อสารและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพตลอดชีวิตดีขึ้น

๑๐๔๐๑ แรงงานมีศักยภาพในการเพิ่มผลผลิต มีทักษะอาชีพสูง ตระหนักในความสำคัญที่จะพัฒนาตนเองให้เต็มศักยภาพ สามารถปรับตัวและเรียนรู้สิ่งใหม่ตามพลวัตของโครงสร้างอาชีพ และความต้องการของตลาดแรงงานเพิ่มขึ้น

๑๐๕๐๑ ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความมั่นคงในชีวิต มีทักษะการดำรงชีวิต เรียนรู้ พัฒนาตลอดชีวิต มีส่วนร่วมในกิจกรรมสังคม สร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่สังคมเพิ่มขึ้น (ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๖๔, หน้า ๓๓๑)

แผนการปฏิรูปประเทศ ประเด็นการพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต ข้อที่ต้องการให้แรงงานมีศักยภาพในการเพิ่มผลผลิต มีทักษะอาชีพสูง ตระหนักในความสำคัญที่จะพัฒนาตนเองให้เต็มศักยภาพ สามารถปรับตัวและเรียนรู้สิ่งใหม่ตามพลวัตของโครงสร้างอาชีพ และความต้องการของตลาดแรงงานเพิ่มขึ้น ซึ่งแรงงานสร้างสรรค์ของไทยที่มีแนวโน้มเป็นที่ต้องการในอุตสาหกรรมสร้างสรรค์จะได้รับการผลักดันให้มีการอบรม และเสริมสร้างสมรรถนะให้เป็นที่ต้องการของตลาดและทดแทนแรงงานประณีตศิลป์ที่มีอายุมากเพื่อให้งานการผลิตในอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ยังคงมีงานช่างศิลป์ไทยเป็นตัวขับเคลื่อน ต่อไป

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ หน่วยงานผู้ได้รับพิจารณาจากสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพให้เป็นคณะที่ปรึกษา
โครงการจัดทำมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม ระยะที่ ๒ (สาขางานศิลป์แผ่นดิน)

เอกสารภารกิจงานของคณะกรรมการวิชาการด้านการศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมกับยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๘๐)

งานศิลป์แผ่นดินเป็นวิชาช่างโบราณที่สร้างสรรค์ขึ้นจากรากฐานทางวัฒนธรรมในการที่จะรับใช้สถาบันหลักของชาติ มีคติและแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ที่สะท้อนถึงจารีตประเพณีที่ดั่งงามของชาติไว้ งานศิลป์แผ่นดินจึงเป็นศิลปะประจำชาติที่ชาวไทยยึดถือเป็นอาชีพมาตั้งแต่อดีต ช่างศิลป์ไทยนำองค์ความรู้ของวิชาชีพงานศิลป์แผ่นดินในการทำนุบำรุงศิลปะวัฒนธรรมและเป็นการต่อยอดมรดกทางวัฒนธรรมให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง

เอกสารภารกิจงานของคณะกรรมการวิชาการด้านการศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมกับยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๘๐) จัดทำโดย กลุ่มงานคณะกรรมการวิชาการด้านการศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมกับยุทธศาสตร์ชาติ สำนักกรรมการ ๓ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร กำหนดกรอบการดำเนินงานที่เกี่ยวข้อง และมีส่วนเชื่อมโยงในการส่งเสริมให้วิชาช่างงานศิลป์แผ่นดินได้รับการพัฒนาให้เกิดมาตรฐาน ดังนี้

การพัฒนาศิลปะด้านนาฏศิลป์ไทย ดุริยางคศิลป์ไทย และช่างศิลป์ไทย เพื่อการปฏิรูปสู่ความเป็นมาตรฐานชาติ

สาระสำคัญ ศิลปะประจำชาติไทย มีจุดเริ่มต้นแนวคิดที่มาจากแรงบันดาลใจในวิถีชีวิตและความคิดสร้างสรรค์ของตนเองจนเกิดเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติ และมีความเชื่อว่าศิลปะไทยทุกแขนงล้วนมาจากการศึกษาศาสตร์และศิลป์ที่มีเป้าหมายมุ่งสู่ความเจริญ ดังเห็นได้จากการสร้างสรรค์งานศิลปะประจำชาติเพื่อรับใช้สถาบันพระมหากษัตริย์และสังคมของศิลปินในอดีตที่ได้มีการสืบทอดและพัฒนาต่อยอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น ทำให้ศิลปะด้านนาฏศิลป์ไทย ดุริยางคศิลป์ไทยและช่างศิลป์ไทยยังคงดำรงอยู่ ทั้งนี้ โดยมีจุดเริ่มต้นของการสืบทอดและพัฒนาต่อยอดกันมาจาก “วัง” “วัด” และ “บ้าน” เข้าสู่ระบบการศึกษาอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการพัฒนาและเผยแพร่ไปยังนานาประเทศทั้งในรูปแบบระบบการศึกษา และระบบชุมชนไทยในต่างประเทศ เช่น วัดไทย ชมรม คณะเป็นต้น ทำให้ทิศทางและแนวคิดของผู้สร้างงานศิลปะประจำชาติไทยในปัจจุบันมีความแตกต่างที่หลากหลาย โดยนำวัฒนธรรมอื่น ๆ เข้ามาผสมผสานเพื่อสร้างผลงานศิลปะประจำชาติในบริบทใหม่ นำมาซึ่งผลกระทบตามที่มีปรากฏเป็นข่าวในปัจจุบัน โดยยกตัวอย่าง การนำผลงานศิลปะประจำชาติไปใช้ที่ไม่ถูกต้องเหมาะสมกับบทบาทหน้าที่ มีการแสดงความคิดเห็น และนำไปปฏิบัติที่ไม่สอดคล้องกับจารีตและจรรยาบรรณวิชาชีพทางศิลปะประจำชาติอย่างขาดความรับผิดชอบ สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นประเด็นปัญหาที่ทำให้ความเป็นเอกลักษณ์ของชาติถูกตั้งคำถามในมุมมองที่แตกต่างกันไป และนำมาซึ่งความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสังคมไทย (กลุ่มงานคณะกรรมการวิชาการด้านการศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม, ๒๕๖๒, หน้า ๑๘)

จากสาระสำคัญที่คณะกรรมการวิชาการด้านการศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมได้เล็งเห็นความสำคัญของช่างศิลป์ไทย จึงมีการสรุปสาเหตุของประเด็นปัญหา ดังนี้

๑. การนำบุคลากรที่ไม่มีความรู้ความสามารถมาทำการสอนศิลปะด้านนาฏศิลป์ไทย ดุริยางคศิลป์ไทย และช่างศิลป์ไทยแทนบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถแต่ไม่มีวุฒิการศึกษา ทำให้มาตรฐานและคุณค่าด้านศิลปะลดลงจนเป็นการทำลายเอกลักษณ์และคุณค่าของศิลปะประจำชาติ

๒. การขาดองค์รกรกำกับมาตรฐานวิชาชีพ ทำให้การนำศิลปะด้านนาฏศิลป์ไทยดุริยางคศิลป์ไทย และช่างศิลป์ไทย ไปใช้ในการประกอบอาชีพไม่มีความเหมาะสมและไม่ถูกต้องตามหลักวิชาก่อให้เกิดความเสื่อม

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ หน่วยงานผู้ได้รับพิจารณาจากสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพให้เป็นคณะที่ปรึกษา
โครงการจัดทำมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพอนุรักษ์รักษาพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม ระยะที่ ๒ (สาขางานศิลป์แผ่นดิน)

เสียและนำไปสู่ความขัดแย้งทางสังคม (กลุ่มงานคณะกรรมการด้านการศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม, ๒๕๖๒, หน้า ๑๘-๑๙)

มาตรฐานวิชาชีพสาขางานศิลป์แผ่นดินมีความเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ชาติดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน

ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน มีเป้าหมายการพัฒนาที่มุ่งเน้นการยกระดับศักยภาพของประเทศในหลากหลายมิติ บนพื้นฐานแนวคิด ๓ ประการ ได้แก่

(๑) “ต่อยอดอดีต” โดยมองกลับไปที่รากเหง้าทางเศรษฐกิจ อัตลักษณ์ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และจุดเด่นทางทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย รวมทั้งความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของประเทศในด้านอื่น ๆ นำมาประยุกต์ผสมผสานกับเทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของเศรษฐกิจและสังคมโลกสมัยใหม่

(๒) “ปรับปรุงจูน” เพื่อปูทางสู่ออนาคต ผ่านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศในมิติต่าง ๆ ทั้งโครงข่ายระบบคมนาคมและขนส่ง โครงสร้างพื้นฐานวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และดิจิทัล และการปรับสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมและบริการอนาคต

(๓) “สร้างคุณค่าใหม่ในอนาคต” ด้วยการเพิ่มศักยภาพของผู้ประกอบการ พัฒนาคนรุ่นใหม่ รวมถึงปรับปรุงแบบธุรกิจ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตลาด ผสมผสานกับยุทธศาสตร์ที่รองรับอนาคต บนพื้นฐานของการต่อยอดอดีตและปรับปรุงจูน พร้อมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนจากภาครัฐให้ประเทศไทยสามารถสร้างฐานรายได้และการจ้างงานใหม่ ขยายโอกาสทางการค้าและการลงทุนในเวทีโลก ควบคู่ไปกับการยกระดับรายได้และการกินดีอยู่ดี รวมถึงการเพิ่มขึ้นของคนชั้นกลาง และลดความเหลื่อมล้ำของคนในประเทศได้ในคราวเดียวกัน (ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม ๑๓๕ ตอนที่ ๘๒ ก, ๑๓ ตุลาคม ๒๕๖๑. หน้า ๘)

คณะกรรมการด้านการศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมให้ความเห็นเกี่ยวกับการเชื่อมโยงยุทธศาสตร์ชาติในประเด็นการนำต้นทุนทางวัฒนธรรมมาใช้สนับสนุนอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ใช้ประโยชน์จากข้อมูลและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสร้างสรรค์คุณค่าทางเศรษฐกิจ (กลุ่มงานคณะกรรมการด้านการศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม, ๒๕๖๒, หน้า ๑)

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์

ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อพัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ โดยคนไทยมีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา มีพัฒนาการที่รอบด้านและมีสุขภาวะที่ดีในทุกช่วงวัย มีจิตสาธารณะรับผิดชอบต่อสังคมและผู้อื่น มัธยัสถ์ อุดม ออบอ้อมอารี มีวินัย รักษาศีลธรรม และเป็นพลเมืองดีของชาติ มีหลักคิดที่ถูกต้อง มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ ๒๑ มีทักษะสื่อสารภาษาอังกฤษและภาษาที่สามและอนุรักษ์ภาษาท้องถิ่น มีนิสัยรักการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สูการเป็นคนไทยที่มีทักษะสูง เป็นนวัตกรรม นวัตกรรม ผู้ประกอบการ เกษตรกรยุคใหม่และอื่น ๆ โดยมีสัมมาชีพตามความถนัดของตนเอง (ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม ๑๓๕ ตอนที่ ๘๒ ก, ๑๓ ตุลาคม ๒๕๖๑. หน้า ๘)

คณะกรรมการด้านการศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมให้ความเห็นเกี่ยวกับการเชื่อมโยงยุทธศาสตร์ชาติกับการพัฒนาศิลปะด้านช่างศิลป์ไทยเพื่อการปฏิรูปสู่ความเป็นมาตรฐานชาติ โดยมุ่งเน้นที่การให้การศึกษา ตั้งแต่ระดับประถมจนถึงระดับอุดมศึกษา โดยมีข้าราชการครูสาขาวิชาศิลปะเป็นผู้กำกับ และปรับปรุงหลักสูตร

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ หน่วยงานผู้ได้รับพิจารณาจากสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพให้เป็นคณะที่ปรึกษา
โครงการจัดทำมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพพณิชยกรรมสำนักงานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม ระยะที่ ๒ (สาขางานศิลป์แผ่นดิน)

ให้สอดคล้องกับมาตรฐานชาติ เพื่อร่วมอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของไทย (กลุ่มงาน
คณะกรรมการด้านการศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม, ๒๕๖๒, หน้า ๑๙)

มาตรฐานวิชาชีพสาขางานศิลป์แผ่นดินจึงเป็นการจัดกระบวนการทัศนในการทำความเข้าใจบทบาทหน้าที่
ในฐานะส่วนหนึ่งของการทำนุบำรุงวัฒนธรรม และการนำองค์ความรู้ด้านงานศิลป์แผ่นดินไปใช้ประโยชน์ใน
ด้านการจัดการศึกษา การพัฒนาต่อยอดทางด้านเศรษฐกิจโดยมีต้นทุนทางวัฒนธรรมเป็นปัจจัยสนับสนุน อีกทั้ง
ทั้งเป็นการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของช่างศิลป์ไทยสามารถเข้าสู่การแข่งขันในระดับนานาชาติได้ ที่ผ่านมา
ประเทศไทยได้ดำเนินการในลักษณะการส่งเสริมความรู้ และทักษะฝีมือผ่านการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการโดย
สถานศึกษา หน่วยงานของรัฐ และภาคเอกชน

สาขาวิชาชีพพณิชยกรรมพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม (สาขางานศิลป์แผ่นดิน) ที่ได้รับการจัดทำ
มาตรฐานอาชีพได้แก่ อาชีพ ช่างเขียน ช่างปั้น ช่างหัวโขน ช่างรักและช่างพัสดราภรณ์ เป็นอาชีพที่อยู่ในกลุ่ม
แรงงานสร้างสรรค์ตามที่กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมได้ให้นิยามไว้ กลุ่มอาชีพดังกล่าวสร้างมูลค่าในกลุ่ม
อุตสาหกรรมสร้างสรรค์บนพื้นฐานของศิลปะ โดยมีความเชื่อมโยงกับกลุ่มมรดกทางวัฒนธรรมในการผลักดัน
เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งกลุ่มศิลปะในสาขาวิชาชีพพณิชยกรรมพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม (สาขางานศิลป์
แผ่นดิน) นี้มีความเกี่ยวข้องกับ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. ๒๕๖๐- ๒๕๖๔
แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (๑๑) การพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐)
แผนการปฏิรูปประเทศ (ฉบับปรับปรุง) พ.ศ. ๒๕๖๔ และภารกิจงานของคณะกรรมการด้านการศาสนา
ศิลปะและวัฒนธรรมกับยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๘๐) ซึ่งแผนต่าง ๆ ดังกล่าวนั้นอยู่ภายใต้การกำกับ
ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐)

นโยบายในการพัฒนาชาติทางด้านเศรษฐกิจที่มีกลุ่มศิลปะงานช่างศิลป์ไทยที่มีส่วนในการขับเคลื่อน
นั้น สะท้อนถึงโอกาสในการพัฒนาศักยภาพ และแนวทางในใช้สมรรถนะ ความสามารถเป็นฐานในการสร้าง
รายได้และโอกาสในการแข่งขันเพื่อให้งานช่างศิลป์ไทยได้รับการผลักดันและสนับสนุนจนเกิดเป็นหลักของการ
พัฒนาคนและพัฒนาอาชีพ โดยมีสมรรถนะวิชาชีพเป็นเครื่องมือสำคัญ

**ง. สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาตามข้อ ก. ถึง ค. เพื่อให้ได้แนวทางในการจัดทำ
มาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพของประเทศไทย ในสาขาวิชาชีพตามที่โครงการกำหนด**

การกำหนดและรับรองความรู้ ความสามารถ หรือสมรรถนะของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มอาชีพที่
จัดทำมาตรฐานอาชีพทั้งของไทยและสากลที่ใช้ในประเทศไทยในปัจจุบัน

งานช่างศิลป์ไทย เป็นวิชาช่างที่ชาวไทยยึดถือเป็นอาชีพมาตั้งแต่อดีต ความสำคัญของงานช่างศิลป์
ไทยนั้นไม่เพียงสะท้อนถึงรากฐานภูมิปัญญาในการสร้างสรรค์และคัดสรรวัสดุ กรรมวิธีเพื่อถ่ายทอดเป็นผลงาน
ที่มีความงามและมีเนื้อหาตามคติความเชื่อเท่านั้น แต่ยังเป็นการดำรงรักษาจารีตประเพณีที่ดีงามของไทยไว้
ปัจจุบันงานช่างศิลป์ไทยเป็นกำลังสำคัญในการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม ตลอดจนงานอนุรักษ์
โบราณสถาน โบราณวัตถุ งานช่างศิลป์ไทยกลุ่ม สาขาวิชาชีพพณิชยกรรมพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม (สาขา
งานศิลป์แผ่นดิน) ที่ได้รับการจัดทำมาตรฐานอาชีพได้แก่ อาชีพ ช่างเขียน ช่างปั้น ช่างหัวโขน ช่างรักและ
ช่างพัสดราภรณ์ กลุ่มอาชีพเหล่านี้มีการกำหนดและรับรองความรู้ ความสามารถ หรือสมรรถนะของบุคคลผ่าน
คุณวุฒิทางการศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ระดับปริญญาตรี การศึกษานอกระบบ การศึกษาตาม

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ หน่วยงานผู้ได้รับพิจารณาจากสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพให้เป็นคณะที่ปรึกษา
โครงการจัดทำมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม ระยะที่ ๒ (สาขางานศิลป์แผ่นดิน)

อัยาศัย การฝึกอบรมในหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐที่มีแนวทางในการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ด้านงานช่างศิลป์
ไทย ตลอดจนภาคเอกชนที่จัดโครงการอบรมฝึกปฏิบัติการทางศิลปะไทย เป็นต้น

ช่างเขียน เป็นผู้มั่งคั่งความรู้ที่เป็นพื้นฐานของงานช่างศิลปะทุกแขนง อีกทั้งยังเป็นพื้นฐานรายวิชาที่มี
การกำหนดและรับรองความรู้ด้วยการเรียนการสอนในระบบ และการศึกษาตามอัยาศัย การฝึกอบรมทั้งที่
เป็นหลักสูตรระยะสั้น และหลักสูตรระยะยาว โดยมีรายวิชาและคำอธิบายรายวิชาจาก สถาบันการศึกษา
ต่าง ๆ มีรายละเอียดที่สะท้อนเจตคติที่มีต่ออาชีพช่างเขียน การให้ความสำคัญต่อทักษะความสามารถที่นำไปสู่
การสร้างสรรค จิตรกรรม ประติมากรรม และงานประณีตศิลป์ ช่างเขียนจึงเป็นฐานความสามารถสำคัญสู่งาน
ช่างประเภทอื่นได้

ช่างปั้น เป็นผู้ที่มีความสามารถในการสร้างสรรคงาน ๓ มิติ มีความแม่นยำในโครงสร้าง และมีความ
ชำนาญในการคำนวณเพื่อให้ผลงานสร้างสรรคนั้นเกิดความสมดุล การกำหนดมาตรฐานความรู้ ความสามารถ
ของสถาบันการศึกษาต่าง ๆ สะท้อนเทคนิคและภูมิปัญญาโบราณควบคู่ไปกับการพัฒนาทางด้านวัสดุ สำหรับ
การฝึกอบรมในหลักสูตร และรายวิชาของช่างปั้นนั้น ค่อนข้างใช้ระยะเวลาในการเรียน เนื่องจากเพื่อให้การฝึก
ปฏิบัติมีความครบถ้วนตามมาตรฐานของหน่วยงานเหล่านั้นกำหนด

ช่างรัก เป็นผู้ที่มีความสามารถในการใช้ช่างรักเป็นวัสดุสำคัญในการสร้างสรรคงานประณีตศิลป์ อาทิ
การลงรักปิดทอง งานลายรดน้ำ งานประดับมุก งานประดับกระจก ช่างหัวโชน เป็นต้น ซึ่งความสามารถในการ
ควบคุมช่างรักให้เกิดประสิทธิภาพ ไม่เพียงช่วยให้ผลงานประณีตศิลป์มีความงดงามตามรูปแบบของงานช่าง
ศิลป์ไทยเท่านั้น แต่ช่างรักยังมีคุณสมบัติที่ดีในการรักษาเนื้องานให้มีความแข็งแรง ยืดอายุและถนอมคุณค่า
ของงานประณีตศิลป์ไว้ได้ ช่างรักจึงเป็นผู้ที่มีทักษะในการใช้ช่างรักและทักษะในการคิดค้นการทำรักสมุก เพื่อ
ใช้ในองค์ประกอบของการสร้างสรรคงานประณีตศิลป์ เช่นการทำพื้นผิต การเคลือบ การปิดทอง งานรักจึงเป็น
ทักษะที่ส่งผลต่องานช่างในประเภทอื่น ๆ ด้วย

ช่างหัวโชน เป็นผู้ที่มีความสามารถในการประสานเทคนิคต่าง ๆ ของช่างศิลป์ไทย ได้แก่
ความสามารถในการเขียน ความสามารถในการปั้น ความสามารถในการประดับลวดลาย และความสามารถใน
การใช้วัสดุอย่างรัก ช่างหัวโชนจึงจำเป็นต้องมีความสามารถที่หลากหลาย ครอบคลุมกระบวนการการทำ
หัวโชน เพื่อเข้าใจในวัสดุ โครงสร้างของหัวโชน ตลอดจนวิธีการแก้ไขปัญหา ทั้งนี้ในการประดับลวดลาย ช่าง
หัวโชนจะมีความสามารถในการแกะสลักแม่พิมพ์หินสบู่ ซึ่งเป็นภูมิปัญญาดั้งเดิมของไทยด้วย

ช่างพัสดราภรณ์ เป็นผู้ที่มีความชำนาญในการปกกลวดลาย ทั้งที่เป็นการปกด้วยไหม และวัสดุโลหะ
งานพัสดราภรณ์มีความสัมพันธ์กับการแสดงนาฏศิลป์ ผู้ที่จะประกอบอาชีพช่างพัสดราภรณ์จำเป็นต้องมีความ
เข้าใจในรูปแบบและกรรมวิธีการสร้างสรรค เป็นกลุ่มช่างประณีตศิลป์ที่มีความสำคัญโดยผลงานสร้างสรรคส่วน
ใหญ่ สะท้อนความเชื่อและจารีตประเพณี การจัดการเรียนการสอนและการฝึกอบรมมีหน่วยงานเฉพาะทางที่
ให้การฝึกอบรมโดยเน้นที่การอนุรักษ์กระบวนการ รูปแบบ ลวดลายที่สืบทอดมาจากแบบแผนดั้งเดิม

หลักสูตรในสถาบันการศึกษาที่จัดให้มีการเรียนการสอนในระดับปริญญาตรีและดำเนินการสอนใน
กลุ่มวิชาช่างศิลป์ไทย มีรายวิชาที่เป็นตัวอย่างที่ดีในการศึกษาแนวทางการสร้างมาตรฐานการฝึกทักษะและ
ทดสอบในรายวิชาของช่างเขียน ช่างปั้น ช่างรัก ช่างหัวโชน และช่างพัสดราภรณ์ ได้แก่

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ หน่วยงานผู้ได้รับพิจารณาจากสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพให้เป็นคณะที่ปรึกษา
โครงการจัดทำมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม ระยะที่ ๒ (สาขางานศิลป์แผ่นดิน)

๑. หลักสูตรศิลปบัณฑิต หลักสูตร ๔ ปี สาขาวิชาจิตรกรรมไทย สาขาวิชา ประติมากรรมไทย และ สาขาวิชาหัตถศิลป์ วิทยาลัยเพาะช่าง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๑) ซึ่งหลักสูตรทั้ง ๓ สาขาวิชาเป็นหลักสูตรในภาควิชาศิลปะประจำชาติ มีรายวิชาและคำอธิบายรายวิชา ครอบคลุมในการให้ความรู้และฝึกทักษะความสามารถครอบคลุมทั้ง ๕ อาชีพ (ช่างเขียน ช่างปั้น ช่างรัก ช่างหัวโขน และช่างพัสดราภรณ์)

๒. หลักสูตรศิลปบัณฑิต หลักสูตร ๔ ปี สาขาวิชาทัศนศิลป์ วิชาเอกศิลปะไทย คณะศิลปวิจิตรสถาบัน บัณฑิตพัฒนศิลป์ (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๐) ครอบคลุมทั้ง ๓ อาชีพ (ช่างเขียน ช่างปั้น และช่างรัก)

๓. หลักสูตรศิลปบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์(๕ ปี) คณะจิตรกรรม ประติมากรรม และภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๑) ครอบคลุมทั้ง ๓ อาชีพ (ช่างเขียน ช่างปั้น และช่างรัก)

๔. หลักสูตรศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาศิลปะการออกแบบพัสดราภรณ์ คณะศิลปกรรม ศาสตร์ สาขาวิชาศิลปะการออกแบบพัสดราภรณ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๖๑) สัมพันธ์กับ ๑ อาชีพ (ช่างพัสดราภรณ์)

นอกจากนี้ ยังมีหน่วยงาน สถานศึกษาที่จัดให้มีการฝึกอบรมในวิชาช่างศิลป์ ทั้ง ๕ อาชีพ ทั้งที่เป็น การอบรมระยะสั้น และระยะยาว ดังนี้

หน่วยงาน สถานศึกษาที่เปิดอบรมงานช่างเขียน

๑. โรงเรียนช่างฝีมือในวัง (ชาย)
๒. วิทยาลัยสารพัดช่างสี่พระยา (สาขาเอี่ยมล่อ)
๓. ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกาญจนาภิเษก (วิทยาลัยในวัง)

หน่วยงาน สถานศึกษาที่เปิดอบรมงานช่างปั้น

๑. โรงเรียนช่างฝีมือในวัง (ชาย)
๒. ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกาญจนาภิเษก (วิทยาลัยในวัง)

หน่วยงาน สถานศึกษาที่เปิดอบรมงานช่างรัก

๑. โรงเรียนช่างฝีมือในวัง (ชาย)
๒. ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกาญจนาภิเษก (วิทยาลัยในวัง)
๓. ศูนย์ศิลปะและการช่างไทย
๔. มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
๕. พิพิธภัณฑสถาน
๖. สำนักศิลปะและวัฒนธรรม

หน่วยงาน สถานศึกษาที่เปิดอบรมงานช่างหัวโขน

๑. โรงเรียนช่างฝีมือในวัง (ชาย)
๒. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
๓. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
๔. มหาวิทยาลัยนเรศวร
๕. วิทยาลัยเทคโนโลยีไทยอาชีพศึกษา
๖. ศูนย์การเรียนรู้สืบสานงาน ช่างโขนวัดใหม่ผดุงเขต

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ หน่วยงานผู้ได้รับพิจารณาจากสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพให้เป็นคณะที่ปรึกษา
โครงการจัดทำมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม ระยะที่ ๒ (สาขางานศิลป์แผ่นดิน)

หน่วยงาน สถานศึกษาที่เปิดอบรมงานช่างพัสดราภรณ์

๑. โรงเรียนช่างฝีมือในวัง (หญิง)
๒. ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนกาญจนาภิเษก
๓. วิทยาลัยสารพัดช่างพระนคร
๔. กลุ่มอาชีพเฉพาะทาง กศน. อำเภอเมืองกระบี่
๕. สำนักงานพัฒนาฝีมือแรงงาน

หน่วยงานต่าง ๆ ที่จัดการฝึกอบรมให้แก่บุคคลทั่วไปในการเรียนรู้วิชาช่างต่าง ๆ นี้สะท้อนถึงความสำคัญของวิชาช่างที่เป็นรากฐานสำคัญในหลากหลายมิติ ไม่เพียงเป็นแนวทางในการอนุรักษ์องค์ความรู้มรดกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาบรรพบุรุษไทยเท่านั้น แต่ยังมีส่วนช่วยให้เกิดการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่มีความต้องการแรงงานในกลุ่มอาชีพดังกล่าว ทั้งนี้ วิชาช่างศิลป์ไทยมีลักษณะเด่นด้านความประณีต ดังนั้นกระบวนการส่งเสริมให้ภูมิปัญญาทางด้านงานสร้างสรรค์และช่างศิลป์ไทยเข้าสู่อุตสาหกรรมสร้างสรรค์ได้อย่างมั่นคงจึงต้องร่วมกันผลักดัน ส่งเสริมให้เกิดการยอมรับโดยมีมาตรฐานคุณวุฒิวิชาชีพเป็นเครื่องยืนยันศักยภาพของช่างไทยด้วย

ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานอาชีพที่จัดทำของประเทศไทย

งานช่างศิลป์ของไทยเป็นกลุ่มอาชีพที่เข้าสู่ความเป็นแรงงานของอาชีพสร้างสรรค์ ซึ่งงานช่างศิลป์ไทยนี้มีแนวโน้มเป็นที่ต้องการในตลาดแรงงานอาชีพสร้างสรรค์ เนื่องจากนโยบายของรัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการผลักดันให้เกิดความต้องการแรงงาน และนำไปสู่การสร้างมาตรฐานสมรรถนะขึ้น งานช่างศิลป์ไทยมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ อุตสาหกรรมสร้างสรรค์ เพราะเป็นการเชื่อมโยงคุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไว้ในงานศิลป์ไทย

งานฝีมือและหัตถกรรมเป็นหนึ่งในแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่ทางกรมส่งเสริมอุตสาหกรรมได้ให้ความเห็นไว้ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๓ โดยกรมส่งเสริมอุตสาหกรรมเห็นว่าหลักสำคัญต้องได้รับการสนับสนุนจากนโยบายรัฐบาล แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (องค์การมหาชน) กล่าวว่า แรงงานอาชีพสร้างสรรค์คิดเป็นประมาณ ร้อยละ ๑ ของแรงงานทั้งหมด ซึ่งความต้องการสินค้า ผลิตภัณฑ์ที่มาจากงานฝีมือ หัตถกรรมในกลุ่มช่างศิลป์ไทยมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น แต่จำนวนแรงงานอาชีพสร้างสรรค์มีจำนวนลดลงเนื่องมาจากกลุ่มงานฝีมือและหัตถกรรมเป็นกลุ่มงานฝีมือประณีตที่ต้องใช้เวลาในการบ่มเพาะจึงทำให้แรงงานรุ่นใหม่หันเหความสนใจไปทำงานในกลุ่มงานอื่น ๆ ขณะเดียวกันยังเกิดปัญหาแรงงานสูงอายุเริ่มเกษียณตัวเอง

งานช่างศิลป์ไทยที่เข้าสู่แรงงานอาชีพสร้างสรรค์จึงมีความจำเป็นที่จะได้รับการผลักดัน และสนับสนุนจากภาครัฐ เอกชน ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยใช้ทักษะ ความสามารถของแรงงานอาชีพสร้างสรรค์เป็นหนึ่งในองค์ประกอบที่จะดำเนินตามนโยบายต่าง ๆ ที่มีเป้าหมายในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ

ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ตั้งอยู่บนพื้นฐาน บนพื้นฐานแนวคิด ๓ ประการ ได้แก่

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ หน่วยงานผู้ได้รับพิจารณาจากสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพให้เป็นคณะที่ปรึกษา
โครงการจัดทำมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม ระยะที่ ๒ (สาขางานศิลป์แผ่นดิน)

๑. “ต่อยอดอดีต” โดยมองกลับไปที่เราเหง้าทางเศรษฐกิจ อัตลักษณ์ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และจุดเด่นทางทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย รวมทั้งความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของประเทศในด้านอื่น ๆ นำมาประยุกต์ผสมผสานกับเทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของเศรษฐกิจและสังคมโลก สมัยใหม่

๒. “ปรับปัจจุบัน” เพื่อปูทางสู่นาคต ผ่านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศในมิติต่าง ๆ ทั้ง โครงข่ายระบบคมนาคมและขนส่ง โครงสร้างพื้นฐานวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และดิจิทัล และการปรับสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมและบริการอนาคต

๓. “สร้างคุณค่าใหม่ในอนาคต” ด้วยการเพิ่มศักยภาพของผู้ประกอบการ พัฒนาคนรุ่นใหม่ รวมถึง ปรับรูปแบบธุรกิจ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตลาด

งานช่างศิลป์ไทยสามารถใช้ภูมิปัญญา และรากฐานทางวัฒนธรรมการสร้างสรรค์งานศิลป์ ต่อยอดอดีต ได้เป็นอย่างดี ทั้งทักษะกระบวนการที่คิดประดิษฐ์ขึ้นจากประสบการณ์และวิสัยทัศน์ของชุมชน ยิ่งเป็น เครื่องยืนยันว่า ประเทศไทยสามารถนำองค์ความรู้ทางด้านงานช่างศิลป์ไทยมาใช้เป็นทรัพยากรหลักเพื่อทำ ไปสู่การปรับปัจจุบัน และเพื่อสร้างคุณค่าใหม่ในอนาคต ตามแนวทางของยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ด้านการสร้าง ความสามารถในการแข่งขันได้

เพื่อให้เป้าหมายในการพัฒนาทักษะฝีมือแรงงานในกลุ่มช่างศิลป์ไทยสามารถดำเนินไปได้อย่างมี ทิศทางเช่นเดียวกับยุทธศาสตร์ชาติ จึงนำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ พ.ศ. ๒๕๖๐- ๒๕๖๔ ซึ่งมีแนวทางสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปีในระยะแรก นำมาศึกษาความเชื่อมโยงพบว่า ยุทธศาสตร์ที่ ๑ ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ นั้น ได้กล่าวถึงแผนในการพัฒนาไว้ว่า

“เป็นการพัฒนาศักยภาพคนให้มีความรู้ และความสามารถในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า ส่งเสริมแรงงานให้มีความรู้พัฒนาศูนย์ฝึกอบรมสมรรถนะแรงงานที่ได้มาตรฐานตามระบบคุณวุฒิวิชาชีพและ มาตรฐานฝีมือแรงงาน จัดทำมาตรฐานอาชีพในอุตสาหกรรมเป้าหมายที่มีศักยภาพ และให้มีการประเมินระดับ ทักษะของแรงงานบนฐานสมรรถนะ”

สำหรับแผนการปฏิรูปประเทศที่ต้องดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ประกอบด้วย ประเทศชาติมีความสงบเรียบร้อย มีความสามัคคี สังคมมีความสุข เป็นธรรม และมีโอกาส อันทัดเทียมกันเพื่อขจัดความเหลื่อมล้ำ มีคุณภาพชีวิตที่ดี และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ ในส่วนของการ พัฒนาศักยภาพฝีมือแรงงานในกลุ่มช่างศิลป์ไทยมีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับแผนแม่บท ข้อ ๑๑๐๔๐๑ แรงงานมี ศักยภาพในการเพิ่มผลผลิต มีทักษะอาชีพสูง ตระหนักในความสำคัญที่จะพัฒนาตนเองให้เต็มศักยภาพ สามารถปรับตัวและเรียนรู้สิ่งใหม่ตามพลวัตของโครงสร้างอาชีพ และความต้องการของตลาดแรงงานเพิ่มขึ้น

ความสำคัญของยุทธศาสตร์ชาติที่เชื่อมโยงกับการพัฒนาทักษะแรงงานอาชีพสร้างสรรค์ งานช่างศิลป์ ไทย ยังพบว่าอยู่ในเอกสารภารกิจงานของคณะกรรมการธิการด้านการศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมกับ ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๘๐) ด้วย โดยมีสาระสำคัญ ในการที่จะส่งเสริม สนับสนุนให้ศิลปะประจำ ชาติไทยเป็นกำลังหลักในการสืบทอดและอนุรักษ์สู่ความเจริญ

นอกจากนี้ ช่างศิลป์ไทยมีจุดเริ่มต้นแนวคิดที่มาจากแรงบันดาลใจในวิถีชีวิตและความคิดสร้างสรรค์ ของตนเองจนเกิดเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติ และมีความเชื่อว่าศิลปะไทยทุกแขนงล้วนมาจากการศึกษาศาสตร์ และศิลป์ที่มีเป้าหมายมุ่งสู่ความเจริญ เพื่อให้ช่างศิลป์ไทยสามารถเข้าสู่แรงงานอาชีพสร้างสรรค์จึงต้อง นำ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ หน่วยงานผู้ได้รับพิจารณาจากสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพให้เป็นคณะที่ปรึกษา
โครงการจัดทำมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม ระยะที่ ๒ (สาขางานศิลป์แผ่นดิน)

ยุทธศาสตร์ชาติ ยุทธศาสตร์ที่ ๓ ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์เข้าร่วมในการ
ดำเนินการพัฒนาแรงงานกลุ่มนี้จนเกิดเป็นมาตรฐานวิชาชีพสาขางานศิลป์แผ่นดินขึ้นได้

ดังนั้นมาตรฐานวิชาชีพสาขางานศิลป์แผ่นดินจึงเป็นการจัดกระบวนการทัศนในการทำความเข้าใจบทบาท
หน้าที่ในฐานะส่วนหนึ่งของการทำนุบำรุงวัฒนธรรม และการนำองค์ความรู้ด้านงานศิลป์แผ่นดินไปใช้ประโยชน์
ในด้านการจัดการศึกษา การพัฒนาต่อยอดทางด้านเศรษฐกิจโดยมีต้นทุนทางวัฒนธรรมเป็นปัจจัยสนับสนุน
 อีกทั้งเป็นการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของช่างศิลป์ไทยสามารถเข้าสู่การแข่งขันในระดับนานาชาติได้ ที่
ผ่านมาประเทศไทยได้ดำเนินการในลักษณะการส่งเสริมความรู้ และทักษะฝีมือผ่านการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ
โดยสถานศึกษา หน่วยงานของรัฐ และภาคเอกชน

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ หน่วยงานผู้ได้รับพิจารณาจากสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพให้เป็นคณะที่ปรึกษา
โครงการจัดทำมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพอนุรักษ์งานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม ระยะที่ ๒ (สาขางานศิลป์แผ่นดิน)

บรรณานุกรม

- กรมศิลปากร. **ช่างไทย สิบหมู่**. นครปฐม: บริษัท รุ่งศิลป์การพิมพ์ (๑๙๗๗) จำกัด, ๒๕๕๑.
- กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. (๒๕๖๒). **โฉมหน้าวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของมนุษยชาติรายการแรกของประเทศไทย**. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม.
- กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม. (๒๕๕๓). **อุตสาหกรรมสาร.ปีที่ ๕๓ ฉบับเดือนกรกฎาคม - สิงหาคม ๒๕๕๓**.
- กลุ่มงานคณะกรรมการมาตรฐานการด้านการศึกษา ศิลปะและวัฒนธรรม. (๒๕๖๒). **เอกสารภารกิจงานของคณะกรรมการด้านการศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมกับยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๘๐)**
https://www.parliament.go.th/ewtcommittee/ewt/25_culture
- คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุในนามคณะกรรมการอำนวยการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี. **ช่างสิบหมู่**. กรุงเทพฯ: บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๙.
- คณะทำงานพิพิธภัณฑสถาน ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ. (๒๕๕๙). **เครื่องโขน**. กรุงเทพฯ: พิพิธภัณฑสถาน ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ.
- ดวงกมล บุญแก้วสุข, “พรรณพฤกษากับการออกลดลายปูนปั้นประดับหน้าบันอาคาร ในศิลปะสกุลช่างเพชรบุรี” **วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร** ปีที่ ๓๕, ฉบับที่ ๑ (มกราคม-เมษายน ๒๕๕๕) : ๘๓-๑๐๑
- เด่นดาว ศิลปานนท์ และคณะ (เรียบเรียง). (๒๕๕๓). “**งานช่างพื้นถิ่น**” **หนังสือประกอบนิทรรศการพิเศษเนื่องในวันอนุรักษ์มรดกไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม.
- ธนารักษ์ จันทระประสิทธิ์. (๒๕๕๒). “การทดสอบคุณสมบัติสีน้ำมันเพื่อใช้เป็นวัสดุทดแทนรักในงานลงรักปิดทอง” **วารสารวิชาการคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สจล**. ฉบับที่ ๑๕ หน้า ๑๒-๒๔.
- ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง **การประกาศแผนการปฏิรูปประเทศ (ฉบับปรับปรุง)**. (๒๕๖๔, ๒๕ กุมภาพันธ์) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๓๘ ตอนพิเศษ ๔๔ ง.
- ประภาพร ทรายชาติ (เรียบเรียง). (๒๕๕๙). **ความรู้ด้านการสร้างหัวโขนแบบประยุกต์**. นครปฐม: สำนักช่างสิบหมู่ กระทรวงวัฒนธรรม.
- ปฤณต์ แสงสว่าง, “การศึกษาคุณค่าศิลปะปูนปั้นไทยตามทัศนะของผู้เชี่ยวชาญงานปูนปั้นและนักศึกษาโปรแกรมวิชาศิลปศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตในสถาบันราชภัฏ” **วิทยานิพนธ์ (ค.ม.) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**, ๒๕๔๑
- พระราชโองการประกาศ เรื่อง **ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐)**. (๒๕๖๑, ๑๓ ตุลาคม). **ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๓๕ ตอนที่ ๘๒ ก**.
- พิชญ์ คนองชัยยศ. (๒๕๕๒). “โครงการวิจัยระบบคอมพิวเตอร์ช่วยออกแบบเครื่องแต่งกายยืนเครื่องโขน : ส่วนต่อประสานผู้ใช้” **รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ทุนส่งเสริมการวิจัยคณะวิศวกรรมศาสตร์ คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**.

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ หน่วยงานผู้ได้รับพิจารณาจากสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพให้เป็นคณะที่ปรึกษา
โครงการจัดทำมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ สาขาวิชาชีพพณิชยกรรมสำนักงานพื้นบ้านและศิลปหัตถกรรม ระยะที่ ๒ (สาขางานศิลป์แผ่นดิน)

มนตรีณี ยงวิกุล และคณะ (บรรณาธิการ). (๒๕๖๒). **วารสาร CEA OUTLOOK** ฉบับที่ ๑ มกราคม-มิถุนายน ๒๕๖๒. กรุงเทพฯ: สำนักการพิมพ์ จำกัด.

วชิรญาณวิเศษ เล่ม ๕ แผ่น ๕๐ วันอาทิตย์ ที่ ๒๘ เดือน กันยายน รัตนโกสินทร ศก ๑๐๙

ศิริ อัญญาธรณ. (๒๕๖๒). “หัตถศิลป์ผ้าปักไทย-เวียดนาม : ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและวิถีชีวิต” **วารสาร มหาวิทยาลัยศิลปากร** ปีที่ ๓๙ ฉบับที่ ๒ หน้า ๑-๑๑)

ศูนย์วัฒนธรรมศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา. (๒๕๕๘). **เวียงเจ็ดลิน** ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๑

สังฆรักษ์ศุภณัฐ ภูริวฑฒโน, พระครู. “การศึกษาคุณค่าของศิลปปะปูนปั้นภายในวัดตามการรับรู้ของคนใน จังหวัดลำปาง” **วารสารวิทยาลัยสงฆ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย** ปีที่ ๖, ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๖๐)

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานรัฐมนตรี.(๒๕๕๙). **แผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. ๒๕๖๐- ๒๕๖๔**. https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=6422

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (๒๕๖๐) **แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (๑๑) การพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐)** <http://nscr.nesdb.go.th/wp-content/uploads/2019/04/11-ศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต.pdf>

สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (องค์การมหาชน). (๒๕๖๐) **สัดส่วนมูลค่าอุตสาหกรรมสร้างสรรค์**. <https://www.cea.or.th/statistic-creative-industry-gdp>

เสวภา ไพทยวัฒน์. (๒๕๕๗). “การส่งเสริมงานอนุรักษ์งานปักผ้าเครื่องแต่งตัวชุดโขน ละครรำไทยของชุมชน เขียนนิवासน์ ทรอกไก่อแจ้ กรุงเทพมหานคร” **วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา** ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๒ หน้า ๑-๑๓ <http://eit.dsd.go.th/>เข้าถึงเมื่อ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๓